PUBLICAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL XVII Editat de L M Lopatin Cartea a II-a ( ) MARTIE-APRILIE- MOSCOVA Tipolitografia Asociației lui I N Kushnerov și Key str Pimenovskaya, suspin casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină Filosofia teoretică a lui S N Trubetskoy (Discurs rostit la reuniunea anuală a Societății Filosofice de la Universitatea din Sankt Petersburg la februarie) B Melioransky Vederi etice despre Shaftesbury N D Vinogradova Psihologia ticălosului (contele Alexei Andreevici Arakche- ev) V F Chizha i Cu privire la chestiunea fundamentelor aritmeticii L Saminsky o Exprimarea exactă a legii Weber-Fechner folosind pre- funcții discontinue A Godytsky-Tsvirko Noua lucrare pe tema asocierii ideilor (A Nechaev Asociația de idei) V Zѣnkovekago Critică și bibliografie I Pliant bibliografic II Știri și note · Proiectul primului congres rus de psiho-pedagogie logica în orașul Sankt Petersburg Societatea Psihologică din Moscova (Înregistrările întâlnirilor) Anunturi P Ya Chaadaev Scrisori filozofice Tradus sub redacția lui M O Gershenzon í Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Filosofia teoretică a lui S N Trubetskoy (Discurs rostit la adunarea anuală a Societății Filosofice de la Universitatea St -P -Burg din februarie) Dacă faima unui om de știință ar putea fi măsurată prin faima numelui său, atunci regretatul rector al Universității din Moscova, de care ne amintim astăzi, ar trebui să fie plasat cu mult înaintea tuturor filozofilor ruși, morți și vii, fără a exclude celebrul său prieten Vl Solovyov Dar dacă, după cum rezultă cu siguranță, luăm în considerare marea cunoaștere a societății ruse cu cele mai filozofice opinii ale lui Trubetskoy și cu operele sale științifice și literare, atunci se dovedește că în afara cercurilor academice Trubetskoy este cunoscut foarte puțin, cu mult mai puțin decât el merită, chiar și în afara activităților sale publice și, de multe ori, își imaginează înfățișarea spirituală complet greșită Toată lumea cunoaște discursul său din iunie către Suveran, munca lui, care a culminat cu revenirea autonomiei universităților noastre; toată lumea știe că toate partidele noastre politice de stânga au luat parte la trista sărbătoare a înmormântării sale - și se crede că "Mirabeau rus", presupusul lider al partidului democrat constituțional, a fost, ca filozof, cel puțin un pozitivist, dacă nu un negător al filosofiei (care, de altfel , , aproape același lucru); și puținele lucruri care se știe (vorbesc din nou despre publicul larg) despre cariera și lucrările sale științifice, aparent confirmă acest lucru: Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKSH la urma urmei, el a scris "Metafizica în Grecia antică" și "Doctrina Logosului", două cărți care au provocat nemulțumiri puternice cu privire la direcția lor în așa-zisul lagăr clerical rus Și ideea aici nu este deloc aceea în Trubetskoy gânditorul era în dezacord cu muncitorul Dimpotrivă, a fost un personaj foarte solid Cert este că condițiile speciale ale vieții rusești din secolul al XIX-lea au dat naștere în ea, de altfel, unui fenomen curios, pe care Vl Solovyov într-un articol desenează astfel: avem două silogisme originale de mare folos: I) Dumnezeu l-a creat pe om după chipul și asemănarea Sa și a poruncit să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți; de aceea, fălcile vecinului trebuie rupte) nu există Dumnezeu; Șansa și selecția au produs mai întâi protoplasma și apoi maimuța cheală, din care au degenerat oamenii; de aceea, cineva trebuie să-și dea sufletul pentru prietenii săi Chiar dacă acest fenomen a slăbit până la vremea noastră,

el nu a dispărut; suntem încă înclinați să asociem idealismul practic (iar acesta din urmă, la rândul său, se identifică cu "stânga" politică - ceea ce, din nou, nu este deloc întotdeauna adevărat) cu o atitudine negativă față de orice idealism religios și chiar filozofic, și mai ales față de Biserica și ecleziasismul Dar mai departe: cred că, atunci când citesc agenda de astăzi, mulți oameni care sunt mai familiarizați cu savantul decedat vor rămâne perplexi: de ce sunt discursuri despre filosofia teoretică și practică a lui Trubetskoy și nu se vorbește despre Trubetskoy , ca istoric al filosofiei și religiei? sunt ambele dintre cele mai mari lucrări ale sale consacrate dimensiunii? și nu a lucrat el la o treime de aceeași natură - despre istoria doctrinei Logosului în epoca creștină, patristică? cred că trebuie să recunosc că Societatea Filosofică a făcut ceea ce trebuie Dacă scopul final al istoricului este să clarifice pe cât posibil conținutul Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S N TRUBETSKOY Învățăturile religioase sau filozofice, legătura lor reciprocă, dependența lor de situația istorică și culturală, indiferent de adevărul sau neadevărul lor, în sine, Trubetskoi nu era istoric și nu dorea să fie Principalul său interes de viață și științific a fost metafizica pozitivă în raport cu teoria cunoașterii, pe de o parte, de a deschide religia pe de altă parte Se știe că încă de pe vremea lui Kant întrebarea posibilității metafizicii a fost prima întrebare a filozofiei în general Există trei răspunsuri la aceasta: I) metafizica, în sensul științei ființelor supraexperimentate, nu, nu a fost și nu poate fi;) nu există metafizică, dar poate fi construită pe alte fundații decât pe care a fost construită până acum Trubetskoy, de-a lungul întregii sale activități științifice, a dat invariabil un al treilea răspuns:) metafizica, și nu numai sub forma credinței, ci sub forma cunoașterii obligatorii și din rațiune pură, este posibilă, a fost și este; ca adevărată știință, ea s-a dezvoltat corect și succesiv în istoria sa, rafinându-se în fiecare dintre epocile sale creatoare la rezultate noi, absolut valoroase; iar în țările culturale dezunite vedem cum oamenii au ajuns la aceleași rezultate în moduri diferite, afirmând astfel inevitabilitatea lor pentru fiecare minte umană Că este posibil - acest lucru demonstrează Trubetskoy în epistemologia sa; conținutul său este expus de el și dezvoltat ceva mai departe în sistemul său de "idealism concret"; că ea este dw M - asta demonstrează el în tezele sale; Astfel, aceștia din urmă joacă un rol secundar, auxiliar pentru el în raport cu sistemul "idealismului concret"; ei aveau scopul de a pune sub acesta o fundație istorică grandioasă: trebuiau să demonstreze că "idealismul concret" nu era o invenție a Trubetskoy, dar metafizica obiectivă în sine, creată de munca combinată a omenirii În acest fel, Trubetskoi însuși și-a privit acțiunea- * Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKII activitate nu la fel de creativă, ci aproape exclusiv ca sintetizantă și, în scopul sintezei, critică; și a exprimat direct acest lucru, uneori chiar renunțând complet la creativitate - ceea ce era deja nedrept El însuși își numește lucrarea principală despre metafizică, "Fundațiile idealismului", "o încercare de a evalua descoperirile pozitive ale idealismului speculativ în domeniul metafizicii" ("Întrebarea Philos " -) Însuși pasul înainte pe care l-a considerat necesar și încercat să preia în metafizica sa, a fost un pas de sinteză: "necesar", spune el, "este cea mai înaltă formă de învățătură idealistă, împacând idealismul obiectiv al anticilor cu idealismul subiectiv al filosofiei moderne" (V F ?) Criticând sistemele filozofice din trecut, el își propune nu să le indice slăbiciunile, erorile și contradicțiile, ci să le clarifice punctele

forte, acele adevăruri și descoperiri pe care, în opinia sa, le conțin *) În lipsa de atenție și de respect față de trecutul gândirii umane, el a văzut principalul motiv al progresului lent al metafizicii și, în mod repetat, de la primul până la ultimul articol, atât pe probleme generale, cât și pe cele particulare, a cerut cu insistență studiul acest trecut din punctul lui de vedere pozitiv Într-un efort de a afla "natura conștiinței umane" (cartea V F)) Mai jos "V F) "Contradițiile doctrinelor filozofice sunt recunoscute de toți, iar meritele pozitive ale filozofiei germane nu sunt recunoscute de mulți" "Nimeni nu caută cu mintea regulile aritmeticii fiecare om de știință care vrea să-și progreseze știința trebuie să cunoască tot ce s-a făcut înaintea lui În filozofie, nu toată lumea urmează această regulă simplă și naturală Justificarea obișnuită a filosofării proprii este negarea părtinitoare a logicii obiective în dezvoltarea gândirii colective a omenirii Ne hotărâm cu adevărat să ștergem epoci întregi de gândit din istorie sau le reduc sensul la o amăgire goală sau la un argument inactiv?" (" V F "I, - ,) "Dezvoltarea adevărată, mișcarea progresivă a gândirii este posibilă numai în condiția succesiunii, asimilării rezultatelor obținute - altfel opera ei ar fi într-adevăr opera Penelopei" ("V F " , ,) Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S I TRUBETSKOY și), el începe cu discipolii lui Socrate, care au pus prima oară problema relației dintre general și particular, dintre gen și individ După ce a pus, în ultimul său articol, întrebarea despre credința în nemurire, el începe cu o analiză a ideilor primitive despre suflet - o fantomă, din credințele egiptenilor antici și ale grecilor prehomeri În metafizica sa, așa cum am văzut deja, el caută să împace idealismul antic cu cel mai recent și, din moment ce nu a separat gândirea religioasă de gândirea filozofică, vom vedea mai jos din anumite motive că începe metafizica antică cu teogonia lui Hesiod Din aceasta se poate vedea cum Trubetskoy, fiind un progresist neîndoielnic, privea progresul Există două puncte de vedere: una câte una, fiecare moment de dezvoltare este înțeles ca satisfacându-se pe sine și numai pe sine: ea distruge trecutul, din care a luat naștere, și va fi ea însăși distrus de viitor, care va apărea din el Potrivit unui alt punct de vedere, conceptul de progres unește trecutul prin prezent cu viitorul într-un întreg viu: noul nu desființează vechiul, ci îl continuă și îl dezvoltă Trubetskoy a fost în întregime un progresist de al doilea tip, un progresist creativ El a văzut dezintegrarea filozofiei în direcția în care metafizicianul "aspiră în primul rând să dovedească actualitatea istorică a începuturilor sale și el însuși își recunoaște învățătura ca un moment trecător" (V F , IÓ) Dar dacă metafizica este posibilă și există, atunci cum se poate explica disonanța care o însoțește de la primii pași până în prezent? Dacă, în esență, are un conținut care este obligatoriu pentru mintea umană, atunci cum de fapt acest motiv refuză să recunoască această natură obligatorie universală? Această întrebare, cu care Kant își începe "Critica rațiunii pure", Trubetskoi, desigur, nu a putut depăși Cunoașterea metafizică, răspunde el, are propriile caracteristici, în comparație cu cele empirice și raționale: conținutul ei nu este supus nici verificare sau activitate experimentală Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKY imaginație Pentru a-și realiza inevitabilitatea pentru sine, este nevoie de minte o anumită etapă de dezvoltare pur abstractă, care este diferită pentru diferiți oameni în toate epocile, indiferent de nivelul de dezvoltare științifică și de epocă și persoană Dezacordul metafizicienilor nu depinde de diferența de epoci - altfel dezacordul ar fi doar între diferite epoci - și nu de imposibilitatea

metafizicii ca cunoaștere obiectivă, ci de diferența dintre nivelurile de înțelegere pe care se află diferiții gânditori Platon se gândea la această diferență când, la remarca lui Antisthenes că nu vede idei, ci doar lucruri unice, el a răspuns: înseamnă că Antisthenes nu are ochi să vadă idei Astfel, dezacordul metafizicienilor de diferite niveluri de înțelegere nu interferează cu obiectivitatea științei însăși; Diferitele etape ale acestei înțelegeri sunt legitime și științifice în sine, corespunzând diferitelor stadii de dezvoltare a acestei științe însăși, etape care nu se anulează reciproc, așa cum Lobaciovski nu-l desființează pe Euclid Din acest raționament este clar că metafizica pentru Trubetskoy, deși "o știință, dar nu ca una dintre științe": se simte că, vorbind despre cunoașterea metafizică, el înțelege cunoașterea într-un alt fel, și anume, mai larg decât este într-una dintre primele sale lucrări, el declară că, conform convingerii sale, este imposibil să construiești metafizica într-un mod pur rațional *): "chiar dacă poți construi un univers din concepte; dar simplul fapt că universul există nu conține nimic rațional"; "realitatea nu este o categorie de rațiune, ci ceva care este testat empiric ca dat, ceva destul de irațional" (VF); "intelectul cunoaște datele metafizice și nu le construiește din el însuși", sugerează el Ce fel de date sunt acestea? Ele, desigur, "nu pot fi) "Păgânism imaginar sau fals creștinism?" Pravoslav Revista , vol I, p (articolul are o numerotare specială în jurnal, după de pagini generale), nota Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S TRUBETSKOY metafizicul poate, deși nu poate, să apară ca lucruri sensibile În "lucru în sine" al lui Kant se află adevărata idee că sensibilitatea și Formele subiective ale rațiunii nu sunt suficiente pentru cunoaștere; este nevoie și de un conținut dat pozitiv de Forme și senzații, altfel vom simți și nu vom avea la ce să ne gândim care constituie presupunerea necesară a oricărei științe și chiar a oricărei gândiri, este subiectul direct al metafizicii, care din acest punct de vedere este un sistem de postulate ale rațiunii teoretice, adică răspunde la întrebarea: cum trebuie mintea noastră să se reprezinte această ființă, deci că poate fi logic "Metafizica este o ideologie sistematică a existentului sau o știință critică a ideilor despre existent; așa și-au înțeles Platon și Aristotel sarcinile" (V F " ,) Este nedrept să refuzi metafizicii numele de știință, deoarece subiectul ei este doar o presupunere, chiar dacă este necesar din punct de vedere logic; această presupunere este făcută nu numai de toată cunoașterea, ci de conștiința însăși; prin urmare, elementul credinței este prezent în metafizică la fel de mult ca și în orice altă știință, în măsura în care condiționează conștiința însăși; înseamnă că fie nu există științe, fie metafizica este și ea o știință Dar, se întreabă, oare această știință, această "ideologie a existentului" obligatorie, este posibilă în esență? nici o aplicație în lumea lucrurilor, așa cum există în afară de noi; presupunem doar această lume ca fiind cauza lumii accesibile pentru noi experiență și nu putem ști nimic mai mult despre ea: căci, la fel cum efectele nu pot fi deduse logic dintr-o cauză, tot așa este imposibil să derivăm logic dintr-un efect pentru a trage concluzii despre proprietățile cauzei care a dat naștere acestuia; rațiune teoretică pură, neputând construi un singur a priori despre aceste lucruri Biblioteca Runiverse BORIS MELIORANSKII judecata sa sintetica, logic nu este obligata la nimic in raport cu ele: se poate gandi la ele orice vrea, chiar nu poate crede deloc in existenta lor Așa, sau aproape, Kant însuși a predat; iar în această dovadă a imposibilității metafizicii ca știință, el și noii kantieni văd principalul rezultat al Criticii rațiunii pure Și această

direcție privește sistemele lui Fichte, Schelling, Hegel și alții ca un pas înapoi în comparație lui Kant, ca asimilare și dezvoltare și Trubetskoy îl apreciază foarte mult pe Kant, dar ponderea specifică a gândurilor sale îl definește cu totul altfel: în opinia sa, critica lui Kant, contrar viziunii creatorului său, nu a distrus metafizica, ci a pus bazele pentru o metafizică nouă, critică, creată în idealismul german din secolul al XIX-lea, și în principal în sistemul lui Hegel, metafizica, în care "pentru prima dată au fost depășite rezultatele speculației grecești" Care este meritul lui Kant și care este greșeala lui? Meritul lui Kant este că "a dat un sens mai profund, universal, propoziției de mult cunoscute că noi percepem doar reprezentări"; el a demonstrat că "toată experiența noastră, însăși posibilitatea acestei experiențe se datorează Formei gândirii și percepției senzoriale" - nu gândirea și percepția noastră personală, și percepția în general, sensibilitatea ca atare Greșeala lui este că "descoperind legi universale care determină a priori conștiința teoretică și morală, a recunoscut în același timp aceste principii universale ca subiective", și a postulat în spatele obiectului cognoscibil un "lucru în sine" absolut incognoscibil, absolut inaccesibil gândirii Între timp, "ființa care nu poate fi obiect al gândirii" este un concept care se autodistruge: "nu cunoaștem realitatea în afara conștiinței"; fiecare ființă este fie subiect, fie obiect și nu există nici subiect fără obiect, nici obiect fără subiect Între timp, "lucru în sine" al lui Kant Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S N TRUBETSKOY nu este nici una, nici alta, căci "a fi obiect nu înseamnă altceva decât a fi pentru un subiect " Astfel, pe de o parte, nu există nicăieri în afară de gândirea noastră; pe de altă parte, este absolut inaccesibil pentru mintea putem spune cu îndrăzneală că nu există lucruri în sine, iar aceasta nu va fi o judecată sintetică, în metaoismică nepermisă (după Kant), ci una analitică: ființa însăși este, până la urmă, un cuvânt uman, un concept uman, determinat din conceptul primar de conștiință și conștiință Ceea ce nu este conștient de nimic și nu poate fi conștient de nimeni, nu se poate spune că este subiect și obiect, ceea ce înseamnă că fie nu există nimic în afară de conștiința noastră personală , sau există o conștiință universală, un subiect universal care determină ființa ca atare Dar prima presupunere ne duce la un scepticism absurd, pur: există ceva la care să ne gândim, dacă această presupunere nu este adevărată, atunci toată gândirea noastră păcătuiește fundamental împotriva legii logice a unui motiv suficient, căci numai această ființă însăși poate fi o bază suficientă pentru a gândi despre un existent Pe de altă parte, dacă ar fi să ne gândim să renunțăm serios la a fi independenți de noi ca cauză a senzațiilor noastre și de realitatea conexiunii dintre fenomenele sale individuale, atunci experiența în sine ar deveni imposibilă, însăși conștiința noastră ar dispărea; prin urmare, cauzalitatea este condiția logică generală atât a realității, cât și a gândirii: căci fără ea nu există nici obiect, nici subiect și fiecare ființă este fie obiect, fie subiect Prin urmare, nu idealismul german, ci neo-cantismul, face un pas înapoi și nu percepe descoperirile lui Kant, ci greșelile lui Kant - tocmai contradicția lui Kant între conștiința subiectivă și realitate, aparență și lucru în sine, ființă și gândire - și ridică aceste erori în principiul epistemologiei, cu Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKII creând în locul teoriei cunoașterii - teoria ignoranței (Ignoranz-theorie) De altfel, meritul lui Kant constă în faptul că a pus mai întâi problema relației dintre ființă și gândire din punctul de vedere al condițiilor gândirii - iar cercetările sale au

condus la o confirmare critică a poziției cu privire la identitatea lor sau, la într-o măsură mai mică, comensurabilitate a poziţiei, care constituia până acum premisa dogmatică a oricărei filosofii şi Aici filosofia germană a pășit pentru prima dată mai departe decât filosofia greacă Având în vedere semnificația fundamentală a acestei concepții despre Kant, îmi voi permite aici câteva observații critice, pentru a nu întrerupe în continuare expunerea sistemului regretatului filosof În fiecare întreprindere, începutul este cel mai dificil; din acest motiv, în orice sistem filozofic, este întotdeauna problema cea mai dificilă și mai controversată Apoi totul merge mai mult sau mai puțin ca un ceas Deci este aici Evaluarea declarată a lui Kant se bazează pe trei gânduri principale: I) conceptul de lucru în sine păcătuiește împotriva conceptului de ființă,) cauzalitatea este o legătură logică,) negarea realității în afara reprezentărilor este o încălcare a legii de rațiune suficientă, egală cu scepticismul absolut Mi se pare că niciuna dintre aceste propoziții nu a fost dovedită în mod convingător, iar poziția lui Kant, acceptată de neo-kantianism, rămâne neclintită Este adevărat că conceptul de ființă presupune o anumită relație a acestuia cu conștiința, care constituie în general punctul de plecare, conceptul de plecare al gândirii, el însuși nesupus definiției Avem dreptul să numim ființă doar ceea ce recunoaștem ca fiind capabil să fie fie subiect, fie obiect; dar înseamnă aceasta că ceea ce nu poate fi un obiect al conștiinței noastre sau o conștiință asemănătoare cu a noastră nu poate fi obiect al vreunei conștiințe și, prin urmare, nu poate fi un obiect deloc? Și nu ar fi corect să obiectăm că, la urma urmei, conștiința este un cuvânt uman, prin care înțelegem tocmai conștiința noastră, cunoscută nouă și Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S I TRUBETSKOY nu avem dreptul să înțelegem altceva prin acest cuvânt Vorbim despre conștiința orbului, a surdo-muților, a conștiinței surdo-orbului Laura Bridgman, a conștiinței animalelor; dacă, prin urmare, conceptul nostru de conștiință nu necesită prezența tuturor elementelor care alcătuiesc conștiința noastră, atunci logic nimic nu ne împiedică să ne asumăm o conștiință care are atât de prisos, cât și complet diferită față de mijloacele și condițiile noastre, deși nu ne putem imagina intuitiv deține-o - căci asta ar însemna și să-l posezi Nu ne putem imagina un spațiu -dimensional, dar logic nimic nu ne împiedică să-l asumăm și să-l numim spațiu, de asemenea, nu ne putem imagina, dar ne putem asuma logic o conștiință care are dincolo de simțurile noastre externe sau în locul lor un mijloc de percepție complet diferit necunoscută nouă și obiectivarea și avem dreptul logic de a numi această conștiință "conștiință" și de a atribui "ființă" obiectului său Că o astfel de înțelegere a termenului de conștiință nu este deloc străină omului este evident din Faptul credinței într-o percepție mistică care are loc în afara spațiului, din ideea că pentru un Dumnezeu conștient nu există nici spațiu, nici timp, că pentru noi va veni vremea când "timpul nu va mai fi", iar conștiința va fi păstrată Dar "lucru în sine" lui Kant este de necognoscibil numai pentru noi, ceea ce suntem; conceptul său nu include deloc un semn de incognoscibilitate în general, incapacitatea de a fi obiect pentru orice subiect Trubetskoi a pierdut din vedere faptul că Kant și-a recunoscut Formele transcendentale ca o condiție a noastră și a oricărei conștiințe asemănătoare cu a noastră, dar nu și conștiința în general: numai în acest sens ele sunt universale, la rândul lor obiectul tuturor obiectelor sale; iar lucrul în sine kantian nu exclude faptul că ne cunoaște, sau altceva, fără a fi cunoscut de noi, și în Biblioteca "Runivers" VORYS MELIORANSKSH în acest sens, există Dacă

sunt singur într-o cameră, în compania unor obiecte pe care le recunosc ca fiind inconștiente, bineînțeles că nu voi fi niciodată de acord să recunosc că nu exist în acel moment, pentru că nu servesc drept obiect pentru conștiința nimănui: este suficient ca eu sa-mi recunosc si sa-mi obiectivez camarazii fara suflet De ce să nu presupunem că lucrul în sine, de exemplu, Dumnezeu, are aceeași relație cu noi ca și noi cu așa-numitele obiecte fără suflet? "Nimeni nu-L vede pe Dumnezeu nicăieri", dar El vede totul și pretutindeni, și în acest sens există Mai departe, susținând că legătura fenomenelor (cauzală) este în același timp o legătură logică, că suntem obligați logic să ne asumăm o lume exterioară, gânditorul târziu, ni se pare, a căzut în eroarea quaternio terminorum De fapt, citind aceste propoziții, este ușor să ne gândim că avem în fața noastră un raționalist, pentru care orice legătură cauzală este rezolvată într-una logică și este firesc să așteptăm o încercare de a ajunge la o astfel de rezoluție - să așteptăm infirmarea legii lui Hume despre incomprehensibilitatea conexiunii cauzale, că nimic nu ne obligă mintea să o asume Dar nu se face o astfel de încercare; în schimb, se face referire la obiectivarea ca o condiţie pentru însăşi existenţa gândirii Dar, prin legile logice, suntem obișnuiți să înțelegem condițiile corectitudinii gândirii noastre în conținutul ei logic, fără a observa care cade în autocontradicție, și deloc condițiile existenței ei în sine, ca fapt psihologic , este imposibil să amesteci aceste două lucruri Gândul, ca Fapt psihologic, există în raționamentul cel mai incorect, autodistrugător; nebunul crede că este o sticlă de sticlă și în același timp un împărat chinez, dar totuși gândește atâta timp cât obiectează, câtă vreme deosebește eu de nu-eu Iar renunțarea la cauzalitate ne poate duce la pierderea conștiinței însăși, dar nu va duce niciodată la absurditatea logică, adică la contradicția concluziei cu premisele: "Nu știu dacă există cauzalitate - știu Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S I TRUBETSKOY ' chit, nu stiu daca senzatiile mele au o cauza externa; prin urmare, nu știu dacă asta nu este o iluzie, fără de care nu aș putea fi conștient de mine și nu pot decât să cred că nu este o iluzie - un astfel de raționament este logic ireproșabil Aproape același lucru este valabil și pentru raționamentul lui Trubetskoy despre legea rațiunii suficiente Ca lege logică, Ί -e garantându-ne armonia interioară a gândurilor noastre, acordul lor unul cu celălalt, el nu poate cere alte temeiuri de gândire, cu excepția gândurilor Deci, credința noastră în realitatea lumii, și nu în această realitate în sine, este logic un motiv destul de suficient pentru a gândi convențional despre lume și pentru ca gândurile noastre să nu se distrugă La finalul lor vom spune: toate gândurile noastre se bazează pe o presupunere de nedemonstrat că lumea există; prin urmare, toate sunt condiționate; dacă această presupunere este falsă, atunci am descoperit doar legea succesiunii senzațiilor mele care, datorită structurii conștiinței mele, mi se par lucruri exterioare Iar acest raționament va fi logic ireproșabil, fără a încheia vreo contradicție între concluzii și premise Din punct de vedere al criticii, pe care Trubetskoi nu o infirmă, un motiv suficient sunt fie primele trei legi logice, fie o referire la legea cauzalității, care stabilește o legătură de neînțeles, non-logică pentru minte Pe aceste motive, credem că Kant însuși și noii kantieni au evaluat descoperirea sa mai corect decât idealismul german și Trubetskoy Natura transcendentală a condițiilor conștiinței nu implică încă universalitatea lor; conceptul de "lucru în sine" ar fi contradictoriu numai dacă Kant l-ar recunoaște ca inaccesibil oricărei conștiințe și nu numai a noastră De asemenea,

de nedemonstrat este realitatea lumii exterioare; ceea ce se dovedește și se dovedește dimpotrivă este că numai în limitele rațiunii logice pure nu există nicio ieșire din solipsism Dacă, așa cum vrea Trubetskoy, să limităm conceptul de ființă la ceea ce este capabil să fie un obiect pentru noi, se poate, urmând noii platonicieni, să numim ființa incognoscibilă supraexistentă, să o recunoaștem mai presus de toate Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKII definiții umane, dar nu avem dreptul să o negăm În esență, asta face însuși Trubetskoy la sfârșitul Fundațiilor idealismului, el își rezumă învățătura despre lumea obiectivă în legea "corelatității universale" după cum urmează: "totul se corelează și a fi înseamnă a relaționa" ^ dar aici el însuși numește ființa metafizică super-relativă Dacă a fi înseamnă a relaționa, atunci supra-relativul este supra-existentul Astfel, propria gândire a lui Trubetskoi revine involuntar la conceptul de lucru în sine; este clar că pentru o minte care a trecut prin școala kantiană, acest concept nu este absurd, ci destul de inevitabil Revin la expunerea sistemului lui Trubetskoy Scepticismul pur trebuie să fie distins de negările neo-kantiene ale metaoismului: un kantian ar accepta sistemul de postulate ale rațiunii teoretice dacă i s-ar dovedi că astfel de postulate ar putea exista; iar scepticismul pur nu le-ar accepta nici măcar într-un astfel de caz, deoarece nu are încredere în logica ca atare, sau mai degrabă afirmă că în acest caz este aplicată incorect, sau nu poate fi aplicată deloc Nimic nu poate fi dovedit cuiva care s-a îndoit de forța probantă a probei în sine; prin urmare, scepticul absolut este și logic incontestabil Dar dacă își bazează îndoielile pe ceva, atunci este sceptic doar în cuvinte, căci el neagă logica în numele logicii Dacă, totuși, el nu are încredere în ea pur și simplu "așa", atunci această neîncredere a priori poate fi contracarată de credința noastră neîndoielnică, imediată, în realitatea lumii exterioare - această axiomă a rațiunii, cea mai de încredere dintre toate cele pe care le avem Ființa este definită în mod ideal După ce a pus astfel bazele sistemului de postulate ale rațiunii teoretice, Trubetskoi trece apoi la analiza și critica diferitelor tipuri de idealism pentru a găsi în fiecare dintre ele o parte de adevăr El numără aceste tipuri de trei: idealism empiric (existând este ființă), logic (existând este gândibil, idee sau gândire) și Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S I TRUBETSKOY ■ mistic (existentul este în sine și pentru sine real, independent de subiect, deși este necesar să se coreleze cu el ființă) Analiza conduce la concluzia că toate aceste trei feluri de idealism au dreptate în ceea ce afirmă și false în negația lor reciprocă, în străduința lor de a fi întregul adevăr, de a da o definiție completă a adevărului Există trei Factori ai cunoașterii - senzație, gândire și credință; trei tipuri de idealism doresc să-l bazeze numai pe oricare dintre acești Factori și, prin urmare, se prăbușesc Dacă negăm fundamentele a priori, raționale ale experienței, dacă existentul este doar un fenomen, atunci legătura dintre fenomene, legile naturii și legile existentului sunt o fantomă, iar fenomenul în sine este doar o reprezentare psihologică în care nu apare nimic; Astfel, empirismul abstract (pentru a folosi termenul lui Soloviev) ne conduce la anomgism, la negarea legilor existenței, i e la iluzionismul absolut în metafizică și la scepticismul pur în epistemologie Dacă ființa este un gând și doar un gând, atunci ea se transformă într-o Formă fără conținut, iar toate încercările lui Hegel de a deduce realitatea din dezvoltarea dialectică a gândirii pure sunt sortite eșecului în prealabil, deoarece din dezvoltarea gândirii se poate obține doar gânduri, dar nu lucruri Întrucât între gândire și

real există doar corespondență, dar nu și identitate, atunci când se încearcă o astfel de identificare, această diferență se transformă într-o contradicție internă Gândirea pură a lui Hegel este gândul că nimeni nu gândește și în care nimic nu este conceput, iar în dezvoltarea lui nimic nu se dezvoltă; acest presupus panlogism, luat în abstract, este în esență un alogism, trecerea de la gândirea inconștientă absolută la gândirea limitată, individuală și conștientă (la om) nu este altceva decât o cădere nemotivată a gândirii absolute de la sine, de parcă nu ar fi suficientă pentru sine Acest neajuns, acest "gol interior al absolutului hegelian, făcându-i lumea o copie a unui original inexistent", a simțit Schelling în al doilea sistem; Biblioteca "Runivers" BORIS MELORANSKII Schopenhauer și-a construit sistemul de voință absolută, nerezonabilă și inconștientă în ghicirea corectă a acestui neajuns și în posibila cea mai ascuțită opoziție cu hegelianismul, care nu degeaba îl ura atât de mult În fine, nici această idee "absolută" nu este absolută, căci absolutul nu are nevoie de nicio dezvoltare; este un scop etern atins, "energia" lui Aristotel, în concepția căreia metafizica antică și-a atins cel mai înalt rezultat Trendelenburg și Hartmann au dezvăluit strălucit în critica lor întreaga ilogicitate a acestui gând presupus absolut, atât în temeiul său, cât și în dezvoltarea sa; filozofia ființei inconștiente, iraționale, a fost succesorul de drept și dușmanul hegelianismului Astfel, ființa absolută hegeliană, luată în abstracția ei, se sparge în neant Dar antipodul său, voința absolută a lui Schopenhauer, este mai bun doar pentru că, fiind ilogic, este proclamat a fi așa; dar chiar și această voință a subiectului neîndrumat este o formă fără conținut și numai din ea realitatea nu poate fi explicată Această realitate interioară, sau conținut, care lipsește în primele două feluri de idealism, ființa o primește în al treilea fel de idealism, în idealismul mistic; dar trebuie să fie combinat și cu primele două tipuri și să nu fie negat în numele său Dacă facem aceasta din urmă, idealismul mistic, abstras din empiric și logic, va duce la acosmism, adică la abolirea conștiinței de sine, cu care pentru subiectul cunoaștere individual este abolită și lumea cea mai cognoscibilă Recomandând să respingă empirismul și logica și, renunțând la toate senzațiile exterioare și interne, să caute cunoașterea absolutului prin contopirea cu acesta în adâncul spiritului său, un mistic abstract i) se privează pe sine și pe noi de orice ocazie de a verifica adevărul lui înțelegeri, și) în final tsov, identificându-se cu obiectul său, desființează conștiința însăși Dar misticismul are profund dreptate în a indica credința, sensul senzației imediate interioare a exteriorului Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S N TRUBETSKOY ne realitatea ca factor necesar al cunoașterii împreună cu experiența și gândirea Fiecare realitate, chiar și propriul nostru sine, este dată doar de credință și, prin urmare, este un Fapt universal, tot ceea ce este conștient crede inevitabil Ajungem astfel la Formulele complete ale "idealismului concret", epistemologice și metafizice Prima este aceasta: pentru ca cei trei Factori ai noștri cunoaștere, senzație, gândire și credință, să ne dea cunoaștere reală, ei trebuie să fie luați în vii unitate în care le găsim în cea de-a doua formulă: absolutul, postulat de mintea noastră teoretică integrală, nu este doar un fenomen, nu numai un gând, și nu numai o voință, ci un subiect absolut concret, nedat de simțuri , dar dezvăluit în simțuri, gândirea și rostogolirea ne obligă fie să luăm punctul de vedere al iluzionismului și solipsismului absolut, fie să recunoaștem că conștiința noastră este condiționată de corelarea internă a lucrurilor,

care se bazează pe atot-unitatea absolută a fiinţelor (VF ,) Să aruncăm o privire mai atentă la această formulă pentru a determina ponderea specifică a factorilor cunoașterii, așa cum i s-a părut lui Trubetskoy și, în legătură cu aceasta, semnificația comparativă a surselor epistemologiei sale pentru sistemul său El însuși indică două epoci creative ale metafizicii, care, în opinia sa, au dat rezultate destul de puternice: greacă, înainte de Aristotel, și germană, de la Kant la Hartmann "Metafizica greacă este, după cum credem, metafizica elementară în general " Ea "conține o serie de propoziții dogmatice, care, în comparație cu descoperirile ulterioare ale speculațiilor, sunt fundamentale și, în același timp, cele mai simple, elementare" Grecii au asumat dogmatic propoziția că "ființa este definită ideal", iar din acest punct de vedere au epuizat toate definițiile posibile ale acestei ființe, au scos la iveală contradicțiile fatale ale fiecăreia dintre aceste definiții, luate separat, au recunoscut nevoia de sinteză și au procedat la el, dar nu a terminat treaba " Kree - Questions of philosophy, cartea Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKY piatra de temelie a metafizicii a fost pusă de A-Ristotel în învățătura sa despre energie: tot ceea ce este posibil, neajuns încă la final, încă nedezvoltat până la limita și în cele din urmă forma dezirabilă, se opune realității sau energiei ideale eterne, scopul etern atins (V F ,) Așa evaluează Trubetskoy metafizica greacă; și această afirmație trebuie reținută pentru a înțelege corect cum a conceput el ființa absolută; vom reveni la această definiție mai târziu Idealismul critic german a afirmat rezultatele grecului la o examinare critică a întrebării: dacă exact ființele sunt definite ideal, pornind de la definiția empirică a ființelor ca fenomene Dar este ușor de observat că în construcția idealismului concret, un al treilea, aproape deloc menționat în O Id ", dar cu cea mai mare dragoste dezvoltată de autor de-a lungul vieţii Într-adevăr, care este principala diferență între idealismul său și sistemele europene anterioare? Nu există nicio îndoială că idealismul mistic este stabilit aici împreună cu empiric și logic; că bufnița nu este în sens pentru cineva sau ceva, ci în sens, crusta directă a graniței, intravizivitatea realității independente a subiectului său, este expusă ca factor necesar de cunoaștere, alături de sentimentul și gândul că numai în cuib , conținut real Într-un cuvânt, această credință este ceea ce Vl Solovyov numește percepție mistică Așadar, filosofia lui Solovyov este, în primul rând, al treilea element al "idealismului concret" după metafizica greacă și germană și, în consecință, metafizica lui Solovyov este a treia epocă creativă Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S I TRUBETSKOY unde să caute indicii ale acestei percepții; el analizează credința ca un factor necesar al cunoașterii și ajunge la concluzia că, în esență, nu este diferită de religie Întrucât este așa, atunci, evident, gânditorul nostru nu s-ar putea raporta la gândirea religioasă în general și la cea mai înaltă expresie a ei - metafizica creștinismului - altfel decât într-un mod pozitiv*) Din acest punct de vedere, devine clar ce l-a îndreptat pe Trubetskoi, ca filozof, către un studiu special al păgânismului grec și al platonismului creștin; Se dezvăluie că aceasta a fost pentru el ideea Logosului, cu care regretatul savant și-a legat inextricabil numele, de dragul căruia el, un filozof, a devenit teolog, a studiat limba ebraică și s-a angajat în "marele și spațioasă" mare de critici biblice și a Noului Testament asupra istoriei gnosticismului și dogmei ortodoxe Logos - doctrina rațiunii în lume sau raționalitatea lumii - este inevitabil într-o formă sau alta pentru toți cei care cred în posibilitate de cunoaștere în orice grad Dar, acum familiarizați cu

viziunea generală a lui Trubetskoy, vom înțelege că ideea impersonală, Logos, așa cum o dau grecii păgâni și Hegel, nu l-ar satisface; "idealismul concret(r) cerea o Rațiune obiectivă și reală, un Logos concret, un Logos-ființă și este dat de revelația evreiască și creștină și de învățătura platonicienilor creștini, unind ideile concrete platonice într-un singur Logos concret, Fiul lui Dumnezeu, care din începutul a fost revelat în lumea senzuală și a fost perceput de profeții evrei într-un mod "liniștit", iar în Persoana Unică a omului-Dumnezeu această percepție sau "conștiință a lui Dumnezeu" și-a atins deplinul) Apropo, să observăm că Trubetskoy sugerează că credința, la cea mai atentă analiză psihologică, se va dovedi a fi o "funcție cognitivă a voinței" Astfel, idealismul concret este cunoașterea inseparabilă de către minte (logpch id), simțire (empir id) și voință (mist id), Este legată de epistemologie cu învățăturile slavofililor despre cunoașterea "plinătății spiritului", și cu polemica lor împotriva direcției exclusiv raționale a filozofiei vest-europene * Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKII coincidența conștiinței de sine umană și divină Un gânditor precum Trubetskoi, care nu a separat cunoașterea religioasă de cunoașterea filozofică și nu a permis "epoci întregi de gândire să fie șterse din istoria gândirii", nu ar putea, din acest motiv, să aibă o atitudine negativă față de un astfel de enorm fenomen ca întreaga filozofie creștină; dar vedem că și propria sa gândire, în mod natural și liber, au mers împotriva dogmei creștine de bază Dar dacă da, se pune în mod firesc întrebarea: cum se raportează ființa absolută, postulată de idealismul concret, cu absolutul dogmei creștine, Dumnezeul personal triun? Evident, cu o atitudine pozitivă față de filosofia creștină, ele trebuie să coincidă, și chiar coincid Pentru a fi convins de aceasta, este suficient să luăm definiția catehetică a lui Dumnezeu și să o comparăm cu el, cuvânt cu cuvânt, "V F , - , unde este dată o definiție concretă a absolutului Băiatul este spirit Și ce este a fi după Trubetskoy conform mărturiei de credință, în care este recunoscută ca existentă în interior? Simțirea și gândirea, spune Trubetskoy, existentul apare ca obiect, credința - ca subiect care acționează, altfel - ca spirit care apare și este de conceput Deci, potrivit lui Trubetskoy, ființa absolută în sine este Spirit "La toate nivelurile sale, credința religioasă vede în obiectele sale forțe, spirite, adică subiecții, prin independența lor de subiectul credincios" Dumnezeu este un spirit personal Potrivit lui Trubetskoy, o ființă absolută este "un subiect sau o persoană concretă, care se obiectivează, se autodetermina " (V F , ,) Omul este chipul și asemănarea lui Dumnezeu Potrivit lui Trubetskoy, mistica are profundă dreptate atunci când "caută principiul cel mai spiritual, subiectul care determină existența obiectivă, în profunzimea spiritului nostru", căci "în unitatea întregii noastre conștiințe, avem imaginea și asemănarea această unitate universală, concretă " Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S I TRUBETSKOY Dumnezeu este Creatorul și Furnizorul liber al lumii - Aici este punctul în care aproape toate sistemele idealiste diverg de cele eclesiastice, înțelegând absolutul mai mult sau mai puțin panteistic Trubetskoy separă cu cea mai mare hotărâre ființa sa absolută de lume Este un subiect complet concret și, prin urmare, lumea este concret diferită de el; dar în diferenţa însăşi absolutul este cauza reală a lumii (VF şi) Întrucât nu există subiect fără obiect, ființa absolută își poartă în sine pe celălalt, asemenea unui obiect, și există nu numai în sine și pentru sine, ci și pentru "celălalt" ei; cu adevărat realizat în afară, acest "celălalt" este lume Că lumea și ființa sunt diferite rezultă și din faptul că lumea

este dezvoltare, iar absolutul nu se dezvoltă; dar, fiind cauza reală a lumii, subiectul absolut este norma și scopul dezvoltării sale Mai departe: absolutul nu ar fi un absolut dacă nu ar cuprinde întreaga plinătate a ființei; iar din moment ce fenomenele sunt esenţa, Absolutul fundamentează fenomenele (Promysl) Dumnezeu, atot bine, Dumnezeu este iubire - Altruismul universal, ființa esențială pentru altul este definiția de bază a absolutului Dumnezeu este înțelept și atotputernic Atât Hegel, cât și Schopenhauer au dreptate când spun că ființa este gândire absolută și voință absolută; trebuie doar să adăugăm că acest gând şi această voinţă sunt concrete şi personale în subiectul absolut (,) Această voință este atotputernică, deoarece existentul este potențialul infinit al autodeterminării creatoare, libertatea interioară a ființei, nelimitată de propriul sine și având în sine începutul tuturor relațiilor Dumnezeu este atot-mulțumit, atot binecuvântat și neschimbător Subiectul absolut nu se dezvoltă, este etern perfect și veșnic autosuficient În fine, existând pentru altul, subiectul-absolut există și pentru sine, ca obiect al lui însuși; - este determinat de ideea lui sau de Logosul și mijloacele sale Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKII are în sine începutul ideii sale, Logosul său - Tradus în limbaj bisericesc, aceasta înseamnă că în sânul Tatălui din timpuri imemoriale se află singurul Fiu sau Cuvânt născut, chipul ipostasului Tatălui, născut din esența Tatălui Dacă cineva mai are vreo îndoială că Trubetskoy și-a identificat în mod conștient subiectul Absolut cu Dumnezeul dogmei creștine, aceasta va dispărea dacă spunem că Trubetskoy însuși încheie expunerea sistemului său indicând că conceptul său de a fi "elimină panteismul cu confuzia sa de ființă absolută și relativă" și "răspunde credinței într-un Dumnezeu personal, deoarece înțelege absolutul ca subiect concret; și ideii morale a lui Dumnezeu ca iubire infinită, deoarece recunoaște altruismul ca definiție metafizică a ființei absolute " Așadar, în filosofia lui Trubetskoy, cele două dogme principale ale bisericii creștine: despre Dumnezeu și întruchiparea lui Dumnezeu-cuvânt în Hristos- postulate ale minții teoretice, adevăruri științifice, defuncți cât de mult dovediți logic și mistic perceput-existența implementat este introducerea introducerii, matematica adevărului, sau subiectul propriei noastre conștiințe Rămâne de adăugat că alte dogme - despre biserică însăși, ca despre conștiința colectivă a omenirii și, prin urmare, gardianul adevărului, despre răscumpărare și har, despre nemurirea sufletului, sunt, de asemenea, postulate ale lui Trubetskoy fie ale rațiunii teoretice, sau a conștiinței morale Într-un cuvânt, în Trubetskoy filosoful este nedespărțit de creștinul ortodox și ceea ce a spus despre prima sa carte, că "s-a gândit sincer că va sluji intereselor bisericești-publice" (Prav Obozr ,) repetă despre ansamblul activităților sale Procedând acum pentru a determina semnificația lui Trubetskoy în istoria FILOZOFIEI ruse și a FILOZOFII în general, vedem două întrebări în fața noastră Nu există nicio îndoială că Trubetskoy a fost un credincios înainte de a deveni filozof; A Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S N TRUBETSKOY dacă da, atunci (i) "idealismul concret" are vreun drept în atenția științei? Nu este aceasta pur și simplu o încercare scolastică de a încadra metafizica în dogma ecleziastică, ca într-un conținut predeterminat? În acea scurtă schiță a filosofiei lui Trubetskoy, pe care dimensiunea discursului nostru ne-a permis să o dăm, nu exista nicio modalitate de a arăta cât de liber și natural, pe baza definițiilor filozofice generale, gândul lui Trubetskoy ajunge la rezultate Pentru a nu forța pe cineva să-mi creadă cuvântul, mă voi

referi la expunerea tipărită a filosofiei lui Trubetskoy, întocmită de un filozof autoritar, neteolog Din prezentare reiese clar că cititorul, care este nepredispus din punct de vedere psihologic să compare de fiecare dată pe gânditorii pe care îi studiază cu sistemul bisericesc, nu este deloc condus de cursul argumentației lui Trubetskoy să facă acest lucru în acest caz și citând întocmai concluziile sale , nu observă pe deplin coincidența lor izbitoare cu dogma bisericească Prin urmare, despre Trubetskoi, se pot repeta cuvintele pe care el însuși le-a spus despre colegul său gânditor V Solovyov: "Nu se transformă aici filosofia într-un slujitor al teologiei? Nu, și asta este întreaga idee - "filozofia nu se supune în exterior religiei: coincide intim cu ea prin ea însăși" Dar dacă da, nu era Trubetskoi pur și simplu o reflecție, o palidă repetiție a prietenului său aproape de geniu? Din nou, nu; filosofia lui Trubetskoy și Solovyov nu este supusă "apariției exterioare" ; ambii gânditori ajung la concluzii aproape identice în moduri complet diferite: Solovyov - creativ și parțial critic, Trubetskoy - sintetizant și istoric Folosind unul dintre termenii științifici preferați ai lui Trubetskoy, acesta poate fi numit "aspectul" istoric al lui Solovyov; sistemul lui, parcă, ne face să înțelegem) În Dicționarul Enciclopedic al lui Brockhaus și Efron, articolul "Trubet- Coy, S N (I I Lapshina) Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKII cum ar fi trebuit Solovyov să înfățișeze istoria filozofiei europene din partea ei pozitivă Se știe că Solovyov, cel mai puternic adversar al filologiei slave ca teorie istorică și politică, a fost în multe privințe moștenitorul său în epistemologie și metafizică Același lucru trebuie spus despre succesorul lui Solovyov, Trubetskoy Filosofia independentă rusă este încă atât de tânără, încât ar fi grăbit să tragem concluzia că slavofilii sunt fondatorii școlii filozofice rusești în curs de dezvoltare în general; dar faptul că Solovyov și Trubetskoy, autorii primelor două sisteme filozofice rusești, în plus, antipode complete ale slavofililor în politică, sunt succesorii lor în filozofie, este semnificativ, dă dreptul de a spune că slavofilii au fondat cel puțin unul dintre direcțiile sale și că filosofia lor Principiile sofice au valoare științifică irelevantă și sunt complet separabile de slavofilismul lor În concluzie, este firesc să punem întrebarea: a realizat Trubetskoy ceea ce și-a dorit? Fie că a construit pe un fundament de nezdruncinat idealismul concret, care coincide cu esența dogmei creștine, ca sistem de postulate ale rațiunii teoretice Din punctul nostru de vedere, deja exprimat mai sus, răspunsul va trebui să fie negativ Dar că în întreaga istorie a idealismului, în toate sistemele sale, nu există nimic care să facă "idealismul concret" sau, ceea ce este același lucru, dogma creștină de bază, inacceptabilă pentru rațiune - această propoziție primește o nouă, strălucită confirmare în afirmația lui Trubetskoi sistem, și nu din punct de vedere filozofic, ci și din punct de vedere ecleziastic, este un merit neîndoielnic Merit, am spus noi Da, Trubetskoy a vrut să slujească biserica cu activitățile sale Dar metodele sale de apărare a bisericii, învățăturile și instituțiile ei au fost atât de neobișnuite încât până acum în lumea clerului nostru există, ca să nu spunem, viziunea predominantă a lui ca dușman al bisericii sub masca unui protector, în devotamentul său față de credință și Hristos, sărutările lui Iuda sunt bănuite Cum să explic asta Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEORETICĂ A S I TRUBETSKOY ce fapt trist? Pentru "Metafizica în Grecia antică" a fost acuzat că a negat revelația, că tinde să transforme creștinismul într-un nou păgânism, să-l prezinte ca o simplă fază a dezvoltării religiei elene, și deci o religie ca fiind

"naturală" și ca falsă ca aceasta din urma Când a apărut "doctrina Logosului" s-au auzit aceleași acuzații, deși mai slabe: totul este evoluționism antibisericesc, raționalism Dacă eliberăm această polemică de balastul neînțelegerilor și suspiciunilor nefondate, se dovedește că esența dezacordul a constat în diferența dintre ideile lui Trubetskoy și ale adversarilor săi despre revelație - o diferență care pentru oponenții lui Trubetskoy pare a fi o diferență dogmatică Potrivit lui Trubetskoy, însuși conceptul de Zeitate nu poate fi derivat nici din senzații, nici din gândire pură , și în consecință orice idee despre El, chiar și cea mai grosolană, este o revelație nu există deloc "religii false: în toate există credința (Factorul mistic al cunoașterii), ca influență a ființei celei mai absolute pe voinţa cunoscătoare Astfel, oponenții clericali ai lui Trubetskoi aveau parțial dreptate: el nu vedea într-adevăr o diferență calitativă între creștinism și așa-numitele religii "naturale"; dar - a făcut acest lucru nu pentru a le nega pe toate, ci pentru a recunoaște un singur Adevăr în toate - în creștinism, complet și pur, în alte religii relativ și parțial; în istoria religiilor naturale, el a văzut un progres constant, datorită căruia păgânismul elen, până la apariția creștinismului, s-a apropiat de cel deja descoperit și încă a trebuit să fie dezvăluit adevărul religios, dar nicăieri cu el nu Și, după ideea oponenților săi, adevărul există doar în revelația specială a ambelor testamente; acolo unde slăbirile sale sunt observate în păgânism, trebuie să vedem fie direct împrumut sau o amintire surdă a revelației primitive; istoria religiilor păgâne este Biblioteca "Runivers" BORIS MELIORANSKY o regresie constantă, o istorie a uitării învățăturilor originale și a le înlocui cu idei din ce în ce mai grosolane, din ce în ce mai puțin demne de subiectul lor Nu am ocazia să mă opresc asupra acestei probleme cu detaliile cuvenite: o analiză a concepțiilor teologice ale lui Trubetskoy cu justificarea lor istorică ar putea constitui un subiect recunoscător pentru un eseu special Întrebarea dogmatică se reduce în mod evident la modul de înțelegere a doctrinei "cuvântului împrăștiat al adevărului"; și nu există nicio îndoială că înțelegerea pe care o urmează Trubetskoy poate fi urmărită printre gânditorii ortodocși din secolul al II-lea până în secolul al XX-lea - de la Iustin Martirul profesorului S Glagolev ("Revelația naturală", M IÇ) Oricum ar fi, în tabăra potrivită a gânditorilor religioși ruși, Trubetskoi a găsit sprijin doar de la anumiți indivizi, la fel ca pe vremea lui Homiakov și mai nou Solovyov Dar chiar și în acel lagăr de stânga, la care adversarii săi l-au clasat teologii, printre adevărații adversari ai creștinismului bisericesc, credința sa în metafizică ca știință, admirația pentru religia pozitivă, au stârnit nedumerire și supărare în mulți El a știut și a simțit; știa că sarcina lui era ingrată și nepopulară, dar a rămas ferm până la capăt în apărarea a ceea ce credea în adevăr Ca om de știință, nu mai puțin decât cetățean, el a fost, parcă, întruchiparea acelui spirit de adevărată libertate interioară, despre care poetul spunea: Nici în fața regilor încoronați, nici în fața curții zvonurilor El se târguiește după cuvinte, Își pleacă slujitor capul La regretatul Serg Nikolaevici, în ultimul an al vieții sale, aceste cuvinte ale poetului s-au adeverit, după cum se știe, la propriu Boris Melioransky Biblioteca "Runivers" Vederi etice despre Shaftesbury *)· eu "Shaftesbury este unul dintre cele mai semnificative evenimente ale secolului al XVIII-lea Toate cele mai mari minți ale acestui secol, nu doar englezii, ci și Leibniz, Voltaire, Diderot, Lessing, Mendelssohn, Wieland și Herder au extras din el cea mai răcoritoare mâncare Frumusețea sa este pentru

totdeauna nouă Timpul nostru acționează foarte nedrept, acum nu îi acordăm atenție Așa se exprimă unul dintre cei mai noi istorici ai literaturii occidentale despre Shaftesbury În cuvintele de mai sus, se remarcă influența gânditorului englez asupra literaturii occidentale în sens larg, dar în acest caz ne interesează semnificația istorică și filosofică a Shaftesbury, care nu poate fi considerată prea mică Shaftesbury este un reprezentant tipic al eticii "simțului moral" (simț moral), care ocupă un loc atât de proeminent în învățăturile morale din secolul al XVIII-lea și chiar din secolul al Părerile morale exprimate de Shaftesbury au găsit un sprijin puternic printre cei mai apropiați adepți a filozofului britanic, Butler și Hutcheson, deși au fost în curând supuși unor critici severe în gura unor astfel de gânduri) Eseul în curs de tipărire este o schiță pentru opera autorului: "The Philosophy of D Hume Ch P Etica și filosofia religiei lui Hume, în legătură cu învățăturile morale și filozofico-religioase anterioare*) Hettner H Literaturgeshichte des achtzehnten Jahrhunderts Eu Theil Die literatură engleză Aufl , Braunschweig, , s Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV povestitori precum Berkeley și Mandeville (în faimoasa sa "Fable of the Bees") D Hume și A Smith au revizuit în mod semnificativ aceste puncte de vedere și au făcut din ele baza învățăturilor lor etice, care, la rândul lor, au servit drept bază pentru moralitatea utilitarista, deoarece aceasta din urmă și-a găsit expresia cea mai frapantă în scrierile lui Bentham și D S Mill În cele din urmă, etica kantiană a fost dezvoltată în mare măsură sub influența lui Shaftesbury și a adepților săi englezi și germani, deoarece însuși principiul imperativului categoric a fost înaintat în opoziție cu "moralitatea sentimentului moral , a cărui inconsecvență filozofică fusese deja recunoscut anterior de fondatorul filosofiei critice germane i Toate acestea fac figura istorico-filozofică a lui Shaftesbury destul de mare și ne dă motive să dedicăm câteva pagini caracterizării concepțiilor morale ale gânditorului englez, căruia până acum aproape că nu i s-a acordat deloc un loc în literatura filozofică rusă Dar înainte de a trece la o expunere a opiniilor lui Shaftesbury, considerăm că este necesar să furnizăm scurte informații biografice despre acest FILOZOF II Antony Ashley Cooper, mai târziu conte de Shaftesbury (Antony Ashley Cooper conte de Shaftesbury), s-a născut la februarie la Londra, la casa bunicului său Acesta din urmă era o persoană publică cunoscută, care era în mare prietenie cu celebrul Locke Întrucât tatăl lui Anthony, din cauza limitărilor sale spirituale, nu a putut fi angajat în creșterea fiului său, bunicul său s-a ocupat complet de acesta din urmă În acest proces de educație, un rol semnificativ i-a revenit numitului filozof englez, la sfatul căruia, apropo, un profesor (Misstriss Birch) a fost invitat la Shaftesbury în al doilea an, vorbind fluent Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY scris în latină și greacă Datorită acestui fapt, Shaftesbury a învățat foarte repede și prin vorbire în direct limbile clasice și foarte devreme a cunoscut îndeaproape toate comorile majore ale literaturii antice Acesta din urmă a fost pentru el ceva viu și foarte apropiat, și de aici dragostea lui profundă și nemărginită pentru lumea antică, care i-a determinat idealurile finale filozofice și chiar mai morale Pe bună dreptate vorbește despre Shaftesbury Herder cu această ocazie "El, având din fire o foarte bună organizare, a avut norocul, în al unsprezecelea an de viață, să studieze limbile greacă și romană ca și când ar fi vii, gândind împreună cu scriitorul, pe care l-a citit , de parcă ar fi în viață Fără îndoială, această educație a dat sufletului său un gust pentru străvechi, ceea ce distinge toate compozițiile sale,

chiar și în greșelile lor, plăcute pentru el Xenofon și Platon, Epictet și Marcu Antoninus, Horațiu și Lucian au fost adevărați prieteni ai tinereții și ai vieții sale, au fost oameni vii pentru el, conform cărora și-a format filosofia și moralitatea, gustul și prezentarea, în general, întregul mod de a privi lucruri și vorbind despre ele Astfel, filosofia lui era o chestiune serioasă pentru el, și nu o glumă, era mentorul lui în morală, ghidul său în viață Prin urmare, când nu a găsit-o, și-a regretat amarnic prietenul, cel mai bun profesor al vremurilor străvechi Și de devreme a văzut cele mai educate țări ale Europei și și-a dobândit mulți ani dezvoltarea matură în Italia, unde acel lucru măreț și frumos care a rămas din antichitate în opere de artă trebuie să fi făcut impresie asupra lui, în deplină armonie cu scriitorii ei , cu părerile ei asupra lucrurilor, apoi el a rămas un student al anticilor, un elev al lui Horatius și Kevis, al lui Antoninus și Platon, cu un dezgust de neeliminat față de barbaria vremurilor de mai târziu) IG Herder Sãmmtliche Wcrke Stuttgart, , V , S - Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV În al treisprezecelea an, Shaftesbury a mers la școală la Winchester, dar a stat acolo nu mai mult de trei ani, apoi, în scopuri educaționale, a plecat într-o călătorie prin Franța și, în principal, prin Italia Nu e nevoie să spunem că călătoria prin ultima țară a întărit și, în cele din urmă, a format acele simpatii pentru clasicismul antic, care se născuse la Shaftesbury în epoca educației acasă Într-una dintre lucrările sale, el subliniază clar această semnificație enormă a cunoașterii directe cu monumentele lumii clasice pentru dezvoltarea gustului - în cel mai bun sens al cuvântului "Cine aspiră la idealul de bună reproducere adevărată, subtilă, are grijă să-și dezvolte înțelegerea în domeniul științelor și artelor pe baza modelelor actuale de perfecțiune Dacă călătorește la Roma, atunci încearcă să se familiarizeze cu cele mai bune creații de arhitectură, cu rămășițele de statui, cu cele mai frumoase lucrări ale lui Rafael sau Caraș Cât de demodate, nepoliticoase și urâte i se par pentru prima dată toate acestea! Totuși, continuă să le examineze din ce în ce mai mult, până când el, după ce și-a dezvoltat gustul, începe să se bucure de ele și până când găsește farmecele și perfecțiunile ascunse în ele "*) și nu a lăsat aceste studii până la sfârșitul vieții sale La vârsta de de ani a fost ales în Parlament, membru al Camerei Inferioare, unde a intrat în Whigs Din păcate, Shaftesbury nu s-a putut dedica cu toată energia activităților sociale și politice, întrucât a dat în curând semne de boală gravă a pieptului, care ulterior l-a condus la mormânt când era încă relativ tânăr *) Shaftesbury Caracteristici ale bărbaților, maniere, opinii, vremuri Londra, , V II, p Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY Shaftesbury a pornit din nou într-o călătorie în străinătate și a petrecut cea mai mare parte a timpului în Olanda, unde i-a întâlnit pe Bayle și Leclerc La scurt timp după întoarcerea sa în Anglia, el, la moartea tatălui său, a fost numit membru al Camerei superioare Însă sănătatea afectată nu i-a permis să se adâncească în interesele politice, iar când William al III-lea i-a oferit postul de ministru, Shaftesbury a respins hotărât această ofertă onorabilă La începutul următoarei domnii, Shaftesbury a abandonat complet activitatea parlamentară și s-a retras în moșia sa, unde s-a dedicat exclusiv activităților literare În ciuda unui mod de viață foarte atent, în mijlocul naturii, boala lui Shaftesbury a continuat să progreseze, iar în a fost nevoit să caute alinare de la ea într-o călătorie spre sud Dar nici măcar o ședere în climatul fertil al Italiei nu a putut opri cursul distructiv al bolii, iar în același an

din , la Napoli, viața lui Shaftesbury, care a murit la vârsta de de ani, s-a încheiat Unul dintre cei mai noi biografi ai lui Shaftesbury oferă următoarea caracterizare a personalității morale a filozofilor, pe baza numeroaselor recenzii ale contemporanilor gânditorului Plăcerea caracterului lui Shaftesbury pare să fi fost una dintre trăsăturile sale esențiale Toți se întreceau unul cu celălalt încercând să-l prezinte ca fiind plin de bunătate și tandrețe față de ceilalți, deși uneori putea fi o victimă a melancoliei și a deznădejdii Bunăvoința lui față de oameni nu se limita la maniere, atitudine exterioară sau cuvinte Poșeta lui, se pare, a fost întotdeauna deschisă, nu numai pentru săracii neputincioși, ci și pentru fiecare persoană cu o poziție diferită, de îndată ce Shaftesbury a observat ceva promițător sau demn de o răsplată în ea Asemenea lui Locke, îi făcea deosebită plăcere să ofere sprijin tinerilor Nu numai că i-a ajutat cu bani, dar a fost mereu gata să le dea sfaturi și chiar să-i învețe Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV Virtutea lui Shaftesbury nu a fost exprimată doar în teoriile sale etice, ci i-a guvernat toate acțiunile Niciun filosof, cel puțin în timpurile moderne, nu a încercat să-și pună în practică filosofia mai pe deplin decât Shaftesbury Despre Spinoza se spune că a fost dus de ideea lui Dumnezeu până la uitarea de sine Se poate spune cu drepturi egale din Shaftesbury că Shaftesbury a fost la fel de fascinat de ideea de virtute, iar virtutea pe care s-a străduit cel mai mult a fost bunăvoința și preocuparea pentru ceilalți Un zelot al cunoașterii, spune biograful în În concluzie, este un adept înflăcărat al libertății, pasionat de virtute, un om cu o viață fără pată și cu o caritate neobosit, Shaftesbury nu a avut probabil pe nimeni mai presus de el în generația sa Caracterul și aspirațiile sale sunt deosebit de remarcabile, dacă luăm în considerare funcția înaltă căreia i-a aparținut prin naștere și împrejurările în care a fost crescut În multe privințe, el ne amintește de filozoful regal, Marcus Aurelius, ale cărui scrieri, după cum știm, le-a studiat cu aviditate și a cărui influență s-a imprimat, fără îndoială, propriilor sale scrieri III Prima și cea mai importantă lucrare a lui Shaftesbury, An Inquiry Concerning Virtue or Merit, a fost scrisă pe când autorul avea încă de ani În , când autorul călătorea în Olanda, această lucrare a fost publicată de un alt Shaftesbury, Toland, fără știrea lui autorul *) Fowler Th Shaftesbury și Hutcheson, Londra, , p - , Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY Întors în patria sa, a cumpărat toate exemplarele și abia în a decis să-și publice opera într-o formă revizuită Dar în , a apărut o altă lucrare a lui Shaftesbury, "Letter of Enthusiasm" (adresată lordului Somers, deși numele de familie nu este menționat în prima ediție: A letter concerning enthusiasm to my Lord ***) În , încă două din operele sale: "Un eseu despre libertatea spiritului și umorului" (Sensus Communis: Un eseu despre libertatea spiritului și a umorului) și "Moraliştii" (Moraliştii, o rapsodie filosofică), cu acesta din urmă, în ceea ce priveşte importanța pentru evaluarea punctelor de vedere esențiale despre Shaftesbury, ar trebui pusă lângă "O anchetă asupra virtuții sau meritului" În anul următor, a apărut o nouă lucrare a filosofului sub titlul "Convorbire cu sine sau sfat către un autor" (Solilquyo sau sfat către un autor) Toate lucrările amintite au primit o faimă deosebit de mare când au fost publicate în toate împreună sub titlul: oameni ki , obiceiuri, opinii, epoci "(Caracteristicile oamenilor, maniere, opinii, vremuri) Această ediție a inclus câteva articole mai mici de Shaftesbury (Reflecții diverse), care ulterior au constituit un volum întreg Deja după moartea autorului, a fost publicată o altă lucrare a

acestuia, Scrisori scrise de un nobil către un tânăr de la universitate Cele mai importante dintre toate lucrările lui Shaftesbury sunt, după cum am menționat deja, Investigația sa asupra virtuții sau meritului și Moralistii Cu aceste tratate vom avea de a face în principal în expunerea noastră ulterioară Dar înainte de a trece la ele, să spunem câteva cuvinte despre celelalte lucrări mai mici ale lui Shaftesbury Prima dintre acestea, "Scrisoare de entuziasm", a fost scrisă cu ocazia tulburărilor care au fost provocate în unele provincii engleze de fanatismul sectelor protestante Aflând despre măsurile foarte stricte pe care le avea guvernul, Questions of Philosophy, KN Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV deja gata să ia împotriva instigatorilor, Shaftesbury s-a adresat cu scrisoarea extinsă menționată către Lord Somers, unde a încercat să arate că consecința unor astfel de măsuri ar fi doar o creștere și o creștere a tulburărilor Rezultatul acestui recurs a fost suspendarea presupuselor represiuni În această lucrare, Shaftesbury dezvăluie o cunoaștere uimitoare a inimii umane, o înțelegere subtilă a filozofiei și religiei și o erudiție remarcabilă în literatura clasică antică De pe vremea lui Platon, căruia i se alătură direct, unul dintre biografii săi germani vorbește despre el, nimeni nu a înțeles atât de clar și temeinic această pasiune (entuziasmul religios) și nu a dovedit și nici nu a dedus esența ei specială din masa de Fapte împrumutate din istorie și experiență Nu degeaba a pus această lucrare, ca program sau introducere, în fruntea lucrărilor sale: morală, artă, religie etc , el derivă din această pasiune, care pentru el nu este altceva decât reprezentarea și realizarea a divinului adevărat, frumos și bun, așa cum ni se înfățișează pretutindeni în operele naturii, artei și acțiunilor morale"!) Următoarea scrisoare, "Sensus communis, sau despre libertatea spiritului și a umorului", este dedicată dezvoltării ulterioare a ideii principale a lucrării anterioare Aici, așa cum o spune pe bună dreptate același biograf, autorul "dezvăluie din o latură nouă și originală, încercând să introducă, ca mijloc real și radical, umorul și satira, ca maxime în morală și religie Orice fanatism în religie și orice pedanterie în morală ar dori să facă proprietatea ridicolului, pentru că aceasta este cea mai bună piatră de încercare pentru a separa adevărul de minciună, cu adevărat serios de doar superficial și mic- *) Spicker G Die Philosophie des Grafen von Shaftesbury Freiburg B , S, q · Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY altfel, căci adevărul și virtutea nu sunt niciodată ridiculizate fără ca prin aceasta să-l facă de râs pe cel care râde Autorul încearcă să demonstreze, pe baza Bibliei și a istoriei religiei, că o viziune și o înțelegere strălucitoare și clare a vieții sunt trăsătura cea mai esențială a creștinismului și că avem în general "o religie plină de spirit și de bună dispoziție " A treia experiență, așa cum arată chiar și numele ("Vorbește cu sine sau sfătuiește un scriitor"), are o relație predominantă cu literatura fină și este importantă pentru caracterizarea gusturilor literare ale autorului contemporan, a idealurilor scriitorilor de atunci și nevoile spirituale ale cititorilor Acest tratat este plasat pe bună dreptate lângă cele mai bune lucrări ale lui Lessing și este foarte valoros din punct de vedere istoric și literar, dar are o valoare relativ mică pentru caracterizarea concepțiilor filosofice sau, în special, morale ale gânditorului englez În acest scop, este importantă, după cum am spus deja, cunoașterea principalelor lucrări ale lui Shaftesbury, numite de mai multe ori "Anchiry into Virtue or Merit" și "Moralisti" Dar aici, în plus, alte mici lucrări de Shaftesbury, care sunt adunate în al

treilea volum sub titlul general: "Reflecții mixte", poate fi de ajutor semnificativ Dintre toate scrierile lui Shaftesbury, doar una este scrisă într-o formă sistematică și chiar și aceasta este relativă și, în ciuda titlului său ("Inchiry"), este departe de tipul de operă literară care se caracterizează acum prin numele de "cercetare" Cât despre "Moralişti", despre care avem o astfel de recenzie panegiric de la Leibniz *), atunci el însuşi) Ib , s bi) "Am găsit aproape toată Teodicea mea deodată acolo înainte de a vedea lumina zilei Dacă aș fi fost familiarizat cu această lucrare înainte de publicarea Teodicei mele", atunci aș fi folosit-o așa cum ar fi trebuit și * Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV Autorul le numește "rapunaeh filosofic" În general, mângâierile artistice ale cheftsbury-ului nu au fost o tendință la starea sistematică a gândurilor sale, deși primul mod detașabil de a scrie nu este martor la volumul unității în însăși gândurile lui autor Această caracteristică este subliniată foarte strălucitor "Shaftesbury este destul de de înțeles doar pentru cei", spune Gettner, "care înțeleg arta pură, care a fost esența naturii sale Sistematica uscată este contrară spiritului plastic al Shaftesbury viața la frumusețea artistică, dar știe că viața noastră socială actuală, așa cum remarcă el însuși de multe ori, este prea plată și goală pentru conversațiile socratice și că nici pictorul, nici poetul și mai ales filozoful nu pot lua alte culori decât acelea ce ii dau natura si realitatea Prin urmare, cu excepția experienței sale mai strict reținute a virtuții, el alege în cea mai mare parte o formă de scris care curge liber sau o rapsodie rătăcitoare și știe cum să stăpânească această formă cu o claritate atât de măiestrie, sau - ceea ce este același lucru - cu o ironie atât de cu adevărat artistică, încât, dacă Herder vorbește despre moraliștii lui Shaftesbury, că prin formă sunt aproape demni de antichitatea greacă, dar prin conținut sunt superiori acesteia - atunci această laudă înaltă se aplică de fapt nu numai la aceasta, cea mai completă lucrarea lui Shaftesbury, dar la toate lucrările sale fără diferențe Aș împrumuta mult de la el (Des Maizeaux Recueil de diverses pièces par M Leibnitz, Amsterdam, , v, II, pp -) Biblioteca "Runivers" ETICA SHAFTESBURY, plimbări mai întâi unul, apoi o altă zonă Totul are pentru el aparența întâmplării, iar în locurile cele mai eterogene apar gândurile cele mai eterogene Dar în această rătăcire aparent arbitrară, care înviorează atât de fermecător expunerea, există o unitate atât de profundă și strâns unită, încât este mai ușor cu Sheathsbury decât cu oricine să dezasamblați întreaga lume a conceptelor până la cea mai adâncă grămadă IV Această unitate în viziunea asupra lumii a filosofului englez, pe care o menționează istoricul, există într-adevăr ca un Fapt indubitabil, în ciuda tuturor prezentării nesistematice a gândurilor lui Shaftesbury și este ușor evidentă atunci când se determină esența concepțiilor morale ale gânditorului Idealul filozofilor din acest domeniu este în mod clar de natură estetică, iar principiul frumuseții, armoniei și simetriei este decisiv pentru el în sfera relațiilor pur morale "În domeniul gustului", spune Shaftesbury, "desigur, nu se poate face fără ideea de simetrie și ordine Nu putem să nu admitem că o atitudine sau o atitudine proporțională și corectă este ceea ce este cu adevărat fericit sau norocos pentru fiecare subiect Însuși trăsăturile care dau naștere urâțeniei creează în același timp o constituție nefericită și în general morbidă Pe de altă parte, proporționalitatea relațiilor, de care depinde frumusețea, este favorabilă doar confortului, datorită posibilității de adaptare în scopul activității utile Chiar și în artele plastice, adevărul sau frumusețea unei figuri sau statui este

măsurată prin perfecțiunea naturii, în adevărata ei adaptare a fiecărui membru, a fiecărei părți, în interesul activității, puterii, energiei și a altor caracteristici similare ale activitatea uneia sau aceleia fiinţe vii Aceeași Hettner H, op cit , S - Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV Același lucru se poate spune despre medicină Sănătatea naturală sau naturală constă în proporția reală, adevărul și cursul corect al proceselor care condiționează constituția fizică a unui om celebru Aceasta este frumusețea interioară a corpului Dar nu este ceva asemănător aplicabil spiritului? Nu există nimic în acesta din urmă care să exprime o tendință spre dezordine și distrugere? Dimpotrivă, nu este posibil să constatăm o anumită ordine, planificare în cursul afectelor și sentimentelor noastre? Există și frumusețe sau urâțenie și în acest domeniu moral? Shaftesbury găsește posibil să răspundă afirmativ la ultimele două întrebări și, în opinia sa, Formula este destul de corectă: "ce este frumos, armonios și proporțional; ce este armonios și proporțional este adevărat; dar ceea ce este frumos și adevărat este plăcut și bun sau bun" (bun) * *) Deci, "frumusețea și bunătatea", spune Shaftesbury în altă parte (prin gura unuia dintre personajele din rapsodia sa) "sunt una și aceeași") Dar unde și cum poate fi găsită această frumusețe și armonie? Cum se poate descoperi și aplica această simetrie? În opinia lui Shaftesbury, o singură artă și foarte particulară poate face acest lucru, și anume filosofia, sau studiul numerelor și relațiilor interne, pe care nu le putem întâlni decât în viață) Dar conceptul de filozofie, conform lui Shaftesbury, este folosit în înțelesuri foarte diferite, este adesea abuzat atât de indivizi, cât și de școli întregi și, prin urmare, este important să îi acordăm o calificare mai precisă și să indicați trăsăturile esențiale ale Filosofizării reale Potrivit lui Shaftesbury, este mai convenabil să faci asta printr-o comparație P Reflecţii diverse Caracteristici, v IG, r i o-i i) b , p - s) Moraliștii Caracteristici, v II, r) Caracteristici, v III, r - Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY activitate filozofică cu activitatea unui "virtuoz", în sensul modern al cuvîntului al autorului, pentru că printr-o astfel de comparație, manifestările negative din aceste activități apar mai ușor, dezvăluind astfel adevăratele sarcini ale virtuozului și filosofului "Prin "virtuozități", spune Shaftesbury, "ne înțelegem oameni educați cu finețe și eleganță, domni adevărați, iubitori de artă și de geniu Acești oameni au văzut lumea, au învățat obiceiurile și obiceiurile diferitelor națiuni europene, și-au studiat antichitățile și au obținut familiarizat cu istoria, situația politică, legile și instituțiile lor, au observat locația, fortificațiile orașelor lor, principalele lor arte, științe și distracție, arhitectura, sculptura, pictura, muzica și gusturile lor în domeniul poeziei, științei, limbii și vorbirea colocvială "!) Nu este, desigur, nimic amuzant aici, conform lui Shaftesbury Dar dacă astfel de oameni, continuă filozoful, merg la extreme, încep să se lase duși de fleacuri, încep nu numai să studieze, ci și să nu adune nimic de o raritate nesemnificativă, vor face acest lucru numai de dragul acestor obiecte esențial nesemnificative în sine, și nu de dragul unor obiective mai înalte, atunci acest lucru poate provoca deja o atitudine batjocoritoare și în general negativă față de sine Aproximativ același lucru se poate spune despre filozofi Dacă luăm un om care, hotărându-se ferm să facă din mintea lui numai folosință utilă, se va gândi cine și ce este, de unde a venit sau unde este sursa existenței sale, care este scopul vieții sale și ce mod de activitate îi este destinat în virtutea dispozițiilor sale naturale, atunci o astfel de persoană, pentru a obține răspunsuri la aceste întrebări,

trebuie să se uite în adâncul sufletului său, să-și exploreze forțele și abilitățile interioare sau trebuie să se ridice deasupra societății sale imediate, orașul) Caracteristici, v III, r i $ Biblioteca "Runivers" Ξ VINOGRADOV da, sau a patriei, pentru a-i descoperi și a recunoaște starea sa cea mai înaltă, cea mai înaltă patrie (acea comună tuturor și universală, din care s-a născut), și desigur, pentru toate acestea nimeni nu va îndrăzni să-l supună chiar și cel mai mic ridicol sau orice mai mult sau dispreț Dimpotrivă, "cel mai rafinat domn trebuie, până la urmă, să fie considerat un idiot, dacă el, în timp ce vorbește mult despre cunoașterea universului și a omenirii, nu s-a gândit niciodată să se studieze și să se cunoască pe sine sau nu s-a interesat despre natura și guvernarea acelui stat - "universul" de unde și-a luat ființa De fapt, trebuie să fie surprins că o persoană care a venit de mult timp pe lume și a adus cu el mintea și sentimentul, dar nu a pus niciodată înainte el însuși întrebarea: "cine și ce sunt eu", că, dimpotrivă, a studiat și a cercetat multe alte lucruri și a considerat doar neimportantă soluția unor astfel de întrebări și a lăsat pe seama altora să se ocupe, de parcă aceștia din urmă ar trebui să înțeleagă și să gândească pentru el" *) · A filosofa, în folosirea corectă a acestui cuvânt, după Sheftsbury, înseamnă "a aduce la un nivel superior, buna educație sau bunele maniere primite anterior (a duce bună-creșterea cu un pas mai sus), căci desăvârșirea educației constă în învățarea a ceea ce se consideră necesar într-o societate manierată și frumos în artă, iar suma filozofiei este să înveți că, ceea ce este corect din punctul de vedere al relațiilor sociale și se dezvăluie ca frumos în natură iar în însăşi ordinea universului ") Nu numai mintea sau inteligența face ca o persoană să fie bine educată, ci temperamentul său, ca totalitate a principalelor sale forțe mentale În același mod, nu numai capul, ci și inima și determinarea perseverentă creează adevărata fi) Caracteristici, v Sh, r -) Ib , r ibi Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY somon În ambele cazuri, scopul este o dorință exclusivă sau predominantă (excelentă) ■ gust adevărat, când în fața ochilor tăi există un exemplu de frumos și plin de armonie interioară ') v Acest principiu al armoniei și simetriei este pus de gânditorul englez și la baza concepțiilor sale morale Acestea din urmă se bazează la Shaftesbury pe o teorie specială a afectelor, iar acest din urmă termen este înțeles de el în sensul larg care i-a fost dat anterior de cei mai importanți reprezentanți ai noii filosofii - Descartes, Spinoza, Hobbes Acestea nu sunt experiențe specific emoționale, ci în general dispoziția inerentă naturii umane, primită de la naștere, iar garanția acestor înclinații naturale stă la baza activității morale Fiecare creatură, spune Shaftesbury, are propriul ei bine special și propriile sale interese speciale, spre care natura o îndeamnă să se străduiască, cu toate măsurile pe care le are la dispoziție De altfel, fiecare ființă vie poate avea o stare adevărată sau reală (drept) și o stare falsă sau nefavorabilă pentru el (greșit), iar realizarea primei este facilitată de natura însăși, constituind subiectul aspirațiilor constante ale ființei vii în sine ■ societatea Prin urmare, în fiecare făptură există un anumit interes sau bine și, prin urmare, trebuie să existe un anumit scop, pe care această creatură este obligată să-l îndeplinească în virtutea condițiilor naturii sale Dacă ceva din nevoile, dorințele sau dispozițiile sale interferează cu îndeplinirea acestui scop și duce la rezultate opuse, atunci trebuie inevitabil să vedem *) Ib , p ibi Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV acesta este rău pentru această ființă Este rău, în primul rând, pentru el însuși și apoi pentru alți indivizi de același fel,

deoarece abaterea în activitatea Funcțiilor menționate mai sus are consecințe dăunătoare pentru acești indivizi Mai mult, dacă, în virtutea aranjamentului special al oricărei ființe raționale, aceleași abateri care fac rău altora, îi aduc un rău asemănător și dacă corectitudinea administrării, datorită căreia un anumit individ se bucură de bunăstare într-un un anumit respect, se reflectă prin consecințe benefice și asupra celorlalți, atunci acest bine, prin care această ființă este făcută utilă altora, este un adevărat bine sau beneficiu pentru sine Astfel, virtutea și utilitatea pot coincide în cele din urmă*) Deja aici Shaftesbury subliniază legătura strânsă dintre viața individului și viața societății, așa cum subliniază în mod repetat această "economie a afectelor" * *), care este o condiție necesară existenței individuale și sociale Shaftesbury împarte întreaga zonă vastă de afecte aparținând lumii vii în clase: I) afecte naturale sau naturale (naturale), care contribuie la binele întregii societăți sau, în general, a unei colecții de indivizi;) afecte egoiste (afecțiuni de sine), care servesc numai binelui unui anumit individ și, în final,) așa-numitele afecte nenaturale sau nenaturale (ne-naturale), i e cele care aduc rău atât individului cât şi întregului întreg social) În funcție de modul în care aceste afecte sunt legate între ele, o creatură poate fi considerată virtuoasă sau vicioasă, bună sau rea Ultimul fel de afecte ("nenaturale"), evident, trebuie Cercetare cu privire la virtute sau merit Caracteristici, v II, p -) Ib , p , "") Ib , p Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY fi clasificat drept rău Afecțiunile celor două categorii precedente pot fi vicioase sau virtuoase, după gradul în care se manifestă Astfel, anumite instincte naturale sau naturale ajung la un grad extrem de manifestare, astfel încât pot fi considerate aproape ca nefirești De exemplu, sentimentul de iubire față de descendenții cuiva poate atinge un asemenea grad de tensiune încât are consecințe distructive nu numai asupra părinților, ci și asupra urmașilor înșiși Astfel, respectivul afect, nefiind rău în sine, devine astfel datorită particularităților manifestării sale, căci într-un asemenea caz se aduce prejudicii atât binelui personal, cât și binelui comun Ceva asemănător poate fi observat în domeniul sentimentului religios, care, în Formele sale extreme, se poate manifesta sub formă de superstiție și fanatism, iar astfel de manifestări cu greu pot fi considerate normale și pozitive din punct de vedere moral, indiferent de ceea ce avem în vedere: fie pentru un individ sau în beneficiul întregii societăţi *) Acum, în ceea ce privește instinctele legate de binele individului, ele nu numai că adesea nu sunt în conflict cu binele public, dar uneori chiar contribuie la acesta din urmă Mai mult decât atât, prea puțină manifestare a acestor afecte aduce uneori rău întregii societăți sau genului, cum, de exemplu, se poate spune despre instinctul de autoconservare, a cărui neglijare se poate reflecta în consecințe adverse "și pentru bine" a întregului gen *) Astfel, străduința pentru bunăstarea personală poate fi considerată atât ca un act util sau bun, cât și ca o manifestare dăunătoare sau rea Un afect de tip individual care a ajuns la extrem) Ib , p - S) b , p Biblioteca "Runivers" I VINOGRADOV gradul ei de tensiune și copleșitor de alte sf-Fecte, este vicios; dar, în același timp, un afect de acest tip care nu este suficient de puternic, dacă binele întregului este astfel încălcat, nu poate fi considerat pozitiv Prin urmare, aceste afecte sunt necesare și esențiale pentru bine și, deși nicio creatură nu poate fi calificată drept virtuoasă sau vicioasă doar în virtutea faptului că are aceste afecte, totuși este imposibil ca binele comun sau binele rasei să poată

fi realizat fără aceste instincte) Astfel, o existență prosperă sau benefică este determinată de o relație specială între afecte, care are ca rezultat o stare specială în viața unui individ sau a unei societăți, pe care Shaftesbury o numește, așa cum am menționat deja, "economia afectelor" tocmai datorită acestei caracteristici putem observa la unele animale dezvoltarea predominantă a sentimentului de frică, la altele calitatea opusă a curajului, căci pentru unele animale, cele mai slabe, primul sentiment este benefic, pentru altele, cele mai puternice , al doilea *) corzile sunt întinse, chiar dacă într-un anumit raport corect, într-un grad extrem - mai mult decât poate suporta instrumentul, acesta din urmă nu-și poate îndeplini scopul Pe de altă parte, dacă o coardă este întinsă ca ar trebui să fie, iar celălalt prea lejer, nici instrumentul nu poate funcționa La fel, în lumea ființelor vii, o ființă nu este perfect asemănătoare cu alta și aceleași corzi nu sunt potrivite pentru ambele Oameni înzestrați cu sentimente puternice *) Ib , p) Ib , p Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY stvom și ușor afectate de durere și plăcere, au nevoie de o influență foarte puternică a altor afecte, cum ar fi tandrețea, dragostea, sociabilitatea, compasiunea Dimpotrivă, cei care sunt mai cu sânge rece și mai puțin sensibili nu simt nevoia de astfel de sentimente și, prin însăși natura lor, nu sunt capabili să experimenteze aceste emoții tandre și subtile în cel mai înalt grad *) Această armonie a afectelor determină acea particularitate a naturii unei ființe vii sau, în special, a unei persoane pe care Shaftesbury o numește caracter sau temperament (temper) Adevărata bunătate nu poate apărea într-o ființă vie până când caracterul ei nu s-a schimbat atât de mult încât să poată fi îndemnată la fapte bune prin pasiune directă și nu doar accidental, din cauza unei situații excepționale Dacă, de exemplu, o făptură, prin fire moale și blândă, în ciuda calităților sale naturale, se prezintă în fața noastră ca aprigă și sălbatică, atunci observăm imediat această discrepanță de temperament și considerăm această creatură nepotrivită naturii sale și chiar coruptă Dacă însă această ființă, prin bună grijă și alte împrejurări favorabile, își pierde ferocitatea și devine blândă și ascultătoare, ca și alți indivizi de același fel, atunci spunem că făptura așa schimbată este bună și firească Mai mult, dacă admitem că creatura pare blândă și blândă, dar că astfel de proprietăți sunt explicate doar de frica de stăpân și când acest căpăstru este slăbit, proprietățile sale negative apar imediat, atunci această moliciune a ei nu este temperamentul său real și adevărata sa natură sau adevăratul temperament rămâne așa cum a fost, iar creatura rămâne întotdeauna rea sau rea *) Ib , p Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV Prin urmare, întrucât în fiecare făptură nu există bine sau rău care să nu decurgă dintr-un temperament natural sau natural, o creatură bună este astfel în virtutea faptului că este atrasă de bine și este îndepărtată de rău în primul rând și imediat, și nu secundar si accidental Răul, dimpotrivă, este o astfel de creatură în care nu există suficiente afecte reale sau bune, nu există suficientă putere pentru a-l atrage direct la bine și a-l îndepărta de rău Când toate pasiunile sunt într-o astfel de relație încât contribuie la binele comun sau la binele rasei, atunci temperamentul sau caracterul natural este în întregime bun Dacă, totuși, afectul necesar este complet absent, sau dacă este prea puternic sau prea slab, sau dacă este în general incompatibil cu scopul general al ființei, atunci temperamentul natural și, în consecință, ființa însăși, este pentru unii măsura coruptă și răutăcioasă *)· NOI Deci, comportamentul virtuos constă în stabilirea armoniei între cele

trei feluri de afecte Cele mai importante dintre aceste afecte, conform lui Shaftesbury, sunt afectele naturale sau naturale (sociale), legate de binele întregului, și tocmai acestea necesită o cultură deosebit de atentă Efectele de tip mai egoist, sau cele legate doar de binele individului, au nevoie doar de o dezvoltare foarte moderată, iar acest din urmă tip de afecte, sau cele așa-zise "nenaturale", necesită doar o atitudine negativă față de sine Întrucât armonia afectelor constă tocmai în stabilirea unei legături între binele individului și natura, atunci sarcina ulterioară a lui Shaftesbury este de a dovedi următoarele propoziții: Ib,,r - Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY cele mai importante mijloace și putere pentru a se bucura de sine sau a se bucura individual, iar lipsa acestora este o nenorocire și un rău cunoscut;) deținerea de pasiuni egoiste sau individuale într-un grad foarte puternic, sau fără subordonarea lor binevoitoare și naturale, este deja o nenorocire cunoscută;) posesia de afecte nenaturale (adică cele care nu sunt bune nici pentru rasă, nici pentru individ) constituie nenorocire în cel mai înalt grad') În următoarea parte a lucrării sale principale ("O anchetă asupra virtuții și meritului"), Shaftesbury încearcă să demonstreze tezele tocmai descrise, plăcerile ar trebui să fie considerate nu plăcerile corporale, ci plăcerile spirituale, iar acestea din urmă nu sunt altceva decât cu adevărat naturale (sociale)) afecte în acțiunea lor imediată, sau, cel puțin, ele decurg în întregime din acele afecte, fiind acțiunile lor *) cu greu este necesar să se demonstreze că emoțiile naturale (sau sociale) sunt în sine cele mai înalte plăceri, căci toată lumea știe aceste plăceri de iubire, recunoștință, generozitate, milă etc ') plăcerile care se obțin în activități științifice, în special în ramuri ale cunoașterii precum matematica, unde totul se bazează pe "armonie, proporție și acord", și în orice în cazul în care nu există niciun element de plăcere extrem de egoistă aici Dar chiar mai presus de această plăcere speculativă este "mișcarea virtuoasă" sau "exercițiul de bunăvoință și bunătate", unde cu cea mai mare plăcere) Ib , p) Ib , p ιοί) Ib , r IOI- , Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV consimțământ și aprobare plăcută a spiritului în raport cu ceea ce se face în virtutea acestei bune dispoziții și înclinații nobile!) Dacă acum cele mai înalte plăceri spirituale sunt considerate drept consecințe ale afectelor "naturale", atunci aici avem la dispoziție multe dintre cele mai cunoscute Fapte Astfel, consecința iubirii sau a emoției tandre este, după Shaftesbury, plăcerea bună în procesul de comunicare sau implementarea binelui prin reflecție sau prin participare la binele celorlalți, o conștiință plăcută a iubirii reale, respectul sau aprobarea binemeritate din partea celorlalți * În continuare, autorul analizează în detaliu stările mentale indicate, vorbește despre alte manifestări ale vieții emoționale, mai ales că ele sunt legate de activitatea noastră morală, dezvăluie caracterul lor social și subliniază importanța extraordinară a tuturor acestor emoții ca surse ale celei mai înalte plăceri spirituale Dar nu îl vom urmări pe Shaftesbury, în lunga sa analiză Această analiză, spune filozoful, arată "cât de mult sunt predominante pulsiunile noastre naturale (sau sociale), întrucât sunt conectate în interior cu noi și implantate în natura noastră, cum sunt împletite cu noi alte afecte și cât de esențiale sunt ele pentru acea mișcare corectă și flux de impulsuri de care depinde atât de direct fericirea noastră și bucuria noastră individuală) VII Următoarea sarcină a lui Shaftesbury este să demonstreze a doua teză, care este acea egoi *) Ib , p) Ib , p) Ib , p - Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY afectele

statice sau individuale, atingând un grad prea puternic sau intens, fac creatura mizerabilă La acest tip de afect se referă Shaftesbury manifestări emoționale și instinctive precum dragostea pentru viață, conștientizarea pagubei sau resentimentelor primite, plăcerea în legătură cu nevoia de hrană și instinctul de conservare a familiei, dorința de a-și asigura binele material -fiinta, competitie sau dragoste pentru laude si cuplu, lenevie sau dragoste pentru o viata usoara si fara griji Toate aceste impulsuri, dacă se manifestă într-o formă moderată, sunt inofensive vieții sociale și nu constituie un obstacol în calea virtuții, dar, ajungând la un grad extrem, se transformă în afecte negative precum lașitatea, răzbunarea, luxul, avariția, vanitatea și ambiția pretențioasă , lenea, care, desigur, sunt indezirabile din punctul de vedere al vieții sociale În continuare, Shaftesbury analizează în detaliu diferitele Forme ale acestor emoții, în manifestările lor extreme, și arată semnificația negativă a acestor emoții mentale state atât pentru viața individului cât și pentru existența socială Dar, ca și până acum, nu vom prezenta aceste ilustrații detaliate ale gânditorului britanic și ne vom limita doar la a reproduce observațiile finale ale lui Shaftesbury Aceste impulsuri, spune moralistul, în formele lor extreme, devin contrare intereselor noastre reale Ne împing spre foarte multe raze malefice și spre cele mai mari dezastre, unde se regăsesc adesea trăsăturile noastre cele mai antipatice Cu cât aceste impulsuri sunt mai urgente și mai puternice, cu atât creatura însăși devine mai joasă și mai disprețuitoare Ele sunt de aceeași natură cu ceea ce numim egoism și dau naștere unei dispoziții foarte josnice Aparent, nu există nimic mai jalnic în sine sau mai mult !) Ib , p - Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" N VINOGRADOV pervertit în consecințele sale, cum să fie neputincios în modul său de acțiune, să fie sclav al pasiunii și să fie în cea mai umilitoare supunere față de lume Pe măsură ce egoismul se dezvoltă în noi, elemente de viclenie și pretenție se strecoară în mod natural în comportamentul nostru - spontaneitatea și sinceritatea naturii noastre, lejeritatea naturală și libertatea spiritului nostru sunt încălcate, toată încrederea este pierdută, suspiciunea, gelozia și invidia se dezvoltă Toate motivele egoiste se nasc mai ușor în noi, iar punctele de vedere mai înalte și motivele mai nobile sunt lăsate deoparte În fiecare zi de o astfel de dispoziție ne îndepărtează din ce în ce mai mult de societate și de tovarășii noștri, începem să ne gândim cel mai rău la acele legături care ne leagă în prietenie cu aceste persoane, până la urmă încercăm doar să păstrăm tăcerea și să ne suprimăm binele și firesc înclinații: până la urmă ele contribuie la binele comun, iar aceasta din urmă noi, în starea noastră de spirit actuală, ne opunem intereselor noastre private, personale *) Aceste trăsături negative ale afectelor egoiste le apropie pe acestea din urmă de al treilea tip de pulsiuni umane, ale căror caracteristici se regăsesc la Shaftesbury în legătură cu demonstrarea tezei a treia a sa Acestea sunt așa-numitele afecte nenaturale sau nenaturale, care includ manifestări precum plăcerea la vederea torturii, o dispoziție veselă la vederea nenorocirilor și nenorocirilor vecinilor noștri, în timp ce contemplăm crime, tot felul de vărsări de sânge etc poate include și instincte în general distructive, care, din păcate, sunt uneori încurajate la copii Mai mult, printre aceste înclinații "nenaturale", după Shaftesbury, se numără înclinații precum răuvoința, invidia, mizantropia, superstiția, diverse perversiuni !) Ib , p ι ί Biblioteca "Runivers" VIZIUNI ETICE ALE SHAFTESBURY pe baza nevoilor organice, răutate, înșelăciune, ingratitudine *) Ce consecințe

negative, nu numai pentru viața socială, ci și pentru existența individuală a unei persoane, implică toate aceste sentimente, nu merită să se extindă Sufletul nostru, dacă aceste dorințe sunt dominante în el, se transformă, potrivit lui Shaftesbury, într-un deșert, în care totul este împrăștiat într-un spațiu vast, din care se îndepărtează tot ce este frumos și bun, și unde nu există nimic lângă sălbăticie și urâțenie Dacă expulzarea din țara natală, mutarea într-un loc străin, asemănător cu un deșert, este foarte greu de suportat, atunci ce trebuie simțit în acest exil interior, această îndepărtare reală din societatea umană, atunci când o persoană trebuie să se recunoască că trăiește printre cele mai groaznice dintre toate deserturile, deși de fapt se află în mijlocul societății? Ce fel de viață ar trebui să existe în acest dezacord despre toate, în această ireconciliabilitate și opoziție față de ordinea și ordinea universului? *) Prin urmare, conchide Shaftesbury, nu poate exista nicio îndoială că "a poseda aceste afecte teribile, monstruoase și nenaturale înseamnă a fi nefericit în cel mai înalt grad") VIII Aceste trei tipuri de afecte, în principalele lor tipuri, pot fi observate nu numai la om, ci și la animale Adevărat, în ceea ce privește afectele de ultimul fel, ele nu pot avea loc în lumea animală decât ca fiind patologice, dar cu toate acestea baza lor biologică iese foarte vizibil în evidență Dar în om există încă un fel special de afecte, care constituie proprietatea *) Ib , p -) Ib , p) Ib , p * este tocmai natura ei şi pe baza căreia este posibilă activitatea morală pur umană Aceste afecte stau la baza "simțului moral", care este principalul criteriu în procesul activității etice Acestea sunt așa-numitele afecte reflexive sau raționale Shaftesbury își descrie natura în felul următor Într-o creatură care are capacitatea de a formează concepte generale despre lucruri, obiectele afectelor nu sunt doar obiecte exterioare supuse sentimentelor, ci și acțiunile în sine și, în consecință, și afectele de compasiune, bunăvoință, recunoștință și contrariile lor, atunci când sunt aduse în spiritul nostru prin reflecție este un tip special de afect în relație cu afectele în sine, pe care le-am experimentat deja, și apoi devenim subiectul unui nou sentiment - pozitiv, când ne place ceva, și negativ, dacă nu ne place ceva sau moral obiecte, dar și în raport cu corpurile obișnuite sau obiectele percepute de simțurile noastre Dacă mișcările, culorile, proporțiile acestor obiecte ne afectează vederea, atunci se obține inevitabil o impresie de frumusețe sau urâțenie, în funcție de măsura, ordinea și aranjarea diferită a părților individuale În același mod, în ceea ce privește comportamentul și acțiunile noastre, odată ce acestea devin obiectul minții noastre, trebuie făcută o anumită distincție, în funcție de corectitudinea sau greșeala obiectelor înseși Spiritul care vede și aude alte suflete sau sufletele altor oameni nu poate decât să aibă ochi sau urechi proprii, pentru a distinge proporțiile, pentru a percepe distinct sunetele, precum și pentru a observa gândurile și sentimentele care apar în noi Nimic nu poate scăpa de judecata lui Se simte moale și dur, plăcutul și neplăcutul - în afecte El găsește cu adevărat aici frumosul și urâtul, armonia și disonanța, la fel ca în tonurile muzicale sau în Formele și relațiile exterioare ale obiectelor percepute de simțurile noastre și nu își poate înăbuși sentimentele de surpriză și admirație, dezgust și dispreț în același timp fel în raport cu acestea și cu alte fenomene Negarea unei astfel de percepții generale și naturale a frumosului și sublimului în raport cu lucrurile nu poate fi decât o manifestare a unei afectări Dar Shaftesbury nu se limitează doar la

această descriere a "sentimentului moral" și în discuțiile sale ulterioare încearcă să indice alte trăsături ale acestei Funcții mentale deosebite (Urmează sfârșitul) N Vinogradov) Ib , p - Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers" Psihologia ticălosului (Contele Alexei Andreevici Arakcheev) Che dove l'argomento della mente L'aggiunge al mal voler ed alla possa Nessun riparo vi puf) far la gente Dante Infern XXXI Antropologia criminală ne-a oferit o mulțime de informații despre psihologia omului criminal; Deși nu împărtășim în niciun caz toate entuziasmele acestei școli, trebuie să-i recunoaștem meritul considerabil tocmai prin faptul că a extins și a grupat într-un singur întreg informațiile noastre despre viața mentală a criminalilor Această școală a subliniat destul de convingător diferența esențială dintre criminali și oamenii extrem de imorali - adevărați răufăcători Această școală ne-a explicat de ce doar o parte din oamenii dăunători societății, și anume criminalii, pier în lupta pentru existență, restul se bucură în liniște de beneficiile comunității, iar unii dintre ei ajung chiar și într-o poziție socială înaltă Antropologia criminală a descris în detaliu, deși cu unele gafe, doar oameni criminali; cu toate acestea, încercările de a ne explica psihologia ticăloșilor care nu au comis o infracțiune s-au dovedit a fi complet eșuate; cât de mare a fost neînțelegerea întrebării, poate fi judecat după faptul că au existat oameni de știință care au asigurat că Napoleon are o organizație criminală Fără a încerca să contur psihologia ticălosului, să conturez acest tip, să explic originea lui, vreau să fac o primă încercare de a studia această varietate umană În acest scop, vreau să folosesc o metodă care a dat acest lucru Întrebări de filosofie, carte ani Biblioteca "Runivers" V, F chizh rezultate strălucitoare în medicină; și anume, pentru a oferi istoricul unui pacient foarte tipic sau, cu alte cuvinte, pentru a oferi o descriere psihologică a unui răufăcător tipic, contele A A Arakcheev M-am oprit la această persoană istorică tocmai pentru că activitățile sale ne sunt bine cunoscute; Spre surprinderea mea, încă nu există o biografie completă a acestui răufăcător tipic non-criminal și, prin urmare, munca mea, într-o anumită măsură, va umple acest gol în literatura noastră Arakcheev este fără îndoială un răufăcător tipic - un non-criminal; Există mulți Arakcheev în viață și fiecare observator atent i-a întâlnit pe mulți dintre ei "Istoria bolii" a lui Arakcheev este deosebit de atrăgătoare pentru un psiholog, deoarece Arakcheev, din cauza unor circumstanțe accidentale, parțial din cauza particularităților epocii istorice, a atins o poziție oficială excepțional de înaltă și, prin urmare, și-a putut arăta pe deplin toată puterea spirituală, a putut să comită multe răul, care l-a făcut un om istoric Atrocitățile lui ne sunt cunoscute, dacă nu toate, atunci foarte multe; îi cunoaștem aproape toate activitățile; în sfârșit, îi cunoaștem viața intimă; biografia lui Minkina preferată este suficient de detaliată pentru a înțelege principalele proprietăți ale lui Arakcheev Ar fi neglijent să nu folosim tot materialul bogat pentru caracterizarea psihologică metodologică a lui Arakcheev Sarcina psihologului în acest caz este foarte simplă: să aranjeze tot materialul în modul pe care îl cere psihologia modernă; psihologul trebuie să folosească materialul împrăștiat în lucrări și reviste istorice pentru a contura toate trăsăturile principale, toate trăsăturile principale ale organizării mentale a lui Arakcheev Este de la sine înțeles că descrierea metodologică a unei figuri istorice urmărește alte scopuri decât caracterizarea unui artist istoric Materialul disponibil în literatură este destul de suficient pentru a contura întregul depozit, întreaga

imagine psihologică a lui Arakcheev; îi cunoaștem biografia, îi cunoaștem activitatea psihică, îi cunoaștem sentimentele, pasiunea principală, îi cunoaștem atașamentul, știm cum și în ce fel s-a manifestat voința lui După ce am înțeles psihologia lui Arakcheev, ne va fi mai clar Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ticălosului De la apariția multor răufăcători, desigur nu a tuturor, îi vom înțelege mai bine pe Arakcheev, care provoacă și, cred, vor face întotdeauna mult rău societății Rolul istoric major care i-a revenit lui Arakcheev mărturisește cât de mare este semnificația Arakcheilor, ce studiu atent merită acest tip Înțelegerea a cel puțin unei varietăți de răufăcători umani ne va emoționa în studiul tipurilor de oameni răufăcători-non-conștiincioși dăunători comunității Caracterizarea psihologică a lui Arakcheev este importantă pentru eliminarea neînțelegerii care decurg din înțelegerea unilaterală a lui Nietzsche Lauda cruzimii de catre acest filozof da motive, cel putin unora, sa creada ca cruzimea este o manifestare sau un semn de forta Într-adevăr, Nietzsche a cerut fermitate și chiar cruzime, dar, desigur, nu pentru atingerea bunăstării personale Caracteristica psihologică a lui Arakcheev ne explică foarte clar că "sclavul" este crud în atingerea bunăstării personale; cruzimea unui "sclav" nu-l face puternic, pentru că un "rob" laș și înșelător nu are dreptul de a fi crud, întrucât ura umană, și nu lupta pentru scopuri mai înalte, este cauza cruzimii sale Nimeni nu îl poate considera pe Arakcheev puternic, dar prin cruzimea sa s-a remarcat printre contemporanii săi Ivan cel Groaznic în cruzimea sa, ținând cont, desigur, de epocă, nu a fost inferior în cruzime lui Arakcheev și chiar l-a întrecut, dar, fără îndoială, Teribilul Țar a fost un om puternic, iar Arakcheev a fost un sclav mizerabil Cuvintele lui Nietzsche se aplică direct lui Arakcheev "Într-un ticălos și criminal inteligent, nerușinat, îi dăm vina pe egoismul nu ca atare ci pentru că este îndreptat către scopuri scăzute și este limitat la ele " Studiul machiajului mental al lui Arakcheev ne demonstrează cu deplină convingere că răutatea și cruzimea care decurge din aceasta este soarta unui "sclav", o deformare morală Nietzsche a învățat că numai oamenii puternici, creați pentru putere, au dreptul să fie cruzi; un "sclav" crud este o deformare morală Arakcheev era un "sclav" tipic crud și, prin urmare, o persoană foarte dăunătoare, care merită dispreț atât pentru cruzimea sa, cât și pentru sufletul său sclav; el merită disprețul unui moralist care împărtășește părerile lui * Biblioteca "Runivers" V F chizh Nietzsche; a stârnit ura și disprețul contemporanilor săi, pentru că era foarte crud, extrem de vanitător, înșelător și laș - într-un cuvânt, era un ticălos remarcabil Datorită lui Nietzsche, înțelegem cât de greșiți erau adepții antropologiei criminale, care îl considerau pe Napoleon un criminal; înțelegem cât de greșit au fost mulți oameni de știință care l-au considerat pe Ivan cel Groaznic un răufăcător; datorită lui Nietzsche, putem evalua corect sufletul sclav al lui Arakcheev, stabilim o diferență esențială între răufăcător și oamenii puternici, cruzi; atât Arakcheev, cât și Petru cel Mare au fost cruzi, dar aici se termină asemănările dintre ei Arakcheevii sunt cu siguranță oameni dăunători, la fel ca criminalii; mulți oameni cruzi și puternici erau cei mai folositori, cei mai buni slujitori ai poporului lor Acesta este motivul pentru care mi s-a părut util să studiez psihologia lui Arakcheev suficient de detaliat și să mă oprim cu o atenție deosebită asupra acelor trăsături ale organizării sale mentale, care ne explică esența tipului Arakcheev Studiul organizării mentale a lui Arakcheev este instructiv atât pentru psiholog, cât și pentru moralist Mi s-a părut că caracterizarea

psihologică a lui Arakcheev a dat concluzii atât de clare încât nu era nevoie de explicații; Caracterizarea psihologică a lui Arakcheev ne dezvăluie tipul de răufăcător, non-criminal și tipul de "sclav", în sensul învățăturilor lui Nietzsche eu Tatăl lui Arakcheev a servit în regimentul Preobrazhensky; după manifestul din , s-a pensionat cu gradul de locotenent, s-a angajat în agricultură; nu există informații exacte despre caracterul său, ceea ce dă motive să presupunem că nu s-a remarcat de la nivelul mediu A murit în Mama lui Arakcheev era foarte atentă, economică, activă și zadarnică; iubea societatea, iubea onoarea Când fiul ei era un nobil atotputernic, ea i-a cerut patronajul cunoscuților ei; Locuitorii orașului Bezhetsk i-au cerut bătrânei să-i protejeze de a sta în picioare, iar ea i-a scris fiului ei: "Ai milă, tată, și ai milă de ei" Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ticălosului Arakcheev a avut doi frați, Petr și Andrey; ultimul a murit la o vârstă fragedă Maevsky x) vorbește despre Piotr Arakcheev astfel: "G Arakcheev era un om mereu beat și suferea de o epilepsie severă Otto relatează că Pyotr Arakcheev era dependent de parfum și ruj și, vizitându-și fratele în Georgia, a golit fără ceremonie apa de trandafiri, care se afla în farmacia spitalului local Când Piotr Arakcheev a aflat că contele nu i-a lăsat moștenire, a fost foarte supărat "Această împrejurare", spune Otto, l-a afectat atât de puternic încât, potrivit poveștilor, i-a supărat mintea Piotr Andreevici și-a petrecut ultimii ani ai vieții într-o stare tristă Astfel, ceea ce a spus Maevsky este confirmat de informațiile culese de Otto Se poate presupune că Maevsky, din ură față de contele Arakcheev, a vorbit foarte tranșant despre beția lui Piotr Arakcheev, dar este absolut imposibil să-i permită să vorbească atât de categoric despre boală în cădere, fără a avea informații exacte Caracterul vicios și rezervat al contelui Arakchev îi dă un oarecare drept de a specula despre ceva patologic în familia sa; este foarte plauzibil că un frate a fost epileptic și alcoolic, în timp ce celălalt a fost înzestrat cu răutate și ură umană Contesa Edling a vorbit despre Arakcheev în notele ei "Une extrême méchanceté est toujours accompagné d'un grain de folie") Are dreptate într-o anumită măsură; Arakcheev însuși era un om sănătos, dar totuși provenea dintr-o familie în care exista un grain de folie Nu avem dreptul să admitem epilepsia latentă la Contele Arakcheev, dar nu se poate nega că în caracterul său au fost multe lucruri foarte caracteristice epilepticilor; după cum vedem, în familia lui era epilepsie Din păcate, nu avem portrete bune ale lui Arakcheev; pe baza celor existente, este imposibil să spunem cu deplină acuratețe ceva cert despre semnele fizice ale degenerării lui Arakcheev În toate portretele sale, atenția este atrasă asupra urechilor mari, proeminente, cu lobi aderenți;) "Antichitatea Rusă" S STR * Mémoires de la compiesse Edling p* Biblioteca "Runivers" secolul al VI-lea f h și w crestele superciliare sunt puternic dezvoltate, orbitele ochilor sunt mari, bărbia este îngustă; dar toate acestea nu sunt suficient de exprimate pentru a fi considerate o dovadă a degenerarii sterilitatea lui Arakcheev poate fi considerată o anomalie sau un semn de degenerare; cu greu poate fi explicată printr-o boală sexuală (uretrită sau nuanțe) suferită în tinerețe; dacă o astfel de boală ar fi lăsat urme puternice, concubina lui Arakcheeva ar fi suferit de ea; Pukalova și Minkina, după cum se știe, s-au bucurat de o sănătate înfloritoare Nu se poate nega că bolile sexuale (uretrita), care au cauzat infertilitatea lui Arakcheev, au dispărut și, prin urmare, concubinele lui Arakcheev și-au păstrat sănătatea În cele din urmă, este necesar să se acorde atenție faptului că Arakcheev a murit la vârsta de șaizeci și cinci de ani și nu a suferit de uretrita secundară Prin urmare, cu o

mare probabilitate se poate crede că Arakacheev a fost steril, iar această trăsătură a lui poate fi considerată un semn fizic de degenerare Astfel, psihiatrul, cu mare prudență, se poate alătura părerii contesei Edling; Aș spune că natura patologică a lui Arakcheev este mai mult decât probabilă, dar nu a fost dovedită definitiv Frate epileptic, sterilitate, urechi mari cu lobi aderenți, aceasta dă dreptul de a admite, dar nu afirmă în Arakcheev un grain de folie Otto, pe baza documentelor, a dovedit că arakcheevii nu erau oameni săraci - aveau până la de suflete, deci o stare bună Arakcheev a spus tuturor că este dintr-o familie săracă; scopul acestei minciuni este foarte clar; trebuie spus că a reușit atât de mult încât autorul biografiei lui Arakcheev din Dicționarul Enciclopedic Brockhaus-Efron crede această minciună (T II, pp -io) Lui Arakceev îi plăcea să spună că, atunci când tatăl său l-a adus la Petersburg pentru a-l așeza în clădire, erau atât de săraci încât au cerut pomană de la mitropolit și de la Guryev; dacă Arakcheev nu a compus această poveste, atunci a cere pomană nu dovedește încă sărăcia; care nu cunoaște cerșetori cu mijloace decente Arakcheev a fost învățat puțin acasă; a studiat în corp timp de patru ani; Biograful lui Arakcheev în Dicționarul Enciclopedic Brockhaus-Efron spune că în corp "succesele rapide în științe și mai ales în matematică i-au adus în curând gradul de ofițer", iar biograful lui Arakcheev în enciclopedia militară Biblioteca "Runivers" Psihologia ticălosului Lexicul spune: "El s-a remarcat în special prin succesele sale în științele militare-matematice și nu avea o înclinație specială pentru științele verbale" Ratch , referitor la acest mesaj, spune: "Fără a avea date care să verifice angajarea lui Arakcheev în corp, vom spune după ei " sunt ficțiuni și podoabe în ele"; Prin urmare, Ratch nu are încredere în succesele rapide ale lui Arakcheev Ratch se îndoiește serios de succesele și cunoștințele rapide ale lui Arakcheev și dă dovadă (p) a ignoranței sale totale în artilerie *) Arakcheev nici nu a învățat să scrie corect în corp; analfabetismul lui este cu adevărat uimitor; Un cadet, care nici măcar nu învățase să scrie mai mult sau mai puțin corect, nu putea face progrese rapide Desigur, știu că cineva poate avea cunoștințe vaste și poate scrie analfabet, dar fiecare școlar, dacă poate învăța, învață în primul rând alfabetizarea Analfabetismul izbitor al lui Arakcheev, ignoranța sa în artilerie dovedesc că era incapabil să dobândească cunoștințe, a studiat puțin și prost Admiratorii săi ar putea spune că "a excelat în științe militare și matematice", deoarece, ocupând o poziție înaltă, își putea ascunde totală ignoranță atât în științe militare, cât și în științe matematice, dar nu și-a putut ascunde analfabetismul Aritmetica, desigur, primele ei reguli, a învățat el în corpus De-a lungul vieții și-a arătat ignoranța; nu a înțeles niciodată cunoștințele, nu a citit nicio carte bună în toată viața În toate scrisorile lui pe care ni le cunoaștem, analfabetismul lui este exact același; Cum-) Informații despre contele Alexei Andreevici Arakcheev p) Mă opresc asupra indicațiilor incorecte chiar și în lexiconuri pentru a indica cu ce precauție trebuie tratate în general biografiile figurilor noastre Chiar și un istoric atât de solid ca Schilder cade într-o eroare grosolană Iplder ("Împăratul Pavel primul", p rândul) îl numește pe Ratch "panegiristul zelos" Arakcheev *, el îl mai numește și în excelenta sa lucrare "Împăratul Alexandru primul *, vol I, p o; rândul a -a; mai jos Oricine a citit cartea lui Ratch, este evident pentru el că Schilder fie nu a citit această carte, fie a uitat punctul de vedere al autorului despre Arakcheev* Biblioteca "Runivers" g e F h y ác isteț și zadarnic, știa, desigur, că i se reproșează totuși ignoranța, nu

putea măcar să reducă oarecum numărul erorilor din scrisorile sale O persoană atât de incapabilă de a învăța, desigur, nu ar putea excela în științe militare și matematice, dar, din păcate, întotdeauna există oameni care vor să spună ceva lăudabil despre puterile care există, chiar și despre morți Ignoranța lui Arakcheev în științele "militar-matematice" s-a reflectat în mod clar în neînțelegerea sa completă a serviciului ofițerilor de stat major și nu a învățat niciodată să înțeleagă sondajul zonei Chiar și apărătorii lui Arakcheev, de exemplu, artileristul Euler, nu pot indica cel puțin un ordin specific privind partea tehnică a artileriei, iar Arakcheev cu siguranță nu s-a ocupat de acest aspect al chestiunii în timpul în care a fost responsabil de noi artilerie, care, desigur, mărturisește mintea lui Și-a concentrat toată atenția pe foi de pontaj, declarații, rapoarte Desigur, imperfecțiunea corpului în care a studiat Arakcheev nu este de vină pentru ignoranța sa; din același corp, condus de generalul Melessino, au venit cei mai buni tunieri ai noștri, care au folosit bine cunoștințele dobândite Foarte devreme, au apărut principalele proprietăți ale personajului lui Arakcheev - sârguință, neobosit și cruzime Când era în clasele superioare ale corpului, i s-a încredințat supravegherea tovarășilor săi, pe care o executa cu o brutalitate insuportabilă; mentorii au fost mulțumiți de un interpret atât de activ, ceea ce, după toate probabilitățile, explică "succesele excelente" ale lui Arakcheev Știți cu câtă reticență cadeții își urmăresc camarazii, cât de puternic este spiritul de camaraderie în Corpul de cadeți; prin urmare, pentru autoritățile corpului, Arakcheev era doar o comoară De asemenea, Arakcheev devreme și-a dovedit harnicia și perseverența pentru a câștiga bani și, probabil, pentru a-și asigura un patronaj, a căutat lecții private; directorul corpului Melessino l-a recomandat pe Arakcheev contelui N I Saltykov Mertvago, care l-a cunoscut bine pe Arakcheev, spune despre el: "Ce are el mintea să-i placă celui pe care îl slujește" Într-adevăr, Arhiva Rusă Însemnări ale morților p - Biblioteca "Runivers" ISIAOLOGIA RĂUȘTILOR Arakcheev, chiar și în tinerețe, a știut să facă pe plac celor puternici din această lume, a cunoscut oameni; Contele Saltykov l-a plăcut atât de mult încât, la cererea sa, Mslessino l-a făcut pe tânărul de de ani nepoliticos și ignorant Arakcheev adjutant al său * Meles l-a ținut pe Arakcheev într-un corp negru, dar tânărul ofițer, care și-a început cariera atât de strălucit, s-a pregătit cu prudență un viitor luminos pentru tine Arakcheev a înțeles deja atunci că viitorul aparținea oamenilor din Gatchina, că abilitățile sale puteau fi apreciate în mod corespunzător doar în Gatchina Era un tun în Gatchina; o coajă a devenit în ea; pentru a repara acest obuz, șeful artileriei, Melessino, a trimis un maestru împreună cu adjutantul său, Arakcheev Lubitsky Kot, ale cărui povești respiră veridicitate și sinceritate, spune acest lucru: "Într-o conversație cu moștenitorul, Arakcheev a reușit să sugereze: ar dori să înceapă o baterie de artilerie în Gatchina Lui Paul i-a plăcut; i-a cerut lui Catherine doi ofiţeri de artilerie Întrucât erau puțini dispuși să slujească în Gatchina, Arakcheev a realizat cu ușurință ceea ce și-a dorit; in a fost numit la Gatchina) Aici s-a trezit în locul său și a câștigat în curând favoarea deplină a moștenitorului Arakcheev, chiar și printre poporul Gatchina, s-a remarcat prin sârguință și cruzime; neobosit şi activitatea sa l-au făcut favoritul moştenitorului Arakcheev a învățat soldații toată ziua, a verificat paznicii, și-a petrecut nopțile într-un fotoliu, îmbrăcat în uniformă, ca să apară imediat la prima chemare Timp de patru ani de serviciu, a câștigat atâta încredere de la Pavel Petrovici încât, în

ziua urcării sale pe tron, l-a chemat pe Marele Duce Alexandru Pavlovici și, după o recenzie măgulitoare a lui Arakcheev, încrucișându-și mâinile, a spus: "Fiți prieteni și Ajutați-mă " Arakcheev a dobândit în timpul serviciului său în Gatchina dragostea deplină și încrederea absolută a lui Alexandru Pavlovici La aderare, împăratul l-a numit imediat pe Arakcheev comandant la Sankt Petersburg și în regimentul Preobrazhensky; i s-a încredințat și conducerea unității de cartier; apartamentul era) Arhiva Rusă , p) Niciunul dintre nobilii cumsecade nu a vrut să slujească cu el (Pavel Petrovici) Fonvizin Revizuirea manifestărilor vieții politice din Rusia Mișcările sociale din Rusia în prima jumătate a secolului al XIX-lea Pagină Biblioteca "Runivers" io È F Ч Й Э Ѣ alocat lui în palatul de iarnă La decembrie , Arakcheev a primit votchina georgiană în de suflete, în anul următor Steaua Alexandru și demnitatea baronală; în Arakcheev a primit contele Imperiului Rus În timpul domniei lui Pavel I, Arakcheev a fost dezamăgit de două ori: prima dată, la martie , a fost demis fără o cerere de demisie curată Este foarte probabil ca suveranul să fi fost nemulțumit de cruzimea lui Arakcheev în regimentul Preobrazhensky și unitatea de cartier, iar în august Arakcheev a fost "acceptat în serviciu cu acordarea de vechime și hotărâre în urma maiestății sale" A fost numit comandant al batalionului de artilerie de gardă și inspector al întregii artilerii; această numire relativ modestă mărturisește că Arakcheev nu se mai bucura de încrederea deplină a suveranului, iar în octombrie Arakcheev a căzut în dizgrație pentru a doua oară Cu puțin timp înainte de moartea sa, împăratul Paul a trimis după contele Arakcheev și generalul Lindener În seara zilei de martie, Arakcheev a condus până la avanpostul din Petersburg, dar a fost reținut la intrarea în capitală la ordinul lui Palen Această împrejurare i-a dat lui Arakcheev dreptul de a scrie pe monumentul împăratului Pavel, ridicat de un conte în Georgia: "Inima este curată și spiritul este drept înaintea ta", iar împărătesei Maria Feodorovna să scrie: "Cine este curat cu sufletul" și minte singurului meu tată și binefăcător, va fi totdeauna devotat familiei sale august " Evident, înainte de urcarea împăratului Alexandru Pavlovici, Arakcheev a dobândit o reputație bine definită Împăratul Pavel, deși nu-i plăcea Arakcheev, l-a chemat într-un moment de primejdie; dubla dizgrație a lui Arakcheev, eliminarea sa chiar și în perioadele de apropiere de împărat din activitatea statului, dă dreptul de a crede că Arakcheev nepoliticos și rău nu era simpatic cu suveranul, care nu era lipsit de impulsuri nobile Arakcheev era considerat și, desigur, cu tot dreptul să facă acest lucru, atât de periculos încât Palen nu a uitat să-l rețină la avanpostul din Petersburg Astfel soarta însăși i-a pregătit un rol foarte clar în următoarea domnie, l-a făcut necesar Desigur, se poate acorda importanță întâmplării; la urma urmelor Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ticălosului ȘI Arakcheev ar fi putut să apară la Sankt Petersburg pe martie și atunci, după toate probabilitățile, în loc de unele evenimente, ar fi avut loc altele Dar soarta lui Arakcheev indică ce rol mic joacă șansa în istorie: Arakcheev ar fi făcut mult rău dacă ar fi ajuns la Petersburg mai devreme de martie, dar a provocat mult rău și a întârziat la Petersburg ; este greu de determinat în ce împrejurări ar fi făcut mai mult rău Reputația lui Arakcheev era atât de teribilă, ura pentru el era atât de mare încât "în zilele minunatului început al lui Alexandru" a trebuit să rămână în Georgia; deși necesitatea lui era evidentă, dar cooperarea lui avea să fie atât de compromițătoare încât părea riscant să-l cheme din Gruzin A fost chemat la Sankt Petersburg abia la aprilie , când poziţia noului guvern

a fost complet consolidată; cu toate acestea, nici atunci încă nu au îndrăznit să-i acorde o poziție remarcabilă A fost numit inspector de artilerie, prin urmare, a ocupat oficial o funcție secundară, a rămas, parcă, în umbră Dar chiar și atunci era persoana cea mai apropiată de suveran: a intrat în biroul suveranului fără raport Încrederea și dragostea deplină a tânărului suveran pentru Arakcheev au devenit evidente pentru toată lumea în , și anume, nunta lui Arakcheev cu Khomutova a avut loc în prezența suveranului; tinerei contese a primit Ordinul Sf Catherine ianuarie Arakcheev a fost numit ministru de război; La ianuarie , a fost numit președinte al departamentului Consiliului de Stat La iunie , suveranul l-a instruit pe Arakcheev "să administreze afacerile militare"; potrivit lui Arakcheev, "tot războiul francez a trecut prin mâinile mele, toate rapoartele secrete și ordinele proprii ale suveranului" La sfârșitul Războiului Patriotic, conducerea tuturor treburilor statului trece încetul cu încetul în mâinile lui Arakcheev; devine lucrător temporar; din câte se știe, nu s-a amestecat în politica externă Rapoartele cu privire la toate problemele administrației interne au fost făcute de Arakcheev și, prin urmare, totul și toată lumea a ajuns în mâinile lui Arakcheev a spus întotdeauna că ideea așezărilor militare aparține suveranului; Arakcheev, potrivit lui, nu a vrut Biblioteca "Runivers" e F h și f ѣ să-și asume această sarcină grea, dar a trebuit să cedeze cererilor insistente ale suveranului Acest lucru poate fi crezut, deoarece lui Arakcheev îi era frică de revolte și era inteligent și, prin urmare, a înțeles că revoltele din așezările militare erau inevitabile Până acum nu s-a lămurit de ce însuși suveranul a dorit atât de insistent să înființeze așezări militare, de ce nimeni nu a îndrăznit să-i explice suveranului întreaga enormitate a acestei întreprinderi, dar este clar că atunci când a apărut dorința de a înființa Gatchina en grand , numai Arakcheev i se putea încredința această afacere Aici Arakcheev și-ar putea aplica toate abilitățile cauzei și, prin urmare, responsabilitatea pentru așezările militare cade în totalitate asupra acestui monstru Ura pentru Arakcheev a fost atât de mare încât, la urcarea lui Nikolai Pavlovici, contele a rămas fără muncă; înșelăciunea și lașitatea lui l-au revoltat pe acest suveran și, prin urmare, deși și-a păstrat titlul de membru al consiliului de stat, era în armată, dar s-a retras complet și a locuit în Georgia, ocupat exclusiv cu propriul nume A murit la aprilie ; hârtiile sale au fost sigilate de Kleinmichel trimis la înmormântarea lui Nu cunoaștem boala care l-a adus pe Arakcheev în mormânt; a murit la şaizeci şi cinci de ani şi, din câte se poate judeca din descrierile disponibile *), s-a îmbolnăvit doar pentru câteva zile, ceea ce dă dreptul de a admite o boală acută Arakcheev însuși s-a plâns de sănătatea sa precară, iar în a plecat chiar în străinătate pentru tratament, dar această călătorie a lui, după toate probabilitățile, a fost doar un pretext pentru a ascunde adevăratul motiv al pensionării sale Activitatea sa obositoare dă dreptul de a crede că era sănătos, iar plângerile sale de sănătate precară, de diferite atacuri dureroase, după toate probabilitățile, au servit doar ca pretext pentru a explica abandonarea serviciului Ultimii ani a trăit din greu în izolarea sa forțată și era deprimat, dar fizic era viguros În ceea ce privește ultimele zile ale lui Arakcheev, cea mai mare *) Arhiva Rusă Poveștile lui Romanovich * - ; Infirmarea de către Brovtsyn a acestei povești p* I"" ^* Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ticălosului credința merită povestea doctorului Miller, raportată de f Brad-ke Arakcheev, "agățat de viață cu o suferință nemărginită, nu a vrut să se gândească la ultima oră și a alungat orice

amintire a acesteia; şi nici nu îndrăznea, sub influenţa ororii care l-a cuprins, să-şi completeze voinţa, deşi intenţiona să facă acest lucru într-o stare sănătoasă)) Romanovici vorbește și despre lașitatea lui Arakcheev în ultimele zile ale vieții sale; deși povestea sa nu este pe deplin de încredere, ar fi putut avea informații corecte despre cum a murit Arakcheev, deoarece a ajuns în Gruzino fie în ziua morții, fie imediat după moarte Oameni ca Arakcheev se tem îngrozitor de moarte, nu pot muri curajos și, prin urmare, nu merită nici cea mai mică încredere în informațiile introduse în biografia lui Arakcheev (Dicționar enciclopedic al Brakhaus-Efron) conform căreia contele "a murit fără să-și ia ochii de la portretul lui Alexandru " Nici Brovtsyn nu vorbește despre o asemenea resemnare față de soarta muribundului Arakcheev; conform lui Brovtsyn, contele a murit în camera în care se afla bustul lui Alexandru I, pentru că în acel moment biroul lui era în curs de remodelare Este absolut de necrezut ca Arakcheev pe moarte să dea dovadă de un asemenea devotament, de resemnare față de soartă Arakcheev a murit așa cum a trăit și știm cât de răi mor lașii Editorul "Arhivei Ruse" într-o notă la povestea f Lui Bradka i se spune despre moartea lui Arakcheev din povestea grădinarului pe care a auzit-o de la V A Kokorev "Leib-medicul Ville într-o dimineață și-a găsit pacientul cu un arshin de fier în mână; în cameră era un băiat grădinar cu nasul însângerat S-a dovedit că Arakcheev pe moarte l-a pedepsit pe băiatul delincvent, dând lovituri uniforme cu un etaj pe nas Aceasta, desigur, este cea mai de încredere poveste, pentru că ultima victimă a lui Arakcheev și-a amintit bine de această execuție scandaloasă Ca un laș crud, Arakcheev nu putea muri curajos; nu poate fi decât surprins de cei care cred povestea neplauzibilă a devotamentului stoic față de "binefăcătorul" muribundului Arakcheev Pușkin, după ce a aflat despre moartea lui Arakcheev, a notat "Arakcheev a murit, iar moartea acestui autocrat nu a făcut nicio impresie) "Arhiva Rusă" , p Biblioteca "Runivers" V F chizh lenea"*); desigur, această remarcă este adevărată despre Petersburg; în Georgia, moartea lui Arakcheev a produs bucurie generală Potrivit Romanovici: "Când a fost necesar să se pună cadavrul decedatului într-un sicriu, atunci K (Kleinmichel) s-a întors către noi, ofițerii, cu întrebarea dacă cineva a vrut să mute corpul defunctului, dar nu unul și-a exprimat o dorință, iar preotul și nepotul lui Arakcheev Brovtsyn nu respinge această poveste și, prin urmare, îl putem crede; chiar și ofițerii regimentului, al cărui șef era Arakcheev, îl urau atât de mult pe conte, încât nu voiau să transfere trupul șefului lor în sicriu Este păcat de armată, în care oameni ca Arakcheev pot ajunge la cele mai înalte niveluri; ura și disprețul ofițerilor față de șeful regimentului, Arakcheev, dovedește că Arakcheev nu a reușit să corupă complet armata Kleinmichel, pe care toți oamenii cumsecade l-au disprețuit, precum și Arakcheev însuși, a trebuit să se ocupe de înmormântare II Dintre oamenii care l-au cunoscut bine pe Arakcheev, Stein avea, fără îndoială, cea mai profundă minte; acest mare și nobil om de stat, într-o scrisoare către Münster *) din septembrie , a exprimat acest lucru despre Arakcheev: "Arakcheev se distinge printr-o extremă îngustime a minții" Judecata lui Stein este cu siguranță corectă și acum că suntem conștienți de toate activitățile lui Arakcheev și ne putem raporta la ele sine ira et studio, trebuie să fim pe deplin de acord cu opinia unui om de stat priceput Se știe că până și cei care au condamnat caracterul moral al lui Arakcheev și toate activitățile sale l-au considerat o persoană foarte inteligentă, referindu-se la meritele sale în organizarea artileriei noastre, la dexteritatea sa în administrația publică Pentru

a dovedi validitatea judecății lui Stein, este necesar să analizăm mai detaliat activitatea mentală a lui Arakcheev, să evidențiem trăsăturile acesteia și să urmărim ceea ce a creat această activitate *) "Arhiva Rusă" p) Arhiva Rusă, , p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ticălosului Arakcheev nu era înzestrat cu abilități mentale bogate; acest lucru se arată clar în aversiunea lui față de munca mentală serioasă În lucrarea mea "Despre măsurarea facultăților mintale" *), am spus că cel mai bun indicator al forței facultăților mintale este dorința de activitate mentală "Cu cât organul este mai bun, cu atât mai perfect, cu atât are nevoie de o funcție; un creier bine dezvoltat are nevoie și de muncă intensă, precum și de mușchi puternici Arakcheev nu a avut niciodată interese pur mentale, nu i-a plăcut niciodată activitatea mentală ca atare și, prin urmare, nu a căutat niciodată să-și lărgească orizonturile printr-o muncă mentală serioasă Desigur, se poate învinovăți pentru aceasta educația slabă pe care a primit-o, dar dacă ar avea o dragoste pentru munca mentală, o dragoste pentru cunoaștere, și-ar putea completa apoi educația Spre meritul lui Arakcheev, trebuie spus că el însuși și-a înțeles sărăcia mintală Un fost cazac georgian spune că Arakcheev, când a vizitat oaspeții, și-a dus mâna la frunte și a spus cu voce tare: "Dacă aș avea o minte ca Viktor Pavlovich Kochubey" Prin urmare, incapacitatea pentru o muncă mentală serioasă a fost atât de mare încât, chiar și cu recunoașterea necesității acesteia, Arakcheev nu s-a putut angaja el însuși în educație Se știe că Arakcheev părea să fie mândru de ignoranța sa și se numea "un nobil neînvățat din Novgorod", dar în inima lui înțelegea că ar fi mai bine dacă ar ști mai multe Abilitățile mintale limitate ale lui Arakcheev sunt dovedite și de faptul că nu s-a dezvoltat mental; nu există nicio îndoială că un organ bine format este capabil de dezvoltare; Arakcheev a trăit în astfel de condiții încât și-ar putea dezvolta mintea dacă era capabil de asta Cei mai deștepți, cei mai educați oameni ai vremii au intrat în contact cu Arakcheev, dar el i-a evitat cu încăpățânare și nu a învățat nimic de la ei Fusese în repetate rânduri în străinătate, putea vedea multe, observa multe; a luat parte la mari evenimente; în jurul lui era fierbinte lupta atât a marilor idei, cât şi a marilor figuri Nu a învățat nimic și a murit așa *) "Severny Vestnik", Biblioteca "Runivers " V F h și w ca un cadet ignorant, cum era în corp În trista sa singurătate din Georgia, a găsit în satul Osku un fel de povestitoare Matryona, care a încercat să-l distreze pe maestru cu povești nesfârșite Odată și-a luat în cap să se angajeze în spectacole de teatru pentru plăcerea și amuzamentul său și le-a ordonat băieților iobagi să joace Filatka și Mi-roșka deși a scris Interesant este faptul că, trimițând cărților de carte registrele publicațiilor necesare, Arakcheev a scris: Vedomosti Moskovsky, rus Infa-lidg; într-adevăr, trebuie să ne distingem prin "îngustimea minții extreme" pentru a nu învăța să scrieți corect titlurile revistelor citite constant; la urma urmei, Arakcheev văzuse de multe, de multe ori cum era tipărit numele unei reviste militare și nu era atât de greu să-și amintească acest nume și totuși nu putea să-l scrie corect până la moarte Lipsa de curiozitate este cu adevărat remarcabilă În toată corespondența lui Arakcheev nu există nici măcar un indiciu de interes pentru evenimente, idei sau întrebări generale; nimic altceva decât servicii, afaceri personale, menaj, sănătate personală; tot ce se întâmpla în jurul lui îl interesa doar din punctul de vedere al serviciului ei, al faptelor ei De la sine, toate evenimentele nu contau pentru el și nu-l interesau și, prin urmare, când a fost scos din afaceri, nu a făcut altceva decât numele său; nu s-a obosit să discute despre evenimentele statului, deși

era mândru de experiența sa administrativă S-ar părea că o persoană care s-a ocupat în mod constant de tot felul de afirmații și invalizi toată viața și nu a învățat să scrie corect aceste cuvinte simple, avea o susceptibilitate extrem de insuficientă și, prin urmare, era complet lipsită de observație Dar Arakcheev nu era deloc prost, se distingea doar printr-o îngustime extremă a minții, adică putea percepe perfect și nu observa rău doar ceea ce *) Otto Trăsături din viața contelui Arakcheev Rusia antică și nouă* Volumul III; pagina) Ibid , p Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIA ticălosului îi atinge interesele personale și, neavând o dragoste pentru adevăr și dreptate, nu a perceput absolut ceea ce nu l-a afectat în mod direct l În acest sens, arăta ca un sălbatic inteligent, care nu avea interese teoretice, abstracte, dar care studiase perfect vânătoarea, pescuitul etc Pentru Arakcheev, la fel ca și pentru un sălbatic al cărui creier nu se dezvoltase la perfecțiunea care este inerentă creierului unei persoane civilizate, adevărul și dreptatea nu existau deloc, dar în sfera vieții practice creierul său a funcționat foarte satisfăcător Este clar că mintea lui Arakcheev, care a lucrat într-o sferă foarte îngustă, nu a fost irosită; toate puterile minții erau concentrate într-o zonă; nu au existat cheltuieli risipitoare; munca a fost întotdeauna utilă numai pentru atingerea unui scop dat și, prin urmare, chiar și în esență forțe foarte mici au produs o mulțime de muncă utilă De fapt, câtă muncă zadarnică, inutilă pentru bunăstarea lor este cheltuită de oameni care sunt mai talentați decât Arakcheev și este clar că, în aranjarea propriei bunăstări, Arakcheevii își depășesc rivalii mai talentați, care petrec neproductiv un multa munca Arakcheev, chiar și după proprietățile minții sale, era cel mai ideal egoist; toată activitatea sa mentală era îndreptată exclusiv spre propriul său folos "Când Șișkov și Balashov reprezentau gr Arakcheev, că este necesar ca suveranul să meargă la Moscova și că aceasta este singura modalitate de a salva patria, gr Arakcheev a obiectat: "Ce îmi pasă de patria! Spune-mi, este suveranul în pericol, rămânând mai mult cu armata? Ei i-au răspuns: "Desigur, pentru că dacă Napoleon atacă armata noastră și o învinge, atunci ce se va întâmpla cu suveranul? Și dacă îl învinge pe Barclay, atunci necazul nu este încă mare Acest lucru l-a forțat pe Arakcheev să meargă la suveran și să roage Majestatea Sa să părăsească armata" *) Dacă ținem cont că acest om de stat a raționat în așa fel în momentele de cel mai mare pericol, trebuie să admitem că Arakcheev a fost un egoist desăvârșit, întotdeauna şi tot ce este considerat din punct de vedere al propriului beneficiu Din însemnările contelui Kamarovsky "Arhiva Rusă , , p , Questions of Philosophy, carte , Biblioteca "Runivers" V F chizh Soarta patriei, chiar și în , nu l-a interesat pe Arakcheev, dar el știa perfect că bunăstarea lui depindea complet de suveran: sub noul suveran, își putea pierde poziția Egoiști ideali precum Arakcheev au o viață ușoară chiar și pentru că puterile lor mentale limitate lucrează în întregime pentru bunăstarea lor; nici un singur efort de a salva patria Arakcheev nu a vrut să se gândească dacă oferta lui Shișkov era benefică pentru patrie sau nu, care și-a încordat toată puterea mentală pentru a sluji binele Rusiei, a suferit și a fost agitat de gândurile la situația ei periculoasă Este clar că același Șișkov nu putea să cheltuiască atâta muncă mentală pentru a-și aranja bunăstarea ca și Arakcheev, deși primul era mai bogat înzestrat Trăind exclusiv pentru sine, Arakcheev a observat perfect, mult mai bine decât colegii săi mai talentați, ceea ce avea nevoie Avea puteri excelente de observație, ca un ofițer militar Pavel Petrovici în Gatchina a introdus proceduri complet diferite, în comparație cu cele

adoptate în armata rusă, a fost extrem de solicitant, motiv pentru care ofițerii care au intrat în trupele Gatchina nu s-au putut adapta mult timp la un regim complet străin lor Arakcheev a apărut la primul divorț ca și cum ar fi servit în Gatchina timp de un secol și a respectat forma stabilită până la rafinament În timpul domniei lui Pavel Petrovici, Arakcheev a fost considerat cel mai bun expert pe front; a studiat până la cel mai mic detaliu toate cerințele suveranului și nici măcar o abatere neînsemnată în exercițiu nu i-a scăpat observației Dacă Arakcheev nu a observat nicio greșeală la revizuire, atunci nimeni nu putea observa nimic demn de reproș b și b > c, deci este a > c b) Liegt p rechts von q, und q wieder rechts von r, deci liegt auch p rechts von r; und man sagt, dass q zwischen den Puncten p und r liegt II a) Sind a, c zwei verschiedene Zahlen, so giebt es immer unendliche verschiedene Zahlen b, welche zwischen a, c liegen b) Sind p, r zwei verschiedene Puncte, so giebt es immer unendlich viele Puncte q, welche zwischen p und r liegen) ("Stedgkeit und irationale Zahlen" § ï, , s ,) ponderea care stă în exprimarea unei astfel de propoziții ne convinge că aici trebuie făcut ceva pentru a facilita limbajul (doar limbajul? L S) Acest lucru se poate realiza cel mai bine prin introducerea conceptelor de cantități variabile) Ibidem § , s , ed Vieweg,) În concluziile epistemologice ale neogeometrilor, aceeași viziune eronată, contrar ACESTEI propoziții) Dedekind "Stetigkeit und irationale Zahlen") A treia pereche de puncte prezentată de Dedekind în același loc este conținută în esență în prima pereche I a) Dacă a > b, b > c, atunci a > c b) Dacă p se află la dreapta lui q, q la dreapta lui r, atunci p se află și la dreapta lui r; atunci spunem că q se află între punctele p și r II a) Dacă a, c sunt două numere diferite, atunci există un nenumărabil mulţimea numerelor care se află între a şi c b) Dacă p, r sunt două puncte diferite, atunci există un număr infinit de puncte q situate între ri Biblioteca "Runivers" AYINSKII De aici vedem doar că nu există o analogie completă între sistemul numeric R și o linie dreaptă; acolo unde există această analogie, rezultă din denumirile pur convenționale Însă numărul este un fapt psihic înrădăcinat în senzațiile noastre și pare eronat să-și derivăm proprietățile din comparația sa cu definițiile convenționale raționale ale unui alt fapt psihic (o linie dreaptă) Analogia ambelor prevederi ale paragrafului I este doar că un segment de dreaptă poate reprezenta o unitate numerică, iar direcția de la punctul ales ca început este un semn În ceea ce privește al doilea punct, nu numai că nu există analogie, dar aceasta din urmă ar contrazice proprietățile numărului Propoziţia că, dacă a şi b sunt numere inegale, atunci un număr nedefinit de termeni intermediari poate fi inserat între ei, nu contrazice deloc proprietatea discretităţii De fapt, dacă luăm cele mai apropiate două numere iraționale, care, având în vedere numărul infinit al valorilor lor, permit o aproximare infinită, atunci această aproximare este limitată de limitele acestor două numere, iar diferența dintre aceste limite nu poate deveni egal cu zero, deoarece s-ar dovedi că Rădăcinile a două numere diferite sunt egale Continuitatea sistemului de numere nu este fezabilă, deoarece interpolarea tuturor valorilor posibile între numerele învecinate este de neconceput Între timp, interpolarea tuturor valorilor posibile între două puncte date este cu adevărat fezabilă: aceste segmente există în câmpul vizual sau imaginației, dar numai noi nu le găsim Numărul este de natură discretă tocmai pentru că rădăcinile lui se află în senzații, discontinue și delimitate de alte senzații Analogia dintre un sistem de numere și o linie dreaptă este posibilă doar pentru că ambele pot fi aduse sub o

singură generalizare matematică (o funcție a unei variabile) Matematicianul, în virtutea modului său de gândire caracteristic, amestecă generalizarea matematică cu generalizarea logică Deci Dedekind, contrar naturii numerelor, demonstrează că sistemul lor este continuu, deși el transferă destul de corect proprietățile unui sistem de numere raționale la cele iraționale, demonstrând că sistemul acestora din urmă are semne ale unei funcții de o dimensiune *) Stetigkeit und irationale Zahlen, § Biblioteca "Runivers" ftb ÎNTREBARE PRIVIND FUNDAMENTELE ARITMETICII Din aceasta se poate observa că caracterul tipic al unui număr este exprimat în caracterul unui întreg pozitiv, în care proprietatea discretității și a rădăcinilor senzoriale sunt evidente, indiferent de caracterul laturii experienței exprimate de acest număr Dar dacă numerele fracționale, numerele negative etc , nu sunt numere în sensul de bază, ci doar funcții numerice care indică o legătură cantitativă care nu poate fi exprimată printr-un număr din seria naturală, atunci acțiunile asupra lor și rezultatul lor au un caracter pur convențional adica Propozitia > inseamna ca numarul se afla in cel mai inalt loc al seriei naturale sau, care da mai multe opriri de constiinta decat numarul Acest lucru nu poate fi exprimat prin propozitia - > - Este doar înseamnă că rezultatul scăderii din orice număr al unui a trei mare ar fi mai mare decât diferența dintre același a și numărul a " " dacă ar exista două numere care reprezintă aceste diferențe Având în vedere astfel de considerații, studiul elementelor de aritmetică a întregului pozitiv în termeni filozofici poate fi considerat suficient Există, totuși, încă o ușoară dificultate - în întrebarea care sistem anume de aritmetică trebuie luat în considerare; căci, deși sistemul adevărurilor aritmetice este neschimbabil, conceptele care stau la baza lui sunt atât de diverse încât, în funcție de ele, primește uneori o iluminare și o structură diferită S-ar putea considera sistemele lui Helmholtz și Stolz (lucrările menționate) construite pe concepte concrete, sau remarcabilul sistem de concepte Dede-kind, adus la abstractizare extremă, sau chiar sistemul logicii matematice, având în vedere că aritmetica o interpretează doar pe aceasta din urmă Dar în toate aceste sisteme există un grup comun de elemente esențiale pentru fiecare, adică suficientă și necesară pentru educația ei Aceste elemente sunt termeni de bază și propoziții de bază Axiomele aritmeticii sunt cuprinse fie în acelea, fie în altele)) "Was sind und sollen die Zalilen") Din cele axiome propuse de Helmholtz, din termenul de egalitate rezultă I, IV* și λ', II și III sunt propozițiile principale Biblioteca "Runivers" L SAMINSKII Numai termenul de egalitate poate fi considerat de bază, necompunebil în alți termeni Este ușor de observat că alți termeni vor fi derivați ai acestuia (termen de inegalitate) sau combinația lui cu termeni secundari (operații) Teoreticienii stabilesc termenul de egalitate în mod uniform "Egal este ceea ce poate fi întotdeauna exprimat în același mod sau care poate fi înlocuit reciproc în fiecare judecată" Stolz definește aproape la fel: "Lucrul a este identic cu lucrul b, dacă tot ceea ce este conceput despre a este legat de b și tot ceea ce este legat de b este conceput și de a" *) "Expresia egalității a = b ar trebui, în doctrina numărului, să însemne doar că "a este același număr cu b" ("Das Gleichzeichen a = b soli in der reinen Zahlenlehre nur be-zeichnen: "a ist dieselbe Zahl, wie b") Helmholz Zahlen und Messen Dar ca și în cazul acei teoreticieni care ar dori să conecteze elementele de bază ale sistemelor lor cu solul experimental (Stolz și în special Helmholtz), la fel și cu cei care își construiesc aritmetica pe un sistem strict logic de concepte abstracte

(Dedekind), există o greșeală fundamentală , rezultă un punct de vedere slab conștient și confuzia unui termen matematic cu unul logic În toate definițiile indicate aici, se vede gândul că conceptul de egalitate (Gleichheit) este un concept material, adică privind conţinutul obiectelor comparate În acest fel, se amestecă cu conceptul de identitate (Idcnti-tăt), care este deja greșit pentru că cele două concepte opuse de inegalitate și diferență nu coincid nici în sfera de aplicare, nici în conținut În primul rând, conceptul de identitate este pur negativ Acest lucru poate fi văzut din definiția corectă a lui Sigwart: "Reprezentarea identității nu implică doar că același *) Gleich ist dasjenige, von dem man stets dasselbe aussagen kann oder allge-meiner, was in jedem Urtheile sich gegenseitig substituir! werden cann (Grassman)) "Ein Ding a ist dasselbe, wie b (identisch mit b) und b dasselbe wie a, wenn Alies, was von a gedacht werden kann, auch von b, und wenn Alies, was von b gilt, auch von a gedacht werden poate sa* Dedekind "Was sind und sob len die Zahlen § r, i Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA FUNDAMENTELOR ARITMETICII obiectul în sine există sau s-a repetat de mult timp; ea apare numai prin negarea diferenței de conținut a două sau mai multe reprezentări care se succed în timp, iar într-o astfel de activitate își trage conținutul (Logic, ι,ξ)*) Ni se pare că, de exemplu, în propoziția = s -|- nu există un astfel de act negativ, deoarece nu neagă deloc diferența de conținut al reprezentărilor și - {- , ci afirmă doar că ambele sunt compuse în mod egal din unități Prin urmare, dacă este imposibil să se afirme că " ist dasselbe, wie ")b, atunci din stabilirea de mai sus a termenului de egalitate ar rezulta că " ist nicht gleich Ψ " Dar toate aceste considerații argumentează parțial ad hominem În esență, următoarele sunt clare Propoziţia = + nu este o identitate pentru că, în primul rând, orice identitate este o judecată analitică; iar numai în conceptul de + nu există în niciun caz semnul "cinci" (după binecunoscuta argumentare a lui Kant) Dar dacă presupunem că această propoziție are ca bază (Grund des Urtheils) reprezentarea generală sau conceptul J (Gesammtanschauung)), atunci este clar că nu este identitate, căci aceasta din urmă își are baza în sine De aici rezultă o propoziție importantă: de îndată ce termenul de egalitate nu se referă la conținutul conceptelor legate în propoziția de egalitate, atunci, aparent, nu are rădăcini în materialul reprezentărilor, ci doar în forma lor, și, prin urmare, conceptul matematic, conceptul de egalitate, este pur formal, aplicat proprietății pur formale de calcul Astfel se poate spune, de exemplu, că = și că mere sunt la fel cu mere, dar ar fi ciudat să spunem că mere sunt egale cu mere Gândindu-vă la semnificația ultimului exemplu, puteți observa,) Die Vorstellung der Identitãt setzt nicht bloss voraus, dass dasselbe Object langere gender Voistellungen und hat ihren Inhalt an dieser Thatigkeit* a) Este o judecată, în cuvintele lui Siegwart, "în care subiectul și predicatul în relația lor sunt doar părți constitutive ale acestei reprezentări complexe" ("dessen Subject und Prădicat mit ihrer Beziehung nur die Be-standtheile einer gegebenen complexen Vorstellung darstellen") Biblioteca "Runivers" * J Ó A M Y H Ó KI i ca doar in cazul in care aceste trei mere ar fi identice cu celelalte in fiecare detaliu de culoare, forma, gust, am simti nevoia sa spunem ca aceste mere sunt egale cu ele Empiristul va valorifica acest lucru și va spune acum că, desigur, conceptul de egalitate este material, în ceea ce privește conținutul ideilor Dar acest exemplu demonstrează exact contrariul De fapt, am afirmat egalitatea a două grupe de mere în momentul în care detaliile lor au devenit complet identice Dar apoi au format grupuri

pur numărabile, pentru că datorită identității proprietăților merelor în mintea noastră, conștiința conținutului lor material a dispărut și a rămas doar conștiința proprietății lor formale, natura coexistenței sau a numărării Ca urmare a aceluiași proces mental, atunci când vrem să ne imaginăm un grup numărabil, ne amintim ideea unei serii de puncte identice, liniuțe etc Din aceasta rezultă clar că propoziţia de egalitate, exprimând doar că caracterul coexistenţei lucrurilor în două grupe de obiecte este acelaşi, are un conţinut pur formal, întrucât compară obiecte în acele proprietăţi care sunt prin natura lor formale § Un alt element al sistemului sunt ofertele principale Oricare ar fi ele în conținutul lor, ele sunt judecăți în formă și, prin urmare, este interesant de remarcat legătura lor cu teoria generală a judecăților și conceptele logicii tradiționale Dar în primul rând, cu riscul de a fi chiar reproșați de adevărații kantieni, trebuie să spunem că nu vedem existența independentă a judecăților sintetice, atât a priori, cât și a posteriori Dacă într-o judecată a priori semnul predicatului pare a fi dincolo de conceptul de subiect, atunci această judecată este doar concluzia unui astfel de silogism ascuns, unde premisele, fiind adevăruri imediat evidente, dispar din câmpul conștiinței Aceste premise determină conținutul subiectului unei judecăți sintetice a priori Sintetic - judecăţile a posteriori exprimă şi ele Biblioteca "Runivers" YЬ LA ÎNTREBAREA OB SNOVANIYAH ARPMETIKY numai conținutul subiectului său, în care se emite doar un semn definitiv - universal, dacă hotărârea este generală, și particulară, dacă judecata este particulară În aceste judecăți a posteriori, sinteticitatea este doar vizibilă, întrucât un semn care nu pare să aparțină subiectului judecății era deja legat de subiect prin apercepție, adică înaintea actului de judecată Și aceste judecăți sunt guvernate de legea contradicției în așa fel încât negarea lor este contrară experienței existente, dacă aceste judecăți sunt particulare, și tuturor experienței, dacă sunt generale O astfel de afirmație va părea ciudată celor care sunt obișnuiți să gândească împreună cu Kant că "judecățile experimentale sunt în general sintetice; ar fi absurd să întemeiez o judecată analitică pe experiență, întrucât pentru a face o astfel de judecată nu trebuie să depășesc limitele acestui concept") Totuși, tocmai așa este, deoarece legătura sintetică a semnelor predicatului cu subiectul era dată deja înainte de apercepție, iar judecata exprimă doar conținutul senzațiilor În plus, este o considerație foarte simplă Dacă predicatul unei judecăți a posteriori este cunoscut din experiență, rezultă că a fost inclus în subiect înainte de actul judecății, iar acesta este analitic Dacă acest predicat nu este recunoscut din experiență, atunci iar judecata este de neconceput, atâta timp cât semnul predicatului nu era deja conținut în conceptul-subiect De fapt Kant spune că judecata "un corp are greutate" este sintetică (a posteriori) Contrastând-o cu propoziția "corpul geometric nu are greutate", este ușor de observat că în prima propoziție a fost eliberat semnul definitiv "acest" (corp) sau "fizic", ceea ce face ca judecățile să fie analitice, particulare ("acest corpul are greutate") sau general ("corpul fizic are greutate") *) Astfel, orice astfel de judecată este analitică Dar din punctul nostru de vedere, ele ar trebui numite a priori sau a posteriori numai în funcție de baza legăturii sintetice dintre trăsăturile subiectului și predicat Dacă este dat de reflecție, care a format un concept general - subiectul judecății,) Erfahrungsurtheile sind insgesammt synthetisch Denn es w ïre ungereinit, ein analytisches Urtheil auf Erfahrung zu gründen, weil ich aus meinem Be-griffe gar nicht herausgehen darf, uni das Urtheil

abzufassen) "Critica rațiunii pure" Introducere IV (traducere de Vladislavlev, p) Biblioteca "Runivers" S A M Y H CKI J această judecată este a priori; dacă această legătură este dată de apercepţia care formează reprezentarea-subiect, judecata este a posteriori Aceste introspecții sunt parate, parcă, de cuvintele lui Kant că, în limitele experienței, nu există definiții stricte și că, prin urmare, conceptul, subiectul unei judecăți experimentale, are doar o definiție nominală suficientă pentru a-l deosebi de alte X) Așadar, adăugăm, inconștient (prin apercepție sau reflecție anterioară) cel puțin acel semn este inclus în subiect, care va deveni predicatul judecății, indiferent dacă inducția dând conceptul subiectului este sau nu completată *) Toate aceste considerații tind spre două gânduri călăuzitoare: i) Dacă propozițiile fundamentale ale aritmeticii sunt analitice, atunci, fie că sunt experiențiale sau a priori, sursa lor se află în subiectul judecății (adică în numărul înrădăcinat în impresii de consistență) ' *) Schleiermacher, sub influența acestei remarci kantiene, constată diferența dintre judecățile analitice și sintetice ale relativului (sau mai degrabă trecătoare) De exemplu, judecata "gheața se topește" va fi una sau alta, în funcție de faptul dacă conceptul de gheață conține sau nu conceptul de condiții termice ale existenței sale Dar și aici, aceeași greșeală Dacă această judecată este particulară, are forma: "gheața care se topește se topește"; dacă este generală, ia forma: "gheaţa se poate topi" În ambele cazuri, predicatul este inclus în conceptul subiectului înainte de judecată În primul caz, prin apercepţie, în al doilea, prin reflecţie) Sigwart (Logik, I § ,) stabilește ca o singură judecată experimentală "acest trandafir este galben", argumentând după cum urmează , sau "rece" în conceptul de gheață, atunci nu aș avea, în esență, niciun motiv să exprim această afirmație "Acest lucru nu se poate spune În i) subiectul judecății va fi subiectul logic "acest trandafir" și nu "trandafirul" gramatical; "galbenul" este la fel de necesar conținut ca și predicatul "alb" în concept de zăpadă Deosebirea este că legătura predicatului "galben" cu subiectul este dată de apercepție, care formează reprezentarea "acest trandafir", în timp ce legătura predicatului "alb" cu subiectul este dată de reflecție, care formează conceptul de zăpadă În) Sigwart uită că pentru o persoană care nu a văzut acest trandafir, o astfel de declarație a altei persoane nu este o judecată, ci o apercepție, prin care două semne sunt conectate în conștiința sa Astfel încât cel care exprimă o astfel de judecată are motive să o exprime Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA FUNDAMENTELOR ARITMETICII) Dacă propozițiile de bază sunt sintetice a priori, i e concluzii ca un silogism cu premise de la sine înțelese care au dispărut din conștiință, atunci sursa acesteia din urmă este sursa propozițiilor și se află, atunci când aceste premise se găsesc, în subiectul unei mici premise, întrucât este în orice caz analitic Să aplicăm aceste considerații la problema sursei principalelor propuneri Ele sunt exprimate aproximativ în următoarele cinci axiome: I Două mărimi egale cu o treime sunt egale între ele II Legea asociativă a adunării: (a -¡-d) -f c \u d a -f (bc) III Legea comutativă a adunării: a ~b=b ¿-a IV Egalii adăugați la egali dau egali V Egalii adăugați la inegali dau inegali) a) Helmholtz arată că prima axiomă decurge din conceptul de egalitate stabilit de el și de alți teoreticieni: a = b; b = c propoziţia - - exprimă în esenţă că dacă a este același cu b și b este același cu c, atunci a este același cu c Dar, într-un astfel de caz, această axiomă ar fi vorbărie goală, același cuvânt și nu adevărul care ne extinde cunoștințele Greșeala lui Helmholtz (cum am arătat aici în § j) este că el confundă conceptul

empiric de identitate cu conceptul matematic de egalitate În axioma I-a, condițiile de comparabilitate a obiectelor sunt exprimate în proprietățile lor pur formale, și anume: încrederea că aceleași grupuri de obiecte diferite sunt compuse în mod egal din unitățile lor de număr Această propoziție este formală și sintetică, deoarece predicatul său depășește noțiunea de subiect Conform a ceea ce am spus * i)) După Grassmann II și III, axiomele se reduc la propoziția: (a + b) + = == a + (b +) Helmholtz a mai propus două axiome: i) "Dacă două numere sunt diferite, atunci unul trebuie să ocupe un loc mai înalt (din seria naturală) decât celălalt h) Dacă numărul c este într-o poziție mai mare decât a, atunci pot reprezenta c ca sumă a lui a și a unui număr întreg pozitiv b, care urmează să fie definit "Zahlen und Messeri" Ambele propoziții rezultă în esență din definiția seriei naturale, adică urmați conceptul de număr și nu îl precedați Axiomele IV și V urmează, aparent, din același loc Biblioteca "Runivers" L S A M I H S K I I prevederi, trebuie să existe premise ascunse pentru o astfel de propunere De fapt, aceasta din urmă este derivarea unui silogism, în care premisa majoră este o axiomă a independenței numerelor (adică, grupurile numărabile) față de proprietățile numărabilului și premisa minoră, care definește semnele numerotării (sau condițiile) de numerotare, vezi §) aduce obiectele comparate sub conceptul de grupuri numărabile Prin urmare, sursa primei axiome este o premisă evidentă de la sine - axioma independenței β) Propozițiile cuprinse în axiomele II și III conțin termenul sumă derivat, pe care Helmholmtz îl prezintă ca un concept ordinal (De exemplu, suma c \u d a + b este al-lea număr al seriei naturale, numărat începând de la numărul aji) Între timp, aceste axiome încheie din nou o propoziție sintetică care depășește limitele unui astfel de concept de sumă, că dacă luăm mai multe perechi diferite de grupuri identice de obiecte diferite (de exemplu, pietricele și pietricele, mere și mere) , atunci compușii acestor grupuri vor fi alcătuiți în mod egal din obiectele lor constitutive (acesta nu este un argument ad hominem, deci este imposibil să definim conceptul de sumă mai clar și mai natural) *) Evident, există premise ascunse pentru această propunere Aceasta va fi axioma independenței Dar legea comutativă și asociativă își au originea în mod clar în materialul conceptelor numerice La urma urmei, impresiile de conviețuire se caracterizează doar prin faptul că aceste obiecte dintr-un grup sunt percepute contagios, dar separat Când sunt îndeplinite ultimele două condiții, nici natura aranjamentului obiectelor, nici proprietățile lor nu schimbă această impresie de compatibilitate separată Din aceasta se poate observa că conceptul de sumă și, prin urmare, toate conceptele, axiomele, propozițiile și alte elemente ale unui sistem aritmetic, derivate din conceptul de adunare, nu pot fi *) Aici, apropo, ar fi oportun să menționăm opinia lui Helmholtz în general că conceptele noastre numerice se bazează pe reprezentări ordinale: i) așa cum am arătat, materialul primitiv al conceptelor numerice este impresiile de coexistență, care nu conțin cel puțin reprezentările ordinii;) ni se pare că ideea de ordine numerică trebuie să fie precedată cel puțin semiconștient de conceptul de serie naturală Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA FUNDAMENTELOR ARITMETICII nu poate avea nici sensul pur ipotetic pe care empiriştii (Mill) vor să le dea, nici sensul ordinal pe care matematicienii le dau Ele sunt încorporate în materialul primitiv al conceptelor numerice § Expunerea de mai sus a căutat să arate că toate elementele sistemului de aritmetică poartă caracterul formal al materialului său psihic primitiv, impresii pure ale coexistenței În acestea din urmă sunt înrădăcinate formele numerice

primitive - reprezentări ale numărului Datorită prelucrării acestuia din urmă de către conștiință, reflectând asupra propriilor întreruperi, apar conceptele de număr cu conceptul de unitate și alcătuirea numărului Termenul de bază al egalității este aplicabil grupurilor care îndeplinesc condițiile de socoteală, i e numai la reprezentări ale numărului Premisa propozițiilor de bază, axioma independenței numărului față de natura numărabilului, nu este altceva decât legea coexistenței, legea relațiilor pure de unire separată Dar astfel de relații exprimă proprietățile experienței în ansamblu, și nu în părți (§): legea lor trebuie deci să exprime condițiile experienței în sine, condițiile așezării ei, nu percepția În consecință, axioma independenței, care conține legea conviețuirii și guvernează conținutul aritmeticii, stă nu în subiectul empiric care percepe experiența, ci în construcția ultimului subiect transcendental, purtător al formelor și al condițiilor experienței ca un întreg Mai jos vom încerca să arătăm că proprietățile judecăților aritmetice pot fi explicate doar din ultima poziție, argumentând cu oponenții săi, care includ atât empiristi explici care resping prioritatea aritmeticii, cât și psihologi kantieni care acceptă această prioritate Suntem de acord cu primul față de cel de-al doilea prin faptul că originea conceptelor numerice este din experiența externă (sentimente de împreună), dar nu suntem de acord cu privire la întrebarea ce latură a experienței reprezintă aceste percepții Nu suntem de acord cu psihologii kantieni cu privire la problema existenței fizice a numărului, adică în stabilirea unui fapt, dar suntem de acord (cum se va vedea) în concluziile despre certitudinea necesară a adevărurilor aritmetice Biblioteca "Runivers" l cu l m și n cu la ï d Cea mai ciudată poziție în aceste dispute este ocupată de psihologii kantieni Ei, dorind să susțină doctrina kantiană în epistemologie, dar neputând îmbina acest lucru cu punctul lor de vedere de psihologi, cad într-o serie întreagă de erori caracteristice, ca să spunem așa, psihologisme Rădăcina acestuia din urmă constă în faptul că psihologii caută sursa aplicabilității universale a judecăților matematice și a altor proprietăți în acțiunea funcțiilor mentale reale, în acțiunea unui subiect empiric Când Sigwart și alții caută să derive proprietățile aritmeticii din reflecția asupra opririlor conștiinței (din acțiunea factorului antropologic), ei definesc axiomele ca premise logice ale experienței, când Kant derivă aceste proprietăți din analiza judecăților, crezând că în afara conceptelor de judecăți analitice și sintetice nu se poate deriva natura adevărurilor aritmetice, ele repetă același psihologism, aceeași eroare filozofică Sursa unor astfel de proprietăți ale aritmeticii trebuie să fie în afara acțiunilor subiectului care percepe experiența, prin urmare, în afara judecăților gândirii și în afara reflecției asupra opririlor sale Un sălbatic, un copil pe tărâmul numerelor mici, un om de cultură pe tărâmul numerelor mari, din reprezentări (adică imagini semi-senzuale vagi) primesc conceptele de numere atunci când, reflectând peste opririle conștiinței, văd că numărul este compus din unități și, în plus, la fel ca un grup de obiecte dintr-una Dar acestui proces mental, totuși, se adaugă următoarele trăsături: cu fiecare judecată aritmetică se leagă în i) încrederea în adevărul și dreptatea ei necesare oricărei experiențe personale; în) o perspectivă și mai subtilă că numărul este un atribut formal care nu decurge din proprietățile interne ale lucrurilor - pentru că numai cu o astfel de conștiință poate fi siguranța că un număr este întotdeauna compus din unități la fel de mult ca un grup de lucruri din unul poate fi conectat Vom dedica restul expunerii sursei acestor particularități a)

Aplicabilitate universală Trei puncte de vedere domină această întrebare: psihologi empirişti (Mill), matematicieni Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA FUNDAMENTELOR ARITMETICII S (Helmholtz și Stolz) și psihologi kantieni (Sigvart, avem bulevardul Chelpanov) Mill susține că "un număr este de aplicabilitate universală pentru că are un caracter concret" și "dacă adevărurile algebrice sunt adevărate despre orice lucru, nu este de mirare că simbolurile nu excită în mintea noastră idei despre ceva anume"*) Dar întrebarea este tocmai: cum se poate ca ceea ce are un caracter concret să aibă o asemenea aplicabilitate? Dacă numărul ar fi în mod specific în sensul Millian, atunci am putea ști că mere și mere sunt egale cu mere, pietricele și pietricele - cinci pietricele și să nu credem că întotdeauna și în general -J- = * Dacă numărul ar fi doar un concept abstras din proprietățile fizice ale lucrurilor înseși, atunci nu ar putea fi gândit altfel decât fizic și ar evoca ideile unor lucruri particulare Aritmetica abstractă nu ar avea sens dacă conceptele sale ar avea doar o semnificație experimentală, la fel cum adăugarea numerelor numite de diferite denominații nu are sens Desigur, este foarte posibil să existe o aritmetică fizică care să se bazeze pe conceptele de egalitate cu aplicabilitate limitată etc , care să permită operații brute de adunare și separare (§ h), dar o astfel de aritmetică ar fi lipsită de axiomă de independență și proprietățile asociate acesteia Această împrejurare creează un abis între aritmetica abstractă și aritmetica fizică Celor care spun că ultima a fost aritmetica la nivelurile inferioare ale culturii și din ea a devenit abstractă, le reamintim de distincția dintre întrebările antropologice și cele filozofice (§ i) Viziunea matematicienilor, mult mai bine întemeiată, este aceasta: aplicabilitatea (precum și certitudinea) aritmeticii abstracte se bazează pe transferul în ea a conceptelor de egalitate și operație, stabilite anterior pentru temeiul empiric, reprezentările numărului (Vielheit, Anzahl der Dingen) Dar uitându-ne în această atitudine (de exemplu, în Stolz), observăm din nou că pur și simplu) Sistemul logicii, vol I, cap VI, (în traducerea lui Resener, p)) Mai jos vor apărea obiecții împotriva părerii obișnuite a teoriei evoluționiste în acest sens Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" L S A M I H S K I și o premisă formală că, dacă în două grupe (mulțimi) fiecărui element dintr-un grup îi corespunde un element al celuilalt, atunci nu se poate să fie altfel la mișcarea elementelor Această propoziție este în esență axioma independenței A întemeia transferul pe ea înseamnă, în esență, să redenumești aritmetica fizică în aritmetică abstractă și să faci o punte a abisului dintre ele dintr-un singur salt În sfârșit, psihologii kantieni spun că aplicabilitatea generală a conceptelor de număr decurge de la originea lor în reflectarea conștiinței asupra opririlor sale Următoarele cuvinte exprimă foarte clar gândul reprezentanților acestei doctrine "În termeni numerici, nu avem de-a face cu fenomenele în schimbare ale lumii materiale, ci cu legile neschimbate ale minții noastre" percepții ale relațiilor numerice Pornim de la convingerea că aceste rupturi în toți indivizii, organizați așa cum suntem noi, sunt făcute în același mod) Aici ne confruntăm cu eroarea menționată mai sus, psihologismul, cu dorința de a deduce ceea ce depinde de condițiile transcendentale dintr-o funcție mentală cu adevărat funcțională, din conștiința empirică Într-adevăr, de ce legile minții sau ale conștiinței noastre sunt mai stabile decât legile lumii materiale? Și aplicabilitatea universală a aritmeticii provine din simpla certitudine că conștiința tuturor oamenilor este organizată în mod egal? Această din urmă considerație este destul de

slabă: căci exact în același mod un empiric ar putea spune că aplicabilitatea universală a numărului, abstracția de calitățile fizice, se bazează pe faptul că modul de percepere a senzațiilor la toți oamenii este organizat în mod egal Dacă numărul ar fi doar o abstracție din procesele conștiinței, atunci aplicabilitatea lui ar fi diferită de cea care ar fi inerentă numărului - o abstracție din proprietățile fizice ale experienței, doar în volum, dar nu și în caracter Originea numărului din reflexia obiectului *) Chelpanov "Despre elemente a priori ale conștiinței* ("Questions of Philosophy for , pp ,) Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA FUNDAMENTELOR ARITMETICII S clarifică doar aplicabilitatea la proprietăţile spirituale ale experienţei*) Atunci devine clară toată aplicabilitatea concret posibilă a numărului (adică pentru conținutul întregii experiențe noastre), dar nu aplicabilitatea abstract posibilă, imaginabilă (pentru fiecare experiență posibilă) *) Numărul are aplicabilitate universală, nu pentru că este concret și nu pentru că este abstract El, ca și spațiul, nu este nici un fapt pur empiric, nici o abstractizare pură, ci o funcție transcendentală, deoarece exprimă proprietățile experienței ca întreg La urma urmei, dreptul de transfer nelimitat al adevărului aritmetic trebuie să se bazeze pe imuabilitatea legii conținutului aritmetic Aceasta din urmă este legea coexistenței, legea experienței în ansamblu, legea însăși a structurii experienței și, în consecință, este cuprinsă în grupul de condiții transcendentale ale experienței în subiectul transcendental care o construiește β) Încrederea necesară Mill susține că certitudinea matematicii se bazează pe acordul judecății sale cu premise ipotetice, că dacă ar fi să presupunem că axioma i = i nu este o propoziție certă, atunci aritmetica ar deveni o știință la fel de puțin sigură ca știința naturii Deloc! În acest din urmă caz, aritmetica nu ar deveni mai puțin fiabilă, dar și-ar pierde sensul; și aceasta arată că certitudinea aritmeticii este legată de abstractitatea ei, că numărul este de conceput nu numai fizic și că natura obligatorie a legilor aritmeticii fizice nu este cea mai înaltă măsură a obligativității experimentale De altfel, impresia de certitudine se obține din propoziții matematice de același caracter cu cea din concluzii corect dedusă din premise ipotetice? "Necesitatea adevărurilor matematicii constă într-adevăr doar în faptul că ele decurg în mod necesar din ipotezele din care sunt deduse"? Nu, această necesitate este o certitudine în *) Acest lucru este valabil și pentru explicarea de către psihologi a proprietății certitudinii) Cele mai puternice argumente împotriva acestei idei ar putea fi cele care ar corespunde argumentelor neogeometrelor împotriva aplicabilității universale a geometriei euclidiene Răspunsul la astfel de argumente se află în din prezentarea noastră * Biblioteca "Runivers" L SAMINSKII aceste adevăruri cu toate faptele posibile, și nu logice, sunt certitudine în acord cu premise Matematicienii bazează certitudinea aritmeticii pe inducția completă, pe concluzia de la n la i, dar aceasta este doar o redenumire a întrebării filozofice Un dușman mult mai subtil al convingerilor noastre este școala evoluționistă Într-adevăr, dacă dezvoltarea ontogenetică, experiența personală, nu poate fi sursa proprietăților aritmeticii, atunci poate fi o dezvoltare filogenetică, căci peste experiența aproape nesfârșită a genului, probabilitatea adevărurilor aritmetice s-a apropiat de certitudine Acest lucru ar fi corect dacă în viața ontogenetică trecerea de la percepția relațiilor numerice la conștiința fiabilității lor nu ar fi un salt Dar un astfel de salt are loc în fiecare dezvoltare personală și, prin urmare, este suficient să dirijați conștiința într-un anumit

fel, astfel încât toată experiența posibilă să fie prezentată subiectului Acest lucru este posibil doar pentru că subiectul empiric, care coincide într-un fel necunoscut nouă cu subiectul transcendental, tocmai în aceea și numai în ceea ce conține condițiile de organizare a experienței în sine, este conștient de aceste condiții, de îndată ce conștiința este îndreptată spre adevăr *) Prioritatea aritmeticii constă în faptul că nicio experiență nouă nu își poate extinde conceptele, deoarece acestea din urmă sunt lipsite de acel conținut material care se numește experiență Experiența necesară pentru aritmetică este creată a priori Aceasta este principala sa diferență față de știința naturală În aceasta din urmă, adevărurile nu posedă certitudinea necesară nu numai pentru că este imposibil să se realizeze cea mai precisă măsurătoare Chiar dacă ar fi disponibile instrumente de precizie absolută, atunci încrederea în adevărul complet al situației ar fi egală cu o fracție, unde numărătorul ar fi numărul de cazuri care confirmă adevărul, iar numitorul numărul tuturor la fel de posibile, incompatibile și numai cazurile posibile de experiență care au conținutul faptului descris: aceasta a fost valoarea ar = (adică, nu există nicio certitudine) *) Acest punct explică foarte bine F A Lange în "Istoria materialismului", vol II, § i, (p , trad , Strakhova, ed II) Biblioteca "Runivers" LA ÎNTREBAREA DESPRE BAZELE AVIMETICULUI În aritmetică, unde experiența este creată a priori, cunoaștem dinainte toate cazurile la fel de posibile, inconsecvente și numai posibile ale experienței care susțin propoziția dată Prin urmare, fiabilitatea poziției aritmetice este egală cu (unde a este numărul de cazuri de experiență) = i; există certitudine deplină § Adevărurile care exprimă proprietățile oricărei experiențe sunt a priori, deoarece sunt asociate cu conștiința condițiilor pentru aranjarea experienței Adevărurile "aritmeticii" conțin ultima trăsătură: obiectul lor este format din trăsăturile formale cele mai generale ale oricărei experiențe, rădăcina lor (axioma independenței) exprimă condițiile structurii sale (legea coexistenței) Prin urmare, prioritatea aritmeticii este o consecință nu a priorității logice sau psihologice a axiomelor sale, ca premise ale experienței, ci a priorității lor transcendentale, ca condiții ale acestora din urmă Axiomele aritmeticii nu preced experiența potențial, ca premise logice (în rândul psihologilor kantieni), nici nu o urmează, ca expresie a proprietății sale (în rândul psihologilor empiriști), ci sunt posibile împreună cu experienţa, ca condiţii ale existenţei ei Vom exprima particularitatea părerii noastre în următoarea comparație · Unul dintre oamenii de știință proeminenți ruși spune: "Conceptul de număr este a priori, deoarece nu depinde de experiența senzorială, nu este determinat de ea, relațiile numerice nu sunt dovedite de experiența senzorială și nu sunt infirmate de aceasta " Spunem: "Conceptul de număr este a priori, chiar dacă depinde de experiența senzorială și este determinat de aceasta, chiar dacă relațiile numerice sunt dovedite prin experiența senzorială și infirmate de aceasta" L Saminsky *) G Chelpanov, ibidem, p Biblioteca "Runivers" Exprimarea exactă a legii Weber-Fechner folosind funcții discontinue "Adevărata lume științifică și filozofică contemplarea nu este doar contemplarea lumii analitică, dar matematică, adică împreună analitic și aritmologic-logic (N V Bugaev "Matematică și viziune științifico-filosofică asupra lumii" - "V F și PL XLV, -) Psihologie experimentală, deducând din datele experienţei pentru- legile fenomenelor, și exprimând unele dintre ele matematic, urmează exemplul științelor, care au folosit de multă vreme metoda matematică Până de curând, aceste științe acordau preferință exclusivă analizei, adică

doctrina funcţiilor continue Într-adevăr, cele mai multe dintre fenomenele studiate de fizică și chimie ne oferă o imagine a unei schimbări continue care are loc într-un mod care ne este insesizabil Dacă temperatura corpului se modifică, atunci această schimbare are loc treptat, iar corpul, înainte de a ajunge la o nouă temperatură, trece de toate cele intermediare Aproape toate dependențele din fizică sunt analitice și au proprietatea de continuitate Dar chiar și în această știință există excepții Este atât de bine cunoscut că numai cu unele dependențe destul de clare între numărul de vibrații ale corpurilor care sună, auzul nostru le percepe ca armonie Chimia a început abia recent să folosească serviciile de analiză, dar deja în unele departamente ale acesteia există dependențe care nu au fost încă exprimate prin formula lor matematică Aceasta este, de exemplu, valabilitatea observată în modificarea greutății atomice a elementelor N În Boo Biblioteca "Runivers" EXPRIMAREA EXACTĂ A LEGII WEBER-FECHNER Gaev, în discursul său "Matematica și perspectiva științifico-filozofică a lumii", exprimă o presupunere destul de probabilă că motivul eșecului ar trebui căutat în dorința de a aplica numai metode de analiză la studiul fenomenelor, în detrimentul altuia vastă ramură a matematicii, aritmologie D I Mendelev speră și el că tocmai această știință este destinată să pătrundă cu timpul în secretele legii periodice În articolul lui Bugaev pe care l-am citat, precum și în articolul lui Bachinsky "The Spirit of Infinitely Small" publicat într-una din cărțile acestei reviste, diferența dintre analiză și aritmologie este suficient de clarificată și, prin urmare, reamintim doar că modificările funcţiilor studiate mai întâi se fac fără sărituri, continuu, în timp ce funcţiile aritmologice sunt substanţial discontinue De exemplu, aceasta este funcția: // = £ (-z) Aici simbolul E (x) înseamnă că este luată numai partea întreagă a unui număr (£ este litera inițială a cuvântului entier) Deci E (/k) \u d b, £ (%) \u d o, etc Este clar că dacă dați X tot felul de valori, schimbați-l continuu, atunci y se va schimba numai în salturi Atâta timp cât x se schimbă de la o la i, y va rămâne egal cu o; pentru l* = i și ÿ=i Următoarea nouă valoare a lui y se obține numai atunci când x devine egal cu (în acest caz, y =), etc Ne-am oprit așadar oarecum la clarificarea proprietăților funcției E (x), deoarece va trebui să le cunoaștem într-o prezentare ulterioară Deci, deja în chimie ne întâlnim cu cantități care se modifică în salturi și, ca urmare, nu permit utilizarea analizei Exemple de dependențe discontinue se găsesc și în alte științe și reprezintă o zonă interesantă și aproape nedeschisă pentru aplicarea aritmologiei Urcând la științele mai complexe ale fiziologiei și psihologiei, observăm o scădere uimitor de rapidă a legilor exacte, exprimate matematic Dintre cele mai generale din toată fiziologia și psihologia, există o singură lege Weber-Fechner, care exprimă relația dintre senzație și iritare De obicei se formulează astfel: senzația este proporțională cu logaritmul iritației Numirea cantității de iritație Biblioteca "Runivers" A GODYTSKI-TSVIRKO cu litera x, mărimea senzației cu litera y, magnitudinea iritației la care y ~ o cu litera V și litera c cu vreun coeficient experimental, obținem o expresie matematică atât de cunoscută a lui Fechner lege: Y \u d sk ~ J ü V Sau, luând V ca unitate: Y = dgX Întrucât funcția logaritmică este continuă și lipsită de ambiguitate, din legea lui Fechner rezultă că pentru fiecare creștere a iritației îi corespunde în mod necesar o creștere a senzației, astfel încât noua magnitudine a senzației va fi diferită de cea anterioară Între timp, se știe din experiență că mărimea conștiinței De altfel, senzațiile noastre nu se schimbă continuu, iar

diferența de senzație este observată doar de conștiință atunci când stimulul se modifică cu o cantitate care constituie o anumită parte, să presupunem stimulul anterior (așa-numitul prag de diferență) Deoarece senzațiile conștiente sunt importante pentru psihologie, nu putem fi mulțumiți de remarca lui Wundt că nu percepem senzații intermediare cu conștiința din cauza imperfecțiunii organizației noastre Cu această rezervă, legea Weber-Fechner poate fi, evident, aplicată în general doar senzațiilor de care suntem inconștienți, iar rolul ei în psihologie devine foarte nesemnificativ Este clar că formularea legii trebuie schimbată, iar atunci clauza Wundt va fi și ea inutilă Fie la început iritația să fie egală cu o anumită valoare a (cu v=v) Pentru a obține o senzație de diferență, este necesar ca noul stimul să fie egal cu a-\-k a sau ¿z (i + A) Dacă totuși noul stimul este între a și a, atunci diferența de senzație nu va fi observată de conștiință Vom avea următoarea senzație când iritația va ajunge la valoare a (l+¿) + ¿ [a = ¿ - următoarele cu iritare egală cu a (i [a (i ~)] = a (i ~) etc Biblioteca "Runivers" EXPRIMAREA EXACTĂ A LEGII WEBER-FECHNER Deci, schimbările de senzație apar numai atunci când iritația atinge valoarea a where întreg Prin urmare, dacă iritația este de p ori mai mare decât cea inițială, adică este egal cu r a, atunci este întotdeauna posibil să alegeți Z astfel încât a (i a =(i -¡-/v)u-H\ unde Logariomizând, obținem: /σ p - (;/-]-δ) /σ (de unde ÎN pS "+&=Z Γ+ί)'u't k] = c/g a - cl g (ï - c) =^ D!#'· De fapt va fi: /? A \ G FP y \u d c Ig [¿ / (i Z) WJ \u d dq i (i í) \ /dg (I + Z') / ~ ng "+ c / ge + '- / D + i)) (,) Sau, deoarece = și Ig p = lg X - Igih Y = clg a + c lg(iW ■ E (( ) O astfel de lege a dependenței dintre senzație și iritare, reprezentând r/ ca o funcție discontinuă a lui x, corespunde pe deplin realității Biblioteca "Runivers" A GODYTSKI-TSVIRKO Formulele derivate arată că, cu o modificare continuă a p m x, y se modifică în salturi, intermitent, astfel încât întregul proces de schimbare a p de la i la (sau x de la a la -f) va apărea pe desen ca un non- curbă continuă, ca legea lui Weber -Fechner, și o serie în trepte de drepte paralele cu axa absciselor: AB, CD, EF etc Punctele C, E, G etc ale acestor drepte se vor afla pe curba reprezentând legea lui Weber , dar pentru valorile intermediare, imaginea se schimbă complet Desenul arată cazul când stimularea inițială ¿i este egală cu pragul de stimulare Daca stimulul final este reprezentat de abscisa N=au, atunci magnitudinea senzatiei va fi reprezentata de ordonata Weber-Fechner NM, de fapt, ordonata Nt· În general, amploarea senzației depinde doar de magnitudinea inițială a iritației, de atunci / > == i (sau x - a), hy = riga Deci, odată cu noua formulare a legii lui Weber, fiecărui stimul îi răspunde un stimul destul de definit, deși adesea nu diferit de stimulentul vecin Afirmația inversă nu este valabilă deloc Într-adevăr, din desen vedem că dacă, de exemplu, y \u d mN, atunci x nu este determinat de aceasta, deoarece poate lua orice valoare între OE și G ' Această consecință extrem de importantă arată că mulți stimuli pot corespunde unei senzații date, astfel că o soluție matematică complet riguroasă a problemei dă doar două limite în care se află magnitudinea stimulului Biblioteca "Runivers" EXPRIMAREA EXACTĂ A LEGII WEBER-FECHNER Dacă y este dat, atunci, așa cum este ușor de înțeles, din ecuația (d), avem: ? /)"-', atunci, atunci, l * se poate schimba pentru un anumit y în astfel de limite: /y - C Iσα \ /y - C Iσ a \ E \C ~lg (i Z*)/ £\c Iσ (i&)/ -j - i ci (ï -p /g) X a (ï -j- k) Astfel, cu cât amploarea senzației y este mai mare, cu atât limitele, între care l* poate varia, se extind evident De fapt, făcând diferența dintre aceste pre-
Afaceri / y - alga \ Z (I H-Â') = L/s (+ Â') V - ^Iσα \ ychische

Vorgange und psychische Causal itiit; mai ales S V ZENKOVSKI Din aceasta rezultă clar că, cu cauzalitatea reală în psihologie, ne este greu să rămânem într-un astfel de caz Înțelegerea actuală a sufletului provine tocmai din inutilitatea oricăror presupuneri metafizice în psihologie și, deoarece în întrebarea noastră trebuie să recunoaștem aceste presupuneri metafizice ca inevitabile, este clar că o lovitură gravă a fost dată înțelegerii efective a sufletului Nu vom mai dezvolta aceste gânduri, la care va trebui să ne întoarcem încă o dată; ceea ce s-a spus, credem noi, este suficient pentru a ne convinge de semnificația problemei asocierii ideilor pentru rezolvarea problemelor generale de psihologie Îi reproșăm domnului Nechaev că consideră prea izolată problema asocierii ideilor El nu este scutit de acest reproș prin faptul că a atins doar o parte a problemei asocierii ideilor, și anume problema asocierii asemănării; Cu cât întrebarea este pusă mai precis, cu atât mai clar trebuie să apară în detalii concrete temeiul general pe care psihologul trebuie să se bazeze întotdeauna Revenind la concluziile făcute de domnul Nechaev, citim, printre altele, următoarea concluzie: "mulțumită lucrării lui Wundt, care a pus problema asocierii prin similitudine în legătură cu problema diferenței dintre percepție și apercepție, s-a pus problema acelei valori determinante si ce putem avea in problema asemanarii, analiza activitatii atentiei Spre regretul și surprinderea cititorului, domnul Nechaev are această concluzie suspendată în aer La urma urmei, concluziile pot fi trase doar din ceea ce s-a spus - și, între timp, domnul Nechaev nu a indicat nicăieri materialul din care s-ar putea trage concluzia potrivită Repetând deja această eroare și confundând "asocierea" și "combinarea" lui Wundt, domnul Nechaev uită, printre altele, să sublinieze în concluziile sale importanta generalizare pe care o stabilește Wundt - și anume că așa-zisele asocieri sunt fenomene complexe bazate pe mai multe elemente elementare proceselor) Pe lângă citatele date deja, vezi Wundt Phys Psih Aufl V Sh S (Dæ Assimilation wie die Association uberbaupt besteht in jedem einzel-nen Falle aus einer Menge elementarei' Verbindungsprocesse zwischen den Be- standtheilen der Vorstellungen) Vezi și ibid S LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIEI DE IDEI Nu ne vom opri acum asupra remarcilor critice cu care domnul Nechaev a furnizat prima secțiune a cărții sale, deoarece va fi mai convenabil să facem acest lucru după o scurtă expunere a părții originale a lucrării domnului Nechaev La ea ne întoarcem acum Domnul Nechaev își începe expunerea "fundamentelor doctrinei asocierii asemănării" cu o analiză a conceptului de reproducere și ajunge la concluzia că nu putem vorbi de reproducere în sensul literal al cuvântului Noi interpretăm celelalte experiențe ale noastre doar ca și cum ar fi fost reproduse; prin urmare, nu se poate vorbi de reproducere, se poate vorbi doar de iluzia reproducerii în i e despre complicarea naturală a altor experiențe prin conștiința reproductibilității lor Aderând la Brochard, domnul Nechaev neagă rolul unui factor în cursul proceselor mentale din spatele asocierii ideilor; cotei teoriei asocierii, în opinia sa, îi revine doar sarcina de a explica acele trăsături ale altor experiențe, datorită cărora ele sunt interpretate de noi ca reproductibile Cu alte cuvinte, teoria asocierii trebuie să clarifice, în primul rând, însăși apariția iluziei reproducerii și, în al doilea rând, regularitatea acestei iluzii, cu alte reprezentări vor fi asociate acestora, dar numai cele care satisfac o anumită condiție Această condiție a fost formulată de domnul Nechaev în legea sa de asociere Fără să-i dăm întreaga formulă, întrucât este foarte lungă, să folosim pentru a o caracteriza exemplul

dat de însuși domnul Nechaev Vedem fulgere; natura acestei percepții (B) este determinată într-o anumită măsură de faptul că am mai văzut deja fulgerul (A) Ideea de tunet (C) care urmează lui B, deși condiționată de B, este în același timp dependentă de faptul că percepția anterioară a fulgerului (A) a fost însoțită de percepția tunetului (X) Să numim A-X "asociere potențială", B-C "asociere care acționează" și să ținem cont de faptul că, potrivit lui Nechaev, orice asociere activă presupune una potențială (adică noi combinații prin formula Biblioteca "Runivers" V ZENKOVSKI Nechaev sunt excluși) În lanțul asociației trebuie să avem întotdeauna membri conform domnului Nechaev Discutând problema raportului dintre diferiții membri ai acestui lanț, să ne oprim asupra raportului dintre X și C, care sunt similare unul cu celălalt Ce loc putem atribui acestei asemănări în lanțul cauzal? Nu putem scoate acești membri din lanțul asociației și, prin urmare, influența lui X asupra C nu poate fi necpeò-esențială Această influență poate fi realizată numai prin legături intermediare, prin urmare, compararea lui X și C, ca membri izolați, este posibilă doar în abstract și nu ne poate dezvălui secretul lanțului cauzal Dacă noi, când experimentăm C, recunoaștem că este egal cu X, atunci aceasta este o iluzie care necesită explicație, dar nu poate fi recunoscută ca un argument în favoarea atribuirii unui rol în lanțul cauzal asemănării dintre X și C Revenind la problema asocierii asemănărilor, domnul Nechaev se întreabă în primul rând dacă cazurile de asociere prin similitudine pot fi subsumate formulei procesului de asociere După o analiză care vizează găsirea unei potențiale asociații pentru această asociație activă, domnul Nechaev ajunge la un răspuns afirmativ la această întrebare Acum apare următoarea întrebare - dacă principiul asemănării este reductibil la principiul adiacenței În acest sens, domnul Nechaev se alătură lui Leman, care a susținut că orice caz de asociere prin asemănare poate fi subsumat cazului de asociere prin adiacență Dar, având în vedere încercările persistente de a arăta că formula de bază a asocierii prin contiguitate implicite include principiul asemănării (sub formă de recunoaștere sau identificare), domnul Nechaev consideră că este convenabil să treacă la formularea propusă de Wundt pentru a rezolva această problemă Potrivit lui Wundt, orice asociere este un fenomen complex care include procese mai elementare de unire a egalității și unirea contiguității G Nechaev recunoaște prezența momentului recunoașterii reprezentărilor identice, adică recunoaște necesitatea unei "uniuni a egalității" (sau a unei "uniuni a identității"-Gleichheitsver-bindung), dar această unire a egalității poate fi fie însoțită de o conștiință a identității, fie nu (cu alte cuvinte, trebuie să distingem identitatea a elementelor conștiente din conștiința acestei identități a elementelor conștiente) Indicați serviciul Biblioteca "Runivers " LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIEI DE IDEI ceai, când unirea egalității decurge fără complicații prin conștiința identității elementelor - indistincția și o vom deosebi de identificare (când unirea egalității este complicată de conștiința identității) Starea de nedistingere nu poate fi subsumată formulei de asociere; aceasta înseamnă că toate cazurile de asociere prin asemănare, inclusiv conjuncția de egalitate, ca indistincție, nu pot fi cu totul reduse la procesele de asociere prin adiacență x) Când egalitatea este unită, procedând sub formă de identificare, membrii compusului apar separat, iar aici "se dezvăluie în mod clar toate trăsăturile caracteristice ale procesului asociativ", adică astfel de cazuri, prin asemănarea lor, sunt reductibile la asocieri prin adiacență Deci, rezultatul analizei domnului Nechaev este următorul:

trebuie să fie întotdeauna membri în lanțul asociației; există un singur proces de asociere - asocierea prin adiacență; cazurile de asociere prin similitudine care nu sunt reductibile la adiacență includ un proces de nediscriminare care se află în afara sferei proceselor de asociere Acum rămâne să ne întoarcem la rezolvarea iluziei de reproducere G Nechaev nu dă o soluție acestei probleme, ci rezolvă problema conexă a iluziei recunoașterii Dacă nu ne înșelim, pentru el aceasta nu este două, ci o singură problemă *), - prin urmare, explicând iluzia recunoașterii, el rezolvă în mod evident întrebarea ridicată anterior despre condițiile apariției iluziei reproducerii Pe baza obiecției făcute de Göfding lui Lehman (și numai în acest caz poate fi recunoscut prin intermediul dacă b însuși este "direct cunoscut") și recunoscând în același timp că procesul de recunoaștere (cu alte cuvinte, apariția iluzia recunoașterii) se realizează prin asociere prin adiacență, -G Nechaev caută sprijin, "cunoscut direct *) Această concluzie ne aparține nouă, și nu a domnului Nechaev) Să comparăm două citate care vorbesc clar de la sine "Există doar iluzii de reproducere Oferim noilor experiențe psihice semnificația celor vechi În această iluzie se află esența a ceea ce se numește reproducere* (Nechaev "As sch ", p) "Unele stări de conștiință sunt interpretate involuntar de noi ca fiind echivalente cu cele pe care le-am experimentat de mult Sunt recunoscuți de noi ca fiind vechi Pe ce se bazează această recunoaștere, sper să aflu mai jos (Ibid , p θ) Biblioteca "Runivers" V ZЪНКОВСКИЙ nyk" puncte pentru aceste asocieri după adiacență Acest lucru este posibil, în opinia domnului Nechaev, numai dacă folosim pentru aceasta distincția dintre elementele "neschimbătoare" și schimbătoare ale vieții noastre mentale Această distincție se bazează pe identificarea lui "Eu", ca ceva care rămâne mereu și se leagă într-o singură stare mentală în schimbare Acest "eu" este "cunoscut imediat" Cum se creează această "familiaritate imediată" a "eu-ului" nostru, vom afla acum, dar deocamdată vom sublinia că toată recunoașterea se realizează datorită asociațiilor prin contiguitate, bazate pe "eu" imediat familiar Să ne întoarcem acum la întrebarea cum este creată familiaritatea directă a "Eului" nostru În primul rând, trebuie remarcat faptul că această problemă poate fi complet înlocuită cu alta, și anume modul în care este creată conștiința identității "Eului" nostru x) Pentru a rezolva această ultimă întrebare, domnul Nechaev propune următoarea construcție Conștiința identității "Eului" nostru, în opinia sa, este un fel de combinație a două procese principale - nediscriminarea și distincția (cu o preponderență a atenției în direcția nediscriminării) "Noțiunea de "eu" în sensul de ceva conștient, ca egal cu el însuși și care leagă toate stările noastre mentale în schimbare (adică, distinse)" este rezultatul unui proces de nediferențiere - Dacă nu ne înșelim, domnule Gândul lui Nechaev se rezumă la următoarele Orice grup de elemente mentale nu se poate distinge; conștiința acestei nediferențe în legătură cu conștiința prezenței elementelor distinse formează ceea ce se poate numi identificarea "eu-ului" nostru Ca o parte indistinguabilă a sufletului nostru, "eu" ne este cunoscut direct; recunoașterea lui este în același timp și identificarea lui, adică conștiința izolării sale de experiențe într-un grup special, incomparabil, egal Conținutul capitolului consacrat problemei asociațiilor inconștiente se rezumă în esență la următoarele Nu putem niciodată să tragem linia cu certitudine Dacă nu ne înșelim, așa trebuie să înțelegem ce spune domnul Nechaev despre asta la p Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIEI DE IDEI Aștept în astfel de stări de spirit când conștiința

membrului asociației procesului nostru asumat prin explicația noastră a lipsit cu desăvârșire și când acest membru a fost recunoscut doar fugar, neclar Expresia "asociere inconștientă" nu poate avea decât un sens convențional: această convenție decurge din propoziția anterioară Cu aceasta încheiem expunerea punctelor de vedere ale domnului Nechaev și trecem la o analiză critică a acestora II Ne vom ocupa mai întâi de întrebări generale, apoi vom trece la unele specifice În primul rând, vom reveni încă o dată la argumentul lui Brochard, care a considerat inacceptabilă acea înțelegere a asocierii care îi atribuie rolul de factor în lanțul cauzal Relația dintre inexistentul B și actualul A nu poate fi cauza apariției lui V G Nechaev, vorbind în favoarea lui Bro-ball, spune că asocierea ar putea fi cauza apariției lui B numai în acel caz, dacă B au fost o reprezentare cu adevărat reproductibilă; dar din moment ce B este o stare nouă, nu poate exista nicio "relație" înainte de apariția ei (fie obiectiv, fie subiectiv) Am subliniat deja că această dificultate, așa cum este prezentată aici, este rezolvată doar metafizic, adică dincolo de sfera fenomenală; motivul apariţiei lui B nu poate fi asocierea despre care vorbeşte domnul Nechaev Argumentul domnului Nechaev pare incontestabil corect în respingerea reproducerii - și pentru domnul Nechaev, în orice caz, suporturile metafizice sunt inevitabile pentru stabilirea unui lanț cauzal Considerăm că nu este de prisos să reamintim că ipoteza spiritualistă sau procesele fiziologice sunt, în acest caz, refugii metafizice complet echivalente Să fim totuși atenți la faptul că, rămânând pe poziția domnului Nechaev (adică, negând rolul asocierii în lanțul cauzal), ar trebui să nege orice influență a conținutului asupra cursului proceselor mentale - După cum se știe, unul dintre argumentele împotriva teoriei paraleliste este că latura fiziologică a fenomenelor psihofizice nu este deloc sursa Biblioteca "Runivers" PO c ZENKOVSKI kovyvast "secretele conținutului" Pot fi date un număr mare de exemple în care sensul conținutului este clar conturat; doar luând în considerare conținutul, putem înțelege cursul proceselor Voi indica exemplul binecunoscut al lui Busse (așa-numitul Telegrammargument), care indică faptul că diferența uriașă de impresie produsă de două telegrame (Fritz ist ange-konimen și Fritz ist umgekommen) poate fi explicată doar dacă conținutul este luate în considerare telegramele *) Cum ar trebui, totuși, să ne gândim la influența acestui sau aceluia "conținut"? Dacă pentru a b a urmat și dăm un anumit rol conținutului lui a pentru a explica aspectul conținutului lui b, atunci putem afirma acest fapt în așa fel încât relația dintre conținutul lui a și conținutul lui h a fost cauza apariției b Desigur, nu se poate vorbi de o relație obiectivă, în sensul a ceva independent, independent și separat de a și b existent; vorbind de relație, avem în vedere formularea unei legături sau alteia pe care am găsit-o între a și b Dacă nu am fi conștienți de această legătură, ea ar mai exista și numai în acest sens putem vorbi de obiectivitatea relației dintre a și b Prin urmare, sintagma: "relația dintre a și b a fost cauza apariției lui b" nu poate avea decât sensul că conținutul lui b nu ar fi putut apărea dacă nu ar exista conținutul lui a Este clar acum că, dacă argumentarea lui Brochard și Nechaev ar fi corectă, atunci ar trebui să refuzăm să luăm în considerare influența conținutului Fiecare efect de conținut se reduce la același caz de "influență a relației" pe care argumentul lui Brochard încearcă să-l respingă ca de neconceput De aici rezultă inevitabil că această argumentare este greșită, deoarece contrazice faptele ' Sursa erorii comise de Brochard și Nechaev, ne imaginăm astfel Acești autori introduc în psihologie imagini spațiale, care

determină dezvoltarea argumentării lor Dacă lângă a a existat (sub pragul conștiinței) b, atunci relația dintre a și b ar putea fi pt *) Vezi Busse Leib und Seele S Vezi și broșura mea The Current State of the Psychophysical Problem *, p Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIEI DE IDEI chic-ul autorilor este o adevărată mărime mentală care determină apariţia lui b Dar în acest caz relația este înțeleasă ca un fir, care, desigur, poate exista doar între două puncte existente simultan Dar este imposibil să înțelegem "relația" în acest fel Relația dintre a și b este o mărime psihică specială numai în momentul în care este conștientă; în afară de aceasta, "relaţia" nu este o mărime psihică specială "Relația" este doar un cooooo special, care nu corespunde unui fenomen separat; prin urmare, argumentul cade, deși nu există Z>, până atunci nu există nicio relație între a și b Numai reprezentând această relație ca un fir între două puncte separate, doar prin introducerea de imagini spațiale, se poate nega că și înainte de apariția lui b, relația dintre cl și b poate juca un rol în apariția lui b Căci această "influență a relației" este formula pe care o folosim pentru a semnifica faptul că în explicarea apariției lui b trebuie să se țină seama de conținutul lui a: altfel conținutul lui b nu poate fi explicat Adevărat, nu putem indica "mecanismul" prin care se realizează influența conținutului; dar ne este suficient să acceptăm această influență a conținutului ca un fapt general, ireductibil al psihologiei Prin urmare, credem că nu există niciun motiv să nu vedem în asociere legea fluxului de idei G Nechaev, care se pronunță categoric împotriva unei astfel de înțelegeri a asociațiilor, nu a acordat însă atenție concluziilor care decurg din poziția sa Avem în vedere problema cauzalității psihice Am subliniat deja că, dacă în asocierea dintre a și b nu se vede cauza apariției lui b, atunci în acest caz ceva care se află în sfera metafizică trebuie recunoscut ca cauza apariției lui b Pentru fenomenalismul strict sau, să zicem, pentru o teorie reală a sufletului, nu avem nevoie de presupuneri metafizice pentru a înțelege fenomenele mentale Nici procesele fiziologice, nici substanța mentală nu pot fi invocate într-un astfel de caz pentru a explica legătura dintre fenomenele mentale Dar domnul Nechaev refuză să vadă în asociație motivul apariției reprezentărilor; este deci obligatoriu ca el să renunţe la înţelegerea propriu-zisă a sufletului El trebuie Biblioteca "Runivers" V ZENKOVSKI admite că nu se poate lipsi de /premise metafizice în psihologie *) Am încercat să arătăm că problema lui Brochard poate fi rezolvată fără a recurge la metafizică; dar pentru domnul Nechaev această metafizică era inevitabilă Cu toate acestea, nu și-a dat osteneala să se gândească la atitudinea sa față de problema cauzalității psihice - La domnul Nechaev nu găsim o expresie clară a înțelegerii sale despre cauzalitatea psihică - dar, în primul rând, în respingerea sa a reproducerii, el trebuie să admită că influenţa unor stări mentale asupra celeilalte se poate realiza numai prin influenţa stării anterioare asupra celeilalte În lanțul ABCDE, nici A, nici B, nici C nu pot influența E, ci doar D, care, fiind influențat de C (care la rândul său era sub influența Vit d), concentrează toată experiența trecută în sine Cu toate acestea, este destul de dificil să ne gândim din punct de vedere psihologic la o astfel de construcție - iar domnul Nechaev mai târziu transformă decisiv cauzalitatea mentală în fiziologică; astfel, cel puţin, vorbeşte despre problema dependenţei forţei senzaţiilor de stările anterioare (pp -) Dar nu se putea altfel Deoarece, potrivit lui Nechaev, stările mentale, care se aprind, dispar pentru totdeauna, lăsând doar urme fiziologice (datorită prezenței proceselor fiziologice

paralele), deoarece există astfel de întreruperi externe în viața mentală precum somnul, leșinul etc , este evident numai cu ajutorul proceselor fiziologice se realizează influența unui fenomen mental asupra altuia Ultima expresie nu este în întregime exactă: nu fenomenele mentale se influențează reciproc, dar procesele fiziologice paralele cu acestea constituie acel lanț cauzal care trebuie cunoscut pentru a cunoaște cursul fenomenelor mentale Astfel, psihicul este un epifenomen, un apendice Aceasta este, evident, înțelegerea de către domnul Nechaev a fenomenelor psihice Dacă psihicul este un epifenomen, atunci legătura proceselor psihice poate dezvălui doar anumite regularități, Totuși, domnul Nechaev, neavând seama de acest lucru, consideră că unul dintre deficiențele teoriei "inconștientului" este că "este în mod clar de natură metafizică" (Ac SH L, p) Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIAȚIEI DE IDEI De aici nu se poate vorbi de cauzalitate psihică Aceasta ne pune în mod clar pe baze metafizice, deoarece atunci când cauzalitatea psihică este negata, trebuie să vedem baza conexiunii fenomenelor psihice fie în substanța psihică, fie în creier, în fiziologic proceselor Îi reproșăm domnului Nechaev că a vorbit cu o precizie insuficientă asupra problemei cauzalității psihice, astfel încât un cititor neatent să creadă că autorul se află întotdeauna pe baze strict empirice În realitate, apelarea la fiziologie este, fără îndoială, o cale de ieșire metafizică - dar domnul Nechaev pare să nu fie conștient de acest lucru Înțelegerea cauzalității de către domnul Nechaev decurge în întregime din respingerea lui a reproducerii; trebuie doar să regretăm că domnul Nechaev a dezvoltat această idee cu o claritate insuficientă Dacă substanța mentală este negata (adică rămânerea în limitele unui studiu strict empiric al vieții mentale), mentalul poate fi recunoscut fie ca un epifenomen, ale cărui rădăcini se află în procese fiziologice, fie ca o unitate independentă, imanent coerentă Dar pentru a recunoaște pe acesta din urmă este necesar să recunoaștem realitatea reproducerii: altfel nu va fi posibilă legarea cauzală a legăturilor individuale ale seriei mentale Dacă, totuși, reproducerea este negata, atunci rămâne o singură cale de ieșire: să recunoaștem psihicul ca epifenomen și să cauți rădăcinile corectitudinii observate empiric în procesele fiziologice Dar această cale de ieșire este, desigur, imaginară: procesele fiziologice se află de cealaltă parte (jenseits) a psihicului; studiul empiric al vieții mentale, bazat pe metoda autoobservării, se opune cu siguranță înlocuirii psihologiei cu fiziologie Prin urmare, calea de ieșire indicată este refuzul de a studia viața sufletului Aceasta este contradicția fără speranță în care cade domnul Nechaev din cauza respingerii reproducerii Numim asta o contradicție, întrucât domnul Nechaev neagă reproducerea în numele unui studiu strict empiric al fenomenelor mentale) În mod clar și sigur acest punct de vedere este formulat de Petzold Einftihrung in die Philosophie der r Erfahrung V Eu, Kar și , B II, S Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" V ZENKOVSKY nu, și atunci inevitabil trebuie să părăsească planul psihologiei pentru a-și găsi refugiul în fiziologie G Nechaev a început în acest fel în numele empirismului strict în psihologie și s-a încheiat cu metafizica materialistă Nu ne gândim însă să-l învinovățim cu severitate pe domnul Nechaev pentru această contradicție Ni se pare că contradicțiile nu pot fi evitate atâta timp cât se pleacă de la acele principii de bază care, urmând lui Wundt, sunt unite în teoria propriu-zisă a sufletului Această teorie admite că este posibil să se facă fără nicio substanță în psihologie; dar acest lucru este hotărât imposibil și involuntar

trebuie să se recurgă la o substanță, purtând, este adevărat, numele familiar - "creier", dar asta nu ușurează lucrurile Substanța de contrabandă introduce o contradicție fundamentală, iar altele urmează Acesta este solul pe care au crescut și contradicțiile domnului Nechaev; ele servesc ca simptom caracteristic dezintegrarii teoriei curente a sufletului, care a aruncat substanta sufleteasca peste bord pentru a se apela dupa ceva timp la serviciile substantei cerebrale Psihologia, ca și alte științe empirice, pornește din dat, dar nu poate rămâne în dat Conceptele generale, fără de care psihologia nu se poate dispensa, dezvăluie clar structura logică a acestei discipline științifice și justifică trecerea dincolo de dat, întrucât acest mod este dictat de experiență Ipoteza substanței mentale, doar pentru că depășește limitele experienței, nu poate fi supusă condamnării; prin urmare, pornind de la teoria propriu-zisă a sufletului ar fi un dispozitiv logic incorect Tocmai această eroare o face domnul Nechaev în critica sa asupra conceptului de reproducere El nu a făcut suficientă distincție între problema conceptului de reproducere și fenomenul de reproducere și că în experiență nu putem întâlni fenomenele de reproducere, el consideră un argument împotriva adecvării conceptului de reproducere Un astfel de dispozitiv logic este, desigur, greșit Adecvarea unui concept este determinată de valoarea sa pentru sistematizarea faptelor și doar în chestiunea conținutului unui concept trebuie să determinăm compoziția sa ipotetică sau empirică Astfel, chiar dacă s-ar dovedi că reproducerea nu ne este oferită nicăieri în experiență, am putea totuși folosi conceptul de reproducere pentru a construi un sistem de psihologie Dreapta- Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIAȚIEI DE IDEI da, concepibilitatea conceptului de reproducere poate fi pusă la îndoială, iar aceasta va fi singura modalitate de a testa acest concept; dar în sine natura ipotetică a reproducerii nu poate servi drept argument împotriva aplicabilității acestui concept Trebuie avut în vedere că nu este niciodată posibil să descoperim dacă reproducerea există sau nu în experiența reală Faptul este că conceptul de experiență include conceptul de reproducere, iar a apela la experiență pentru a decide dacă reproducerea există înseamnă a comite un circulus vitiosus nepermis G Nechaev abordează, de asemenea, problema concevabilității conceptului de reproducere și pornește din critica lui Herbart asupra acestui concept Stările mentale care rămân inconștiente până la reproducere nu pot fi recunoscute, întrucât din punct de vedere fenomenal conceptul de inconștient este contradictoriu Acest gând este corect, dar dacă se acordă atenție faptului că conceptul de inconștient poate avea (după domnul Nechaev) doar o semnificație fiziologică, atunci va fi clar că domnul Nechaev consideră că este posibil să depășească limitele a celor date empiric, adică implică sfera metafizică în explicație Dar într-un asemenea caz, cu același drept, s-ar putea, prin acceptarea ipotezei spiritualiste, să transformăm conceptul de reproducere după această ipoteză Recunoaștem ca de neconceput conceptul de reproducere care provine din teoria actuală a sufletului, dar recunoaștem că acest concept poate fi transformat și menținut dacă se depășește asta *) Dacă, de exemplu, citesc câteva rânduri și apoi le reproduc în fața unei persoane care a urmărit cartea tot timpul, atunci din coincidența "reproducției" mele obiective cu percepția persoanei care controlează, nu s-ar putea concluziona că reproducerea există Persoana care controlează, comparând ceea ce aude cu ceea ce vede în carte, poate controla identitatea, dar această identitate are doar o semnificație subiectivă La urma urmei, nu se știe dacă vede același lucru acum ca acum un minut? Adevărat, cartea

pare să fie una și aceeași, persoana este sigură că vede același lucru în fața sa, dar tocmai semnificația obiectivă a acestei certitudini în reproducere este cea care este pusă la îndoială Întreaga experiență, al cărei sistem unește "trecutul" și "prezentul", este pusă în discuție și să apelez la experiență pentru a confirma că experiența există, că cartea pe care o văd în fața mea este aceeași care Am văzut acum un minut, înseamnă să nu faci nimic recepție nepotrivită * Biblioteca "Runivers" V ZѢSHZHOESKI unitate conectată imanent, despre care vorbește teoria propriu-zisă a sufletului, și se îndreaptă către fiziologie sau substanță mentală Prin urmare, considerăm că argumentul domnului Nechaev se încadrează în el, adică îndreptată împotriva teoriei propriu-zise a sufletului Wundt, nu fără motiv, spune că în cuvântul "reproducere" "întreaga înțelegere eronată a problemei s-a condensat" Ipoteza lui Herbart s-a bazat pe presupunerea că reprezentările sunt obiecte permanente, neschimbate, dar această presupoziție necesară a unei teorii a reproducerii reprezentării nu poate fi susținută din punct de vedere pur psihologic Ca o cale de ieșire din această dificultate, Wundt a creat o teorie a reproducerii elementelor, explicând că reprezentările sunt procese, nu obiecte Este clar, însă, că dificultatea nu a fost eliminată, ci doar împinsă deoparte Într-adevăr, trebuie să presupunem că aceste elemente, la fel ca lucrurile, rămân neschimbate, și tocmai în legătura care este condiționată de experiență Dar această presupunere a unui sistem de elemente neschimbabile și reproductibile reprezintă o ieșire din dat, întrucât prezentul și trecutul, unite într-un întreg coerent, constituie acea substanță mentală, a cărei negație determină cu precizie sensul teoriei actuale a sufletul Fluidității fenomenale a conștiinței, fluxului fenomenal al conștiinței se opun aici imuabilitatea reală a "elementelor") Și dacă numim substanță această legătură postulată, atunci vom avea dreptate, întrucât avem în fața noastră un concept modificat de substanță Și nu degeaba Sigwart spune că o dispută despre substanță este o dispută despre cuvinte! Credem, totuși, că înțelegerea reală a vieții mentale este greu de conciliat cu conceptul de imuabilitate a uneia sau alteia cantități mentale La urma urmei, principalul argument împotriva acceptării substanței mentale este un indiciu al faptului că mentalul ne este dat ca proces, ca stare intermitentă și care dispare Pe baza autoobservării exacte, înțelegerea reală a sufletului se limitează la acea înțelegere a vieții sufletului, care este "dată" - iar fenomenalismul este cealaltă parte a teoriei, fabricată *) Vezi Wundt Fiz Psih Aulim B III, Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA OE ASOCIAȚIA DE IDEI nyaya substanță mentală din sistemul de concepte psihologice Și din acest punct de vedere, singurul lucru pe care experiența ne împuternicește este să recunoaștem că multe dintre stările noastre sunt complicate de conștiința apartenenței lor la trecut Timpul și memoria sunt două concepte corelative care trebuie să aibă o natură pur subiectivă Dacă, în favoarea semnificației lor psihologice obiectiv, se subliniază că nu am putea avea iluzia memoriei dacă nu ar exista memoria în sine, atunci acest argument este imaginar La urma urmei, chiar dacă admitem realitatea memoriei, atunci problema nu dispare - de unde știm că memoria există Conștiința memoriei este o problemă care are același sens în recunoașterea p cu negarea realității memoriei și, prin urmare, nu poate servi drept argument în favoarea realității memoriei Astfel, studiul fenomenal al sufletului necesită eliminarea conceptului de reproducere, iar întreaga problemă a reproducerii se reduce la problema conștiinței reproductibilității În acest sens, G Nechaev are acel

neîndoielnic și mare merit, că a luat acest punct de vedere cu suficientă certitudine După cum am văzut, argumentația lui este slabă, concluziile sale, așa cum vom vedea acum, sunt criminale - dar însăși formularea întrebării, pe deplin justificată de tendințele actualiste ale psihologiei moderne, merită o atenție necondiționată Am indicat mai sus că conceptul de experiență se bazează pe conceptul de reproducere; prin urmare, expulzarea conceptului de reproducere este de neconceput Și la ce se reduce problema cunoașterii atunci când reproducerea este refuzată? Pentru a distinge între iluziile obișnuite și aleatorii de reproducere? Nu numai conceptul de experiență se bazează pe conceptul de reproducere, dar însuși procesul experienței presupune reproducere (acest lucru este atât de clar încât nu este necesar să argumentăm) Prin urmare, dacă avem o îndoială cu privire la obiectivitatea reproducerii, pierdem teren pentru a critica această îndoială: gândirea cu tot aparatul ei complex nu ne poate ajuta cu nimic dacă se suspectează aptitudinea cognitivă a acelor elemente care fac posibil procesul cognitiv Cercul fatal în care ne aflăm nu dă o ieșire: cum, pentru a rezolva problema valorii logicii, trebuie să aplici Biblioteca "Runivers" IIS б Zenkovsky alerga la logica, i e punând problema rezolvării acesteia, deci în întrebarea noastră, îndoiala în reproducerea cantităților mentale - în procesul de discuție poartă deja soluția acestei îndoieli: activitatea noastră mentală există și, prin urmare, reproducerea există Prin urmare, sensul problemei prezentate este acesta: fie recunoașterea (indiferent de limite) realității reproducerii, fie respingerea gândirii Pe lângă dificultățile asociate construcției procesului cognitiv atunci când reproducerea este refuzată (de exemplu, teoria percepției etc), există și alte dificultăți psihologice - Fluxul proceselor mentale care formează individualitatea mentală poate consta fie din: momente disparate, separate, unite de conștiința aparținând unui singur "eu" doar ca urmare a dezvoltării mentale, sau poate consta din momente conectate într-o unitate reală, nederivabilă Prin urmare, conștiința unității și continuității psihicului poate fi recunoscută fie ca fiind derivată, fie ca nederivată În primul caz, atunci când construim derivativitatea "Eului", trebuie să ne bazăm pe realitatea reproducerii; dar din moment ce acesta din urmă este inacceptabil pentru domnul Nechaev, ar fi trebuit să recunoască neproducerea conștiinței "Eului" Dar domnul Nechaev nu se ține de acest punct de vedere; natura complexă a "Eului" nostru i se pare că nu necesită dovezi și își pune sarcina de a descompune această conștiință a "Eului" în procese elementare Dar și în același timp trebuie să se bazeze pe realitatea reproducerii Să încercăm să o descoperim Conform construcției domnului Nechaev, conștiința identității "Eului" nostru este rezultatul unei combinații a două procese - indiferența și distincția Am interpretat acest pasaj în așa fel încât conștiința indistincității, fiind înlocuită de conștiința diferenței, dă naștere, atunci când atenția este deplasată spre prima conștiință, a identității Această conștiință a identității apare izolat, adică de fiecare dată când se reformează Dar într-un asemenea caz, formarea conceptului de "eu", identic cu sine, este de neînțeles; nu se poate cristaliza decât ca urmare a acumulării de conștiințe izolate ale identității lui "eu" Pe de altă parte, însăși baza pe care se bazează conștiința identității lui "eu" se dovedește a fi fictivă Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIAȚIEI DE IDEI cânta Potrivit domnului Nechaev, indistincția este - dacă pot să spun așa - o stare de conștiință goală - fără nici cea mai mică complicație, conștiința de sine (vezi Nechaev As ref p) Distincția îl înlocuiește;

Ca un nou moment disparat, această distincție nu știe nimic, ca să spunem așa, despre indistincția anterioară; dar acum apare un al treilea moment - realizarea că două procese au avut loc; această conștiință, când atenția este concentrată în direcția nediscriminării, este cea care dă conștiința identității Tocmai această conștiință a identității atârnă în aer domnul Nechaev: prezența odată existentă a procesului indiferenței, care a dispărut deja pentru conștiință, nu poate da naștere conștiinței că două procese au avut loc aici Nu există o reproducere reală, iar conștiința că aici au avut loc două procese este o iluzie, pentru a cărei explicație este inutil și inutil să presupunem că aceste două procese au avut de fapt loc Iluzia identității se dovedește a fi bazată pe nimic, nu poate fi derivată; s-ar putea deduce doar dacă se recunoaște realitatea reproducerii Credem că domnul Nechaev nu a reușit să se elibereze de acele dificultăți care sunt create de respingerea reproducerii Nu există nicio îndoială că reproducerea este doar o ipoteză, de neconceput doar pe baza înțelegerii efective a sufletului Și întrucât eliberarea de serviciile conceptului de reproducere este imaginară, aceasta condamnă irevocabil teoria actuală a sufletului Totuși, nu am analizat încă un argument al domnului Nechaev împotriva necesității de a recurge la conceptul de reprodus Am separat în mod deliberat acest argument, deoarece implică considerații diferite de cele pe care le-am prezentat până acum Acum trecem la o discuție a acestui argument Să-l examinăm în forma pe care i-a dat-o domnul Nechaev în obiecția sa împotriva lui Wundt Subliniind că, potrivit lui Wundt, în fiecare asociere există un proces ((combinație de egalitate), care constă în faptul că "o nouă impresie aduce la viață elemente egale ale impresiilor anterioare care se contopesc cu elemente identice ale unei noi impresii, " Domnul Nechaev pune întrebarea ce diferă prezentarea "egale" de cea care a servit drept punct de plecare pentru reproducere Biblioteca "Runivers" V ZENKOVSKI ce spune el despre două, și nu despre o reprezentare, schimbându-și doar rolul în funcție de starea generală de atenție în acest moment? Semnificația acestei întrebări este, desigur, clară Dacă construcția asocierii implică conjuncția egalității în forma dată de Wundt, atunci trebuie să apelăm la serviciile conceptului de reproducere Pentru a evita acest lucru, domnul Nechaev încearcă să modifice construcția dată de Wundt El face o distincție între conștiința identității, când membrii, recunoscuți ca identici, apar izolat, și starea de nedistingere, când membrii, separabili în mod obiectiv, sunt inseparabili subiectiv Cazul nostru se potrivește celei de-a doua formule; trebuie doar să avem în vedere că domnul Nechaev nu recunoaște starea de indiscernibilitate ca asociație Suntem, totuși, interesați dacă domnul Nechaev a reușit să facă fără ipoteza reproducerii în acest caz? Este mai mult decât ciudat să întâlnești din partea unui psiholog remarca că ceea ce este subiectiv indistinguibil, precum doi termeni, nu sunt de fapt doi termeni Greșelile pe care le facem în această direcție cu mult timp în urmă au creat truismul că cineva poate privi și nu vedea, asculta și nu auzi etc Pe de altă parte, din moment ce Wundt vorbește despre elementele reprezentărilor, i e despre ceea ce nu putem întâlni niciodată în experiență, cum poate fi invocată experiența pentru a ne rezolva problema? Domnul Nechaev însuși consideră că una dintre concluziile psihologiei experimentale este că este imposibil să se tragă o linie între absența acestei sau aceleia legături mentale sau doar conștientizarea vagă a acesteia De ce, atunci, în domeniul construcțiilor ipotetice, respinge o schemă care nu conține contradicții? De asemenea, este necesar să se acorde

atenție faptului că Wundt face o distincție între cei doi termeni ai conjuncției de egalitate nu din cauza disimilarității lor subiective, ci din cauza eterogenității lor obiective: primul termen este "nou", al doilea este reprodus Este această diferență obiectivă anihilata prin arătarea indistincității subiective a membrilor? Este clar că acesta din urmă nu spune nimic împotriva realității reproducerii Cu aceste observații vom pune capăt problemei reproducerii de către domnul Nechaev Vom sublinia doar ce cauzează nedumerire - Biblioteca "Runivers " LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIAȚIEI DE IDEI Referințele constante ale domnului Nechaev la Vieman, care și-a bazat toate construcțiile pe recunoașterea obiectivității reproducerii Între timp, domnul Nechaev, fără rezerve, se alătură acestor construcții, uitând de necesitatea revizuirii acestora Revenind la întrebările speciale ridicate de domnul Nechaev în cartea sa, să ne oprim în primul rând asupra formulei de asociere propusă de el Această formulă, așa cum am spus deja, exclude în prealabil toate combinațiile noi și, prin urmare, este un ecou al tendințelor dogmatice Nu faptele trebuie să se conformeze formulei, ci invers; prin urmare, înainte de a exclude noi combinații, ar fi necesar să se investigheze întrebarea, există sau nu? Dacă nu, atunci într-un astfel de caz stabilirea unei formule care presupune o asociere potențială pentru fiecare asociație activă se bazează pe fapte; dar dacă există, atunci cum să fii cu ei? Cel mai corect lucru este să recunoașteți formula ca nesatisfăcătoare și să o abandonați; dar se poate acționa diferit: se poate aduce artificial ireductibilul sub formulă sau se poate recunoaște ceea ce nu poate fi rezumat ca o combinație care nu poate fi socotită ca o asociere Domnul Nechaev a pășit pe ambele căi în loc să-și abandoneze formula; să-l urmăm pentru a ne convinge de ceea ce am spus Cazuri ale așa-zisei asociații prin similitudine, pe care domnul Nechaev vrea să le aducă sub formula sa, le împarte în două categorii Să-l urmăm mai întâi pe primul și să analizăm exemplul dat de domnul Nechaev, când se stabilește o asemănare între punctul de plecare al reproducerii și reprezentarea care se reproduce (mă uit la o față necunoscută A și îmi amintesc imaginea unei cunoștințe asemănătoare lui) - B) Pentru a aduce acest caz sub formula de asociere, este necesar să se găsească pentru actuala asociere A-B o potențială asociere Ax-Bj G Nechaev consideră acest lucru posibil, întrucât în cazul nostru "se presupune existența a cel puțin două momente de conștiință, urmate unul după altul și determinate de influența a două x) experiențe anterioare, interconectate prin relații de conviețuire și ulterioare) Cursivele ne aparțin Biblioteca "Runivers" È ZENKOVSKYI importanţă " În primul rând, atunci când percep o nouă față, atenția mea se îndreaptă involuntar către anumite trăsături ("similare" percepției anterioare), iar influența experienței anterioare se reflectă în aceasta Să desemnăm această parte a experienței anterioare drept Aj și să o considerăm primul membru al potențialului asociație Pentru a găsi cel de-al doilea membru al potențialului asociație (BJ), să fim atenți la faptul că al doilea membru al asociației active (B) este recunoscut de mine așa cum a fost perceput mai devreme - și în acest plus față de imagine, în această complicație a iluziei sale de recunoaștere, influența experienței anterioare afectează din nou parte din experiența anterioară prin B și o vom considera al doilea membru al potențialei asociații Astfel formula este completată și rămâne să dovedim că ambii membri ai potențialei asociații At și Bj au fost în relație cu conviețuirea și succesiunea în apărarea afirmației sale, se referă doar la Rabier și Brochard, parcă ar considera analizele lor ca rezolvând întrebarea care

s-a pus Dar din moment ce domnul Nechaev a dedicat un loc acestor autori în cartea sa, nu găsim în ele nimic decât o respingere categorică a noilor combinații de aceea, la analiza exemplului dat de domnul Nechaev Revenind la primul membru al potențialului asociație, vom vezi ca influenta experientei anterioare At se reflecta in faptul ca involuntar acordam atentie anumitor trasaturi Dar acest prim membru al asociației potențiale se dovedește a fi în același timp al doilea membru al său, deoarece ceea ce din experiența trecută poate provoca iluzia recunoașterii, dacă nu aceeași percepție A pe care am folosit-o deja ca prim membru al potențialului asociere? În a doua categorie de asocieri prin asemănare, întâlnim cazuri în care există o asemănare între punctul de plecare al reproducerii și reprezentarea care se reproduce, iar aceasta din urmă devine la rândul ei punctul de plecare al reproducerii (percepția unui râu seamănă cu numele său deoarece această percepție este similară cu alta, care este asociată cu prezentarea numelui ei) Fie percepția dată A, imaginea reproductibilă a percepției anterioare a\ pentru a găsi o potențială asociere pentru această asociere activă G Nu- Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIAȚIEI DE IDEI teas consideră acest lucru atât de ușor încât se limitează doar la afirmația categorică că este posibil Credem că și în acest caz, potențiala asociere va consta dintr-un singur membru: la urma urmei, aceeași experiență trecută a lui Af, care determină caracterul percepției A, determină și iluzia reproductibilității cu C Dacă formula domnului Nechaev se dovedește a fi dogmatică, excluzând noile combinații, care nu acoperă cazurile de asociere prin similitudine, atunci concluzia despre inadecvarea acesteia în scopul sistematizării faptelor este inevitabilă Ca una dintre încercările caracteristice de a păstra această formulă în fața unei contradicții clare a faptelor ei, să evidențiem poziția domnului Nechaev, în care el spune că cazurile de așa-zisă indistinguire nu pot fi subsumate conceptului de asociere Domnul Nechaev compară indistinguibilitatea în care apar membri eterogene, dar indistinguibili (elementul percepției și elementul reproductibil, egal a), cu indistingubilitatea care are loc atunci când experimentăm o senzație prelungită De asemenea, poate fi defalcat în termeni, dar această posibilitate nu justifică deloc folosirea conceptului de asociere în acest din urmă caz Suntem pe deplin de acord cu aceasta, dar de aici rezultă că combinația de membri eterogene care se află între ei într-o legătură cauzală, dar care nu se disting de noi (din cauza condițiilor de atenție), nu poate fi recunoscută și ca asociere? Formula domnului Nechaev nu este doar nepotrivită în scopul sistematizării faptelor psihologice, dar ridică îndoieli și pe de altă parte Rămâne complet de neînțeles de ce lanțul asociativ trebuie să fie format neapărat din , și nu din membri? Faptul este că, potrivit domnului Nechaev, sarcina de a "afla motivele care creează necesitatea de a considera noile stări emergente în conștiință ca o reproducere a ceva ce am experimentat" cade în sarcina teoriei asocierii Ar trebui să se acorde atenție sferei problemei care este discutată aici Întrebarea aici nu este despre motivul apariției acestei sau acelea stări de conștiință, ci despre motivul complicației naturale a altor stări de conștiință prin iluzia reproducerii Este această iluzie pe care teoria asocierii este chemată să o explice Dacă luăm lanțul de asociere A-X-B-C, atunci este clar că Biblioteca "Runivers" V ZENKOVSKI complicația iluziei reproducerii poate fi explicată perfect prin faptul că a existat odată X Până la urmă, nu ne întrebăm de ce a apărut C și nu D (sunt necesari cu adevărat termeni pentru a răspunde la această întrebare în cazul

asocierii prin contiguitate)); întrebăm doar de ce C este interpretat de noi ca o reprezentare reproductibilă? Pentru a răspunde, este suficient să indicați că X a fost deja (adică pentru a explica iluzia reproducerii este suficientă prezența unei legături anterioare) Adevărat, potrivit lui Nechaev, X poate influența doar cu ajutorul unor legături intermediare, dar în sine nu poate influența direct Dar însuși domnul Nechaev include aceste verigi intermediare în formula de asociere? De remarcat că domnul Nechaev, stabilind sarcina teoriei asocierii de a explica iluzia reproducerii, nu dă nicăieri această explicație Adevărat, domnul Nechaev se pare că iluzia reproducerii este o iluzie adecvată a recunoașterii Cu toate acestea, considerăm aceste două concepte inadecvate Desigur, aici nu se poate vorbi despre recunoașterea percepțiilor ; întrebarea este: recunoașterea reprezentărilor și conștiința reproductibilității lor sunt una și aceeași? Trebuie avut în vedere faptul că conceptul de reproducere este mai larg decât conceptul de recunoaștere; operăm adesea cu noţiunea de reproducere obiectivă neînsoţită de recunoaştere Putem vorbi și vorbim despre "reproducere arbitrară", dar nu putem vorbi despre "recunoaștere arbitrară" (când încercăm să cunoaștem lucruri pe care noi, potrivit altora, ar trebui să le cunoaștem, atunci încercăm să reproducem reprezentări adecvate; astfel putem vorbi despre reproducere arbitrară în scopul recunoașterii, și nu despre recunoașterea arbitrară) Reproducerea este un concept privind psihogeneza reprezentărilor; recunoașterea, bazată pe reproducere, se referă la stabilirea unei legături între părțile a ceea ce este experimentat Dacă în conștiința noastră imediată, în ceea ce domnul Nechaev numește iluzia reproducerii, nu existau elemente care să o deosebească de iluzia recunoașterii, atunci nu am putea, bazându-ne pe o experiență psihologică constantă fluidă, să umplem cu conținut diferit conceptele bazate pe acelasi material Prin urmare, credem că, explicând ceea ce datorează recunoașterea, încă nu explicăm conștiința reproductibilității Biblioteca "Runivers" LUCRARE NOUĂ PE CHESTIUNEA ASOCIAȚIEI DE IDEI Dar chiar dacă da, mai trebuie să-i arătăm domnului Nechaev că, promițând în teoria asocierii să dea o explicație a recunoașterii, el include în ea un element care stă în afara sferei teoriei asocierii Avem în vedere indistincția pe care domnul Nechaev trebuie să o admită ca parte a conceptelor necesare pentru a explica recunoașterea Cu aceasta încheiem observațiile noastre critice, neconsiderând că este posibil să intrăm într-o critică mai detaliată Am încercat în principal să arătăm fragilitatea temeiului teoretic pe care se află domnul Nechaev; a fost important pentru noi să arătăm că în opera domnului Nechaev nu găsim ceea ce ar fi trebuit să ne așteptăm de la el Pe lângă sarcinile speciale, fiecare lucrare care ține cont parțial de dezvoltarea istorică a gândirii psihologice trebuie să clarifice acele perspective generale care sunt sugerate de o anumită întrebare Fără aceasta, precum și fără o atitudine critică față de principiile de bază ale psihologiei moderne, aceste rezultate parțiale își pierd valoarea și capătă caracterul unei cărți de referință Cu toate acestea, considerăm cartea domnului Nechaev o contribuție indiscutabilă valoroasă la literatura noastră psihologică În orice caz, cartea domnului Nechaev oferă o cunoaștere a noilor tendințe în teoria asocierii Dar, pe lângă aceasta, partea originală a cărții domnului Nechaev este de mare interes psihologic, ca încercare de a elimina conceptul de reproducere din viața de zi cu zi a conceptelor psihologice În orice caz, părerile domnului Nechaev nu pot fi ignorate, iar asta vorbește de la sine Problema asocierii asemănărilor în decizia

domnului Nechaev ia următoarea formă Lanțul de asociere include membri și, prin urmare, doar acele cazuri care îndeplinesc această condiție sunt potrivite pentru conceptul de asociere Prin aceasta, noile combinații nu se încadrează în conceptul de asociere; cu toate acestea, potrivit domnului Nechaev, asociațiile prin similitudine nu se dovedesc a fi astfel: ele pot fi rezumate sub formula de asociere Aceasta definește clar că conceptul de asociere prin asemănare nu poate avea nicio valoare științifică, întrucât de fapt există doar asocieri prin contiguitate Biblioteca "Runivers" V ZENKOVSKI Despre asemănarea pe care o stabilim între membrii valorii asociative, putem vorbi în scopuri practice, în scopuri de comoditate, dar este imposibil să gândim în același timp ceea ce am gândit mai devreme, vorbind despre asocierea asemănării Cazurile de recunoaștere directă, care a fost principalul argument în favoarea asocierii prin similitudine, potrivit domnului Nechaev, pot fi explicate perfect prin asociere prin contiguitate, doar dacă ne bazăm pe conceptul de familiaritate directă a "eu-ului" nostru Am încercat să arătăm inacceptabilitatea argumentului domnului Nechaev necomentând întrebarea dacă există o asociere de asemănare Argumentul de bază că (după Göfding) că fiecare asociere prin contiguitate presupune o asociere prin asemănare sau că fiecare proces asociativ (pentru a folosi formularea lui Wundt) presupune o conjuncție de egalitate - acest argument, după cum am văzut, rămâne valabil În opinia noastră, problema asocierii ideilor oferă material suficient pentru rezolvarea unor întrebări generale de psihologie Luăm în considerare cuvintele prof Lopatin, că "faptul memoriei reprezintă, parcă, un experimentum crucis între viziunile fenomenologice și substanțialiste ale sufletului" H) Descompunerea teoriei propriu-zise a sufletului, nevoia urgentă de presupuneri metafizice - așa, în opinia, sunt simptomele triumfului viziunii substanțialiste a sufletului Și cu cât acest lucru apare mai clar în lucrări, cu atât mai devreme devine clar temeiul teoretic pe care trebuie să se bazeze atunci când construim un sistem de psihologie, cu atât se va câștiga mai mult pentru dezvoltarea psihologiei Așa cum munca experimentală necesită o formulare metodologică clară și definită a problemei, la fel și analizele psihologice trebuie să se bazeze pe o teorie generală a sufletului gândită sistematic Și până când principiile generale ale psihologiei vor fi în cele din urmă clarificate, până atunci dezvoltarea ei va merge la fel de încet, ca în zig-zag, cu cât dezvoltarea științelor fizice și chimice a mers înaintea lui Galileo și Newton, care au clarificat principiile de bază ale științelor naturale V Zenkovsky Conceptul de suflet după Dan ext op "Încercare Phil și Psych " Nr $, p Biblioteca "Runivers" cărți și broșuri noi Cărți și broșuri noi primite de la editori: Atlanticus Starea viitorului Somn , Ts k Art XI+ B Bekhterev Fundamentele doctrinei funcțiilor creierului Emisiune V SPb , Art C p B Birman Căutarea etică a modernității (până la psihologia secolului) Odesa, Art C k Biblioteca învățământului liber editată de I Gorbunov-Posadov K N Wentzel Eliberarea copilului Moscova, Art ib Ts yu k A Viktorov Descrierea cărților de înregistrări și a documentelor vechilor ordine ale palatului - emisiune I Moscova, Art - emisiune II Moscova, Art - o Guillemen Mărturisirea unui om simplu Sankt Petersburg, Ts k Art IΓτ- C F Godlevskyi Libertate și lege St Petersburg Art Ts k L Duprieu Statul și rolul miniștrilor în Anglia Sankt Petersburg, Art Ts o k L Dupree Statul și rolul ministerului în Prusia Statul și rolul cancelarului în Germania Transl din franceza Inina Goldenberg SPb , Art C o k £ du-te Statul și rolul ministerelor în Franța Transl din franceza E M

Ovsyannikova SPb , Art ibi C o k Pământ și muncă Ed A E Belyaeva SPb , Art C K N V Krainsky Psihologia energiei Emisiune I Vilna, Artă Scurt index al sacristiei patriarhale din Moscova Moscova, Art C io k Ilustr k Ernest Crosby L N Tolstoi ca profesor de școală Pe din engleza Moscova Art C k Biblioteca Educaţiei Noi* Editat de I Gorbunov-Po sadov P Lacombe Educație bazată pe psihologia copilului Din franceza Moscova, Art C k Lamennet Cuvintele unui credincios Pamflet Transl din franceza V şi A Andruson C K Art da Biblioteca "Runivers" de cărți și broșuri noi Un Lssitsky Operațiune de răscumpărare SPb C k St USD A Lunacharsky frizerul regal O piesă în șapte scene SPb , Art C k Anton Menger Noua doctrină a moralității Transl cu el ed prof M A Reisner SPb , C k Art XX + D S Merezhkovsky Acum ori niciodată Moscova, Art C k P A Nekrasov Pentru societate, părinți și profesori Fundamentele științelor sociale și ale naturii în liceu SPb , Art C k Mich Olenov Asigurarea de stat și a lucrătorilor SPb , Art C k Raportul Spitalului de Psihiatrie din Odesa pentru Odesa, Art X-Фi - Semen Petropavlovski La filozofia minciunii SPb , Art C k Manual de autoinstruire pentru citirea unui manuscris din secolul al XVII-lea Moscova, Art lacob Segai Ueber die Wolilgefalligkeit cinfacher racumlicher Formen Eine psychologisch-aestetische Untersuchung Leipzig, P I Smolensky Istoria ca știință și ca materie de predare Odesa, Art N Speransky Vrăjitoarele și vrăjitoria Moscova, Art C i r k Andrei Stankevici Biserica Catolică în mișcarea modernă a societății ruse Artă Biblioteca pentru autoeducatie XXIX G Tard Criminal și crimă Moscova, Art XX+ C i r k Ediţiile Intermediarului* L N Tolstoi I Despre viaţă II Nou concept de viață Moscova, Art C k Cercul de lectură Alese, adunate și aranjate pentru fiecare zi de Lev Tolstoi, gândurile multor scriitori despre adevăr, viață și comportament Artă USD C și r o la A I Uspenski Icoane antice din diferite biserici și colecții private Moscova, Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI Sfânt I Asumarea Biserica Sf Sergius în Rogozhskaya Moscova, George Fonsegrive Elemente de psihologie Transl ed P Sokolova Ed al treilea Serghiev Posad Artă XVI - C i r k Brahman Chatterjee Filosofia religioasă secretă a Indiei Transl din a -a fr ed E P Kaluga, Art IX-f-iO C k Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" Știri și note Proiectul Primului Congres rus de Psihologie Pedagogică de la Sankt Petersburg În fiecare an, pentru societatea rusă, importanța psihologiei în materie de educație devine din ce în ce mai clară Se aud plângeri din toate părțile că școala nu ține cont de nevoile naturii mentale ale elevilor, că profesorii sunt insuficient informați în știința vieții mentale Reformele fundamentale ale afacerilor școlare, așteptate cu atâta pasiune de toată lumea, vor cere, fără îndoială, de la figurile pedagogice o mare cunoaștere a domeniului pedologiei moderne și organizarea unei întregi serii de noi cercetări pedagogice Toate acestea necesită oameni pregătiți Dar problema pregătirii psihologilor ruși încă așteaptă să fie rezolvată Organizarea predării psihologiei la universități (cu un număr insuficient de laboratoare de psihologie) face dorința de îmbunătățiri În legătură cu aceasta este poziția dificilă a profesorilor de psihologie din gimnaziu Dându-și seama de importanța unei prezentări concrete a subiectului lor, în același timp se simt adesea complet neajutorate în organizarea experimentelor și demonstrațiilor corespunzătoare, uneori fără să știe direct de unde ar putea obține instrucțiunile corespunzătoare Medicii școlari, cărora le-a fost încredințat recent responsabilitatea de a monitoriza dezvoltarea psiho-fizică a elevilor și fiind experți în multe probleme de igiena mintală în consiliile pedagogice, se confruntă în prezent cu dificultăți

firești, create Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE majoritatea nu au cunoștință de psihologie Schimbul reciproc de opinii și crearea condițiilor pentru munca comună a medicilor din instituțiile de învățământ rusești și psihologilor ruși este acum o sarcină urgentă Încercările repetate de reforme ale educației oficiale nu au dat rezultate notabile Și în domeniul întreprinderilor pedagogice private, departe de orice poate fi recunoscut ca fiind la fel de puternic Părerile pedagogice ambulante sunt izbitoare prin diversitatea lor și contradicțiile reciproce Singura cale de ieșire din toate aceste dificultăți este prin munca științifică persistentă Toți cei care prețuiesc ideea de fundamentare a pedagogiei pe datele psihologiei exacte trebuie să se unească Este necesar să se formuleze clar și precis necesitatea dezvoltării psihologiei pentru societatea rusă modernă Este necesar să se organizeze instituții care să contribuie la dezvoltarea cunoștințelor psihologice în Rusia În acest sens, Consiliul Cursurilor Pedagogice, organizat în , la Muzeul Pedagogic al Învățămîntului Militar instituțiilor, preia conducerea în organizarea primului congres rus de psihologie pedagogică Primul Congres rusesc de psihologie pedagogică este convocat de Consiliul Cursurilor Pedagogice În acest scop, Consiliul Cursurilor Pedologice formează un Comitet Organizator, care cuprinde: membri ai Direcției Pedologice, precum și persoane invitate de Consiliul Cursurilor Pedologice, cunoscute pentru activitatea lor în domeniul educației sociale și școlare Comitetul de organizare, prezidat de directorul muzeului pedagogic, alege doi colegi președinte, trezorier, secretar și director de expoziție La congres se organizează cursuri pedologice de scurtă durată cu caracter demonstrativ, având ca scop familiarizarea cu natura psiho-fizică a copiilor și studierea acesteia prin metoda experimentală, cu ajutorul aparatelor disponibile în cadrul profesorului, muzică experiment de laborator psihologie pedagogică La congres se organizează o expoziție de aparate și diagrame legate de studiul naturii psiho-fizice a copiilor * Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE vârsta, precum și cărți și pamflete pe această temă, precum și cele mai recente lucrări din domeniul psihologiei și fiziologiei în general ' Sesiunile congresului vor dura cinci zile de la mai până la iunie Cursurile vor începe imediat după Congres și vor dura zi Expoziția va fi deschisă pe toată durata congresului și cursurilor Scopul congresului este de a discuta următoarele întrebări: a) Psihologia ca materie de predare în școlile superioare și gimnaziale b) Psihologia în relaţia sa cu igiena şcolară c) Fundamentele psihologice ale educaţiei şi formării io) Lucrările pregătitoare pentru Congres sunt efectuate de Comitetul de Organizare La nevoie, Comitetul de Organizare formează secții în funcție de departamentele programului Membrii Comitetului de Organizare, care formau secții, aleg dintre ei șeful secției, adjunctul și secretarul acestuia În ședințele secțiilor din timpul congresului propriu-zis, membrii fiecărei secții aleg dintre ei un președinte de secție și un secretar pentru fiecare ședință Membrii congresului pot fi: cadre didactice din școlile superioare și gimnaziale, doctori ai instituțiilor de învățământ, reprezentanți ai societăților științifice și ai instituțiilor de învățământ; persoanele care s-au declarat lucrări în domeniul psihologiei, fiziologiei și igienei școlare, precum și studenții cursurilor pedologice, fiziologie și igiena școlară, precum și studenții cursurilor pedologice, împrumutate la laborator profesor, psiholog I) Persoanele care doresc să participe la congres declară acest lucru Organizației Comitetului până pe mai și, simultan cu cererea, plătesc o cotizație de membru în valoare de trei ruble,

pentru care au dreptul să primească gratuit un raport tipărit despre lucrările Congresului Pot fi invitați ai congresului toate persoanele interesate de psihologia pedagogică și igiena școlară Rapoartele asupra problemelor programate pentru a fi discutate în cadrul congresului sunt înaintate Organizației Comisia Congresului nu mai târziu Biblioteca "Runivers" știri și note mai la adresa: Sankt Petersburg, Muzeul Pedagogic, Fontanka, y este După deschiderea congresului, noi rapoarte pot fi admise numai cu permisiunea președintelui congresului Rapoartele citite la congres nu trebuie să dureze mai mult de de minute; în timpul discuției, discursul fiecărei persoane nu trebuie să dureze mai mult de minute Concluziile congresului se hotărăsc cu majoritatea simplă a membrilor congresului care participă la şedinţă Rezoluţiile Congresului vor fi publicate în raportul asupra şedinţelor acestuia Pentru informații, vă rugăm să contactați: St Petersburg, Fontanka, io, Psihologie Muncii , Biroul Congresului "La Adunarea Comitetului de Organizare pentru Amenajarea Congresului din aprilie ac V M Bekhterev, P F Kapterev și A P Nechaev, trezorierul A A Krogius și secretarul M I Konorov Printre altele, la congres sunt așteptate să fie citite rapoarte: Prof Lanie' "Predarea psihologiei la universitate" etc Chelpanov: "Despre predarea psihologiei în liceu" L F Kaptereva: "Analogi în dezvoltarea omului și a umanității" Dr M S Morozov: "Despre oboseala mentală" În plus, sunt programate o serie de rapoarte: ac I P Pavlova, prof Ivanovsky, D A Dril, V E Ignatieva, P D Yenko, Ts P Baltalona, Dr Troshin, Malyarevsky și prieten Biblioteca "Runivers" Societatea Psihologică din Moscova SSHHP Procesul-verbal al ședinței administrative de urgență din septembrie Ședința a fost deschisă în Sala de Consiliu a Universității la ora , sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul N D Vinogradov, în prezența domnilor membri activi ai Societății: A O Bachinsky, A N Bernshtein, D V Viktorov, P D Pervov, f A Savey-Mogilevich IP V Tikhomirov (V P Serbsky a apărut în mijlocul întâlnirii) În cadrul întâlnirii, de altfel, s-au întâmplat următoarele: i) S-a discutat problema situaţiei financiare extrem de dificile a Societăţii în materia publicării revistei "Probleme de filosofie şi psihologie" După un lung schimb de gânduri, la care au participat toți cei prezenți, ședința s-a ajuns la următoarele hotărâri: ia revista ; b) începe încasarea imediată a cotizațiilor atât pentru anul în curs, cât și pentru anul precedent; colectarea de la membrii Moscovei trebuie făcută cu ajutorul unei persoane speciale (un birou de mesagerie al revistei); și notificări speciale care trebuie trimise membrilor nerezidenți; toate aceste persoane trebuie avertizate cu privire la încasare prin avize speciale, în care să fie indicată situația financiară extrem de dificilă a Societății; c) să facă un împrumut prin subscriere între membrii Societății, dar în așa fel încât suma încasată să nu fie tratată ca o donație, ci ca o datorie către Societate; Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ I Care își asumă obligația de a o plăti treptat; d) în caz de insuficiență a fondurilor colectate prin toate metodele indicate, să autorizeze trezorierul Societății N A Abrikosov să facă un împrumut pentru Societate garantat de publicațiile Societății; f) pentru a acoperi împrumuturile propuse și, în general, pentru a spori fondurile Societății, să organizeze, cât mai curând posibil, o serie de prelegeri publice, cu sprijinul lectorilor moscoviți și nemoscoveni) După hotărârile anterioare, au fost citite și aprobate procesele-verbale ale celor două ședințe anterioare) S -a făcut un buletin de vot, propus în ședința anterioară pentru membrii titulari ai Societății: V M Khvostov și M O Shaikevich și pentru membrii concurenților H P Foerster Toți

trei au fost aleși în unanimitate Întâlnirea a fost închisă la ora și seara SCXXIII Procesul-verbal al ședinței de urgență închise la octombrie cu ocazia morții tovarășului președinte al Societății, Prințul S N Trubetskoy Înainte de întâlnire, care a avut loc în Sala Consiliului Universității, un membru cu drepturi depline al Societății, protopopul N A Eleonsky, a slujit o slujbă de pomenire pentru tovarășul decedat al președintelui Societății, Prințul S N Trubetskoy Ședința a fost deschisă la ora sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul N D Vinogradov, în prezența domnilor membri titulari: Yu , N A Ivantsova, N P Korelina, S A Kotlyarevsky, gr I A Mamuny, B K Mlodzevsky, P I Novgorodtsev, A G Petrovsky, P V Preobrazhensky, M N Rozanova, G I Rossolimo, θ A Savey-Mogilevici, V θ grădinar, B II sârb, prinț E N Trubetskoy, V M Khvostov, M O Shaikevich, membru concurent M A Korinskaya, vizitatori terți, B A Fokht și M P Polivanov și rudele cele mai apropiate ale regretatului Prinț S N Trubetskoy Biblioteca "Runivers" b SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ În cadrul întâlnirii, de altfel, s-au întâmplat următoarele:) JL M Lopatin a rostit un cuvânt sincer care conținea o descriere a personalității și a viziunii despre lume a regretatului prinț S N Trubetskoy Cuvântul a fost ascultat de cei prezenți stând în picioare) Vizitatori din afara Societății, studenți ai cărții S N , B A Fokht și M P Polivanov, și-au citit memoriile despre S N , ca profesor și fondator al organizațiilor studențești După o pauză de minute din ora Societății, S A Kotlyarevsky a rostit un cuvânt sincer în memoria lui S N , a încercat să sublinieze legătura strânsă dintre viziunea filosofică generală asupra lumii a lui S N și concepțiile sale sociale) S -a discutat problema cinstirii și perpetuării memoriei Prințului S N Trubetskoy; a) L M Lopatin a anunțat depunerea unei coroane de flori pe sicriul lui S H în numele Societății; b) Societatea a decis să-și exprime (în scris) profundele condoleanțe la moartea lui S N , văduva regretatului Prinț P V Trubetskoy (punerea în aplicare a acestei rezoluții este încredințată președintelui și secretarului); c) s-a hotărât agățarea unui portret al lui S N în redacția revistei "Probleme de Filosofie și Psihologie" (până când Societatea va avea o sală specială pentru ședințe) Totodată, s-a decis să se profite de propunerea membrului concurent al Societății artistului K N Gorsky, care a acceptat disponibilitatea de a picta un portret S N și îi mulțumește artistului; d) L M Lopatin a raportat trei propuneri, conturate de Consiliul Societății pentru cinstirea memoriei S N ; a) organizează o întâlnire solemnă în memoria lui S N cu eseuri dedicate caracteristicilor personalității și viziunii despre lume a regretatului S N ; β) să dedice una din cărțile revistei "Probleme de filosofie și psihologie" memoriei lui S N , iar rezumatele menționate să fie plasate și în această carte; h) să publice o colecție de articole de S N , împrăștiate în diverse periodice Toate aceste propuneri au fost acceptate de Societate, iar în ceea ce privește cea mai recentă (ediția colecției), s-a decis să se comunice mai întâi cu familia regretatului S N , care are în plan o publicație similară A fost acceptată și o propunere a lui A S Belkin ca colecția numită să fie precedată de o schiță biografică a lui S N ; f) V P Serbsky, la rândul său, a făcut și trei propuneri de perpetuare a memoriei S N Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ ï) să stabilească la Societatea de Psihologie un premiu sau o medalie pentru cele mai bune lucrări din domeniul filosofiei, cu fonduri pentru această materie care să fie strânse prin abonament; II) să atribuie uneia dintre şedinţele Societăţii de Psihologie (în prima jumătate a fiecărui an universitar) denumirea de "întâlnire numită prinţ S N Trubetskoy"; III)

depuneți o petiție în numele Societății de Psihologie în fața guvernului orașului pentru a redenumi una dintre străzile pe care se află Universitatea (Mokhovaya sau B Nikitskaya) în "Kn Trubetskoi" Prima dintre aceste propuneri (privind premiul) a fost acceptată de Societate; A hotărât să încredințeze Consiliului Societății să aleagă o comisie specială pentru dezvoltarea finală a problemei premiului; alte două propuneri au fost respinse de Societate IV) G I Rossolimo a sugerat să colecteze toate portretele lui S N (începând din prima copilărie) și să alcătuiască un album din ele, care, păstrând o memorie constantă a lui S N , să poată servi în același timp scopurilor studiului antropologic și psihologic Această propunere a fost acceptată de Societate și G I Rossolimo a fost însărcinat să înceapă alcătuirea albumului numit, iar L M Lopatin și-a promis ajutorul, sub forma unui apel către familia defunctului pentru obținerea fotografiilor necesare) În ultima parte a ședinței s-au discutat aspecte care nu au avut legătură directă cu subiectul acestei ședințe: a) un membru titular al Societății V t Savodnik a raportat despre dorința unei persoane de a stabili un premiu pentru cel mai bun eseu pe tema "Filosofia războiului" la Societatea de Psihologie G Savodnik a citit în același timp proiectul de condiții propus de fondatorul premiului Societatea, după ce a discutat aceste condiții, a considerat cerințele prezentate de fondator autorului eseului pe tema specificată ca fiind prea ample și imposibil de îndeplinit de către o singură persoană și, având în vedere acest lucru, a decis să-i ceară domnului Savodnik să informeze fondator al premiului că Societatea ar dori să schimbe condiţiile propuse în sensul restrângerii sarcinii eseului Societatea a decis să amâne decizia sa finală cu privire la această propunere până la primirea unui răspuns din partea fondatorului; b) s-a discutat chestiunea utilizării dobânzii din prima a lui D A Stolypin Secretarul a citit o copie dintr-o scrisoare a lui D A Stolypin, atașată la procesul-verbal al ședinței Societății din decembrie , unde se spune că Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ dobânda pentru această primă poate fi cheltuită la discreția comisiei alese să acorde premiul Societatea a decis să aleagă o comisie la următoarea ședință - în componența indicată în scrisoarea lui D A Stolypin (președinte sau coleg de președinte al Societății și membri: doi filosofi și doi naturaliști) Întâlnirea a fost închisă la ora noaptea Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul pentru este deschis LA REVISTE "ȘTIRI BISERICII și Și "LECTURĂ CREȘTINĂ", PUBLICAT LA ACADEMIA SPIRITUALĂ S PETERSBURG) Tserkovny VESTNIK este un jurnal săptămânal care servește ca organ al gândirii teologice și al vieții bisericești și publice în Rusia și în străinătate) "Lectură creștină" - un jurnal lunar, un organ de știință teologică și istorică bisericească în prezentare publică Ca aplicație la reviste, redacția publică din și în se încheie cu apariția Colecția completă de lucrări ale Sfântului Ioan Gură de Aur ÎN TRADUCERE ÎN RUSĂ "Condiții de abonament: a) Separat pentru "Tserkovny Vestnik" * CINCI ruble, cu aplicarea volumului al -lea "Hrisostom" - ruble copeici, legate ruble; pentru "Lectura creștină" cinci ruble, cu aplicarea volumului al -lea "Hrisostom" - p k , legat ruble b) Pentru ambele reviste împreună opt ruble, cu apendicele volumului al -lea de Hrisostom * - ruble, în legatură ruble k In strainatate: pentru ambele reviste IO rub , cu apendicele volumului al -lea al Hrisostom * - r k , legat p ; pentru fiecare jurnal separat ruble, cu apendicele volumului al -lea de Hrisostom * - ruble, în legare ruble k Abonații din afara orașului își scriu cererile astfel: Redacției Tserkovnago Vestnik* și Christian Reading* din Sankt

Petersburg Cei care semnează la Sankt Petersburg se adresează la redacție (Nevsky Prospekt, ap), unde puteți primi și ediții individuale ale redacției și unde se acceptă anunțuri pentru tipărire și distribuire la "Biserica Vestnik* Editori prof D Mirtov prof P Smirnov, Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE ABONAMENTUL ESTE DESCHIS "BOGOSLOVSKII VESTNIK" (ANUL XV DE PUBLICARE) SH-B ANEXA LUCRĂRI FERICITULUI TEODORIT, EPISCOP DE KIRSNAGO În , toți abonații săi vor fi trimiși ca supliment propriu al revistei Buletinul Bogoslovski: VOLUME AL TREILEA ŞI AL PATRA LUCRĂRI FERICITULUI TEODORIT, EPISCOPUL KYRSK ÎN TRADUCERE ÎN RUSĂ Prețul abonamentului pentru "Buletinul Bogoslovski" împreună cu apendicele a două volume ale lucrărilor Fericitului Teodoret OPT RUBLE CU TRANSPORT Notă șapte ruble fără poștă, zece ruble în străinătate Este permis să vă abonați la jurnal fără anexă (preț ruble) Este permisă plata în rate pentru două perioade (cu un abonament de ruble și până la iulie, ruble), sau pentru trei termene (cu un abonament de ruble, până la iulie, ruble și până la octombrie, ruble): cereri utilizați următoarele rate: pentru două termene cu un abonament de ruble, până la iulie, ruble); pentru trei termene (cu un abonament de ruble, până la iulie, ruble și până la octombrie, ruble) Pentru schimbarea adresei k Notă Noi abonați care doresc să primească volumele I și II bl Theodoret, trebuie să declare șapte ediții și să indice ce ediție doresc să aibă, dacă este nouă - p pentru ambele volume, sau cel vechi - p (Textul din ambele ediții este identic) Adresa editorială: Sergiev Posad, Moscova lip , în redactor "Buletinul teologic" Editor prof I POPOV ABONAMENTUL LA IEO G (r)DH ESTE ACCEPTAT VGGVPT" Singurul din Rusia CHGRPPTSI ITT ʘΰίυB popular științific Sh și a părților despre problemele controversate ale științei și vieții Iese de cel puțin ori pe lună în numere de la una la coli tipărite Articolele sunt însoțite de desene explicative, desene și portrete, după caz Sunt postate recenzii ale cărților noi și vechi; clarificări și răspunsuri editoriale la întrebările și scrisorile abonaților Secțiunea literară va conține nuvele, nuvele, romane, poezii și nuvele care corespund direcției revistei Ppppigiya lit IA · în Rusia: timp de un an ruble, pentru */ ani ruble IiiDIIppaL TspPi În străinătate Timp de un an ruble timp de </ ani p k Emisiune separată la vânzare de copeici (pot fi trimise cu timbre poștale) PPPPIPIA PPiiimaatpa * la Moscova: în redacția revistei - Arbat, casa Neidgart, IIiDIIIiPP IirIpIIpaS i LL * kv, ed , și în toate librăriile din Rusia Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Un abonament la revista "Odihna copiilor" a fost deschis în , apare lunar Pe lângă cele cărți ale revistei, abonații vor primi în Atlas de picturi despre istoria Rusiei, numărul -M, conține următoarele imagini:) Amuzant,) Petru cel Mare în străinătate,) Flota lui Petru cel Mare,) Soldații lui Petru cel Mare,) Întâlnirea Senatului sub Petru cel Mare,) Pe străzile din Sankt Petersburg în timpul lui Petru cel Mare,) În grădina de vară sub Petru cel Mare Picturile sunt autotipizate conform desenelor originale Textul explicativ pentru picturile sub titlul general "Din trecutul ținutului rusesc", întocmit de S Knyazkov, va fi atașat atlasului ca carte separată, ca număr special al publicației "Biblioteca de agrement pentru copii" Revista este destinată copiilor mai mari ADMITERE la bibliotecile studențești ale tuturor școlilor inferioare, sălile publice de lectură gratuite și bibliotecile de liceu, de învățământ instituţiile Ministerului Educaţiei Publice PREȚUL DE ABONAMENT: Cu livrare și expediere ruble Se acceptă abonamente în toate librăriile și în biroul revistei din Sankt Petersburg, Zagorodny pr , NOUA EDIȚIE A FONDULUI LITERAR EDIȚIA A II-A IEȘE DIN COMPILAȚIA "ON SLANNOM NÓCTÿ"

Această colecție a fost compilată și publicată pentru comemorarea celei de-a patruzecea aniversări a activității literare a regretatului N K Mikhailovsky Preț RUB al -lea oraș Abonamentul pentru este deschis CĂTRE ZIARUL PUBLICAT ÎN ORAȘUL KHARBIN al -lea oraș "PAMANT NOU" ZIARUL VA FI PUBLICAT CONFORM FOSCUL PROGRAM ZILNIC, CU EXCEPȚIA ZILELOR DUPĂ SĂRBĂTORI Prețul abonamentului Pentru un an Urban rub În afara orașului " În străinătate " livrare luni frecați b i b " " În vânzarea cu amănuntul, prețul unei camere single si redirectionare: luni "■ frecați " " x θ koi Abonament și anunț niya sunt acceptate în librăria "New Land" - Harbin-Pristan, colțul Novgorod și Pod Taxa de anunț: pe prima pagină, înainte de text - de copeici, iar pe ultima pagină după text - copeici pentru o linie de petit editor-editor JT fl Artemiev Editorul Jf rerebkin șase luni frecați " " LA LA luni freca " k p - " Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul la jurnal pentru este deschis (patruzeci și șapte) "Proceedings of the Kiev Theological Academy* Domnul Preț pentru publicația anuală ruble, în străinătate ruble Revista este publicată lunar în cărți de la la file Publică articole din toate ramurile științei predate la Academia Teologică, pe subiecte de interes general și în prezentare accesibilă majorității cititorilor, precum și traduceri ale creațiilor fericiților Ieronim și Fericitul Augustin, care, în tipărituri separate, va servi ca o continuare a publicației sub titlul general: "Biblioteca Operelor Sf părinţii şi învăţătorii Bisericii Apusene * Decretul Sfântului Sinod din / a feb abonament atât la "Proceedings*" cât și la "Biblioteca de lucrări ale Sf Părinții și Învățătorii Bisericii de Apus este recomandată pentru seminariile teologice, mănăstirile de stat, catedralele și bisericile parohiale mai suficiente Pentru a face cunoștință cu trecutul revistei, "Indexul sistematic al articolelor plasate în "Trud Kiev Spirit Academician * timp de de ani de existență (-); Atât acest index, cât și catalogul cărților disponibile spre vânzare în depozitul editorial sunt trimise la cerere NOTE DE STUDIU Universitatea IMPERIAL Kazan pentru Notele științifice conțin: I În catedra de științe: cercetarea științifică a profesorilor și cadrelor didactice; mesaje și observații; prelegeri și discursuri publice; rapoarte despre călătoriile științifice de afaceri și extrase din acestea; lucrări științifice ale studenților, precum și lucrări ale persoanelor din afară recomandate de facultăți · II În cadrul departamentului de critică și bibliografie: recenzia profesorală a tezelor de master și doctorat depuse la Universitatea din Kazan și lucrări de studenți depuse pentru premii; articole critice despre cărți și eseuri nou apărute în Rusia și în străinătate în toate ramurile titlului; recenzii și note bibliografice III Cronica universitară: extrase din procesele-verbale ale ședințelor Consiliului; referate pe dispute, articole consacrate revizuirii colecției și situației instituțiilor de învățământ și auxiliare din universitate, eseuri biografice și necrologie, prof și alte persoane care au stat aproape de Universitatea din Kazan, o revizuire a predării, distribuirea de prelegeri, un raport de act și așa mai departe IV Aplicații: cursuri universitare pentru profesori și profesori; monumente istorice și literare cu comentariu științific și monumente de însemnătate științifică și nefăcute încă publice Notele științifice sunt publicate lunar în cărți de cel puțin file, fără a lua în considerare extrase din protocoale și aplicații speciale Prețul abonamentului pe an cu toate aplicațiile ruble, cu expediere ruble Cărțile individuale se pot obține de la redacție pentru f rub Abonamentul este acceptat de Consiliul Universității Editor A Alexandrov Biblioteca "Runivers" ANUNTURI, ANUL

XII ÎN AN XII "Jurnalul Ministerului Justiţiei" va fi publicat lunar, cu excepţia lunilor iulie şi august, în cărţi de circa de coli Anul abonamentului începe în ianuarie În Jurnal sunt tipărite:) Directive și ordine ale guvernului, ordine și circulare asupra departamentului M I O ;) Articole despre istoria, teoria și dezvoltarea practică a dreptului și a procesului judiciar, în special civil și penal;) Trecerea în revistă a practicii judiciare curente, extrase sistematice din hotărâri de Cetăţenie și Ugolov Cass D-tov și Adunarea Generală a Senatului de Guvernare;) Recenzie literară: recenzii critice de cărți și broșuri noi, rusă și străină, index bibliografic al literaturii juridice, rusă și străină;) Revizuirea legislației străine: informații despre noile legi și proiecte de legi în state străine;) Scrisori din Anglia și Paris Taxa de abonament ruble pe an cu livrare si expediere Oficialii, atunci când se abonează prin trezorieri, beneficiază de un plan de rate de până la rublă pe lună, astfel încât întreaga plată să fie efectuată în primele luni ale fiecărui an Toți ceilalți abonați, atunci când se abonează exclusiv la Biroul principal, beneficiază de un plan de rate de până la ruble pe lună, astfel încât întreaga plată să fie efectuată în primele patru luni ale fiecărui an Candidați pentru posturi în departamentul judiciar, persoane lăsate la universități pentru a se pregăti pentru o profesie, precum și studenți ai Universităților Imperiale și ai Liceului Juridic Demidov, absolvenți ai Școlilor Imperiale de Drept și ai Liceului Alexandru și studenți ai Academiei de Drept Militar plătiți, la abonament în biroul principal, - ruble pe an Librăriile beneficiază de o reducere de % pentru abonamente și anunțuri Sediul principal: Librăria M M Stasyulevich, Sankt Petersburg, Insula Vasilyevsky, linia , Anunțurile pentru tipărire în "Jurnal" sunt acceptate la Biroul Principal cu o taxă de de copeici pe linie și ruble pe pagină Redacția Revistei Ministerului Justiției* se află în Sankt Petersburg, pe strada Ekaterininskaya, în clădirea Ministerului Justiției Editor V t Deryuzhinsky ABONAMENTUL CONTINUA pentru la cotidianul politic "SOVREMNIK" Sovremennik** este un organ de presă independent Motto-ul ziarului este dezvoltarea progresivă a forțelor sociale pe baza libertății constituționale Condiții de abonament cu livrare și expediere: timp de an Jr , per % y°Da & R·? timp de luni p k , lună p Pentru profesorii din toate instituțiile de învățământ și studenți: pentru an ruble, pentru % din anul ruble k , timp de lună k REDACȚIA ȘI BIROUL: Moscova, strada Stoleshnikov, d Biroul este deschis în zilele lucrătoare de la : la : , de sărbători de la : la : Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Abonamentul pentru este deschis la revista săptămânală ilustrată socio-literară LUME NOUA La "phobe Slo " participă: Leonid Andreev, M P Artsybashev, Yu eu Eichenwald, M M Bogoslovski, I A Bunin, Yu A Bunin, M V Veselovskaya, IO A Veselovski, O Voljanin, N Golanty, E P Goslavskyi, V A Gottwalt, A M Gushin, A K Dzhivelegov, D N Egorov, I N Ignatov, A A Kizevet-teru, M N Kovalenskyi, I A Kozhevnikov, N A Krasheninnikov, Maks-dp, S P Melgunov, N K Muraviev, S A Naydenov, H M Nikolsky, H N Ogloblin, M eu Pokrovsky, P N Sakulin, N A Skvortsov, V N Storojev, Tan, I D Teleshov, N eu Tvmkovskyi, A" S Khahanov, E N Chirikov, S A Şumakov, G Da Shusterman, P M Yartsev și colab Abonamentele sunt acceptate la sediul principal al NOVAGO SLOVA Moscova, Tverskaya, strada Mamonovsky, satul Karyagina Număr de telefon - Biroul este deschis pentru a primi abonamente și anunțuri: În zilele lucrătoare - de la : la : De sărbători, de la ora dimineata pana la ora zi Pret abonament, Nr pe an, cu transport si livrare pentru un an Orașul Va Vi " ruble Editor-editor N A Krasheninnikov, Biblioteca

"Runivers" ANUNTURI ABONAMENTUL ESTE DESCHIS INFORMAȚIE auskovkago INSTITUTUL AGRICOL Anul X! - Izvestiya sunt publicate în patru cărți pe an, constituind dar mai puțin de foi de text în ° Abonamentul este acceptat la biroul Moscow Agricultural Institut și în carte magazin Karbaenikov (Moscova, Varșovia, Vilva, Sankt Petersburg) și Trud* (Moscova, Tverskaya) Prețul abonamentului pe an pentru patru cărți ruble; pentru studenții instituțiilor de învățământ superior - p k ; lanțul unei cărți separate p k ; retipăriri individuale de istorie naturală și articole statistice și economice sunt trimise de librăriile numite ramburs la livrare la rata de de copeici pe coală Editori S I Rostovtsev D N Pryanishnikov În , ediția (anul) a VF" II foaie L-V VESTIREA ORAȘULUI MOSCOVA DUMA Revista este publicată de două ori pe lună în cărți de la la buc foi și este împărțit în două departamente, câte camere fiecare: un departament general dedicat dezvoltării problemelor vieții urbane în Rusia și în străinătate și un departament oficial de referință Prețul revistei, cu livrare în toate orașele Rusiei: Departamentul general Departamentul de birou-referință Ambele departamente Timp de luni p k str k p - K , " " ,,- " " z " " " " " - " n " -" "-" " " " Se acceptă abonament: Moscova, Consiliul Local, Piața Voskresenskaya, clădirea Dumei Abonamentul pentru este deschis pe cotidian, politic, social și literar publicată în orașul Nikolaev de către acționari sub redacția temporară a A N Leontiev în cadrul programului marilor ziare metropolitane CONDIȚII DE ABONARE: fără livrare: pe an - ruble, luni - ruble k , luni - p k , lunar - k k , luni - ruble, lunar- k În străinătate: la taxa de abonament nerezident se adaugă k pe lună SE ACCEPTĂ ABONARE: în biroul ziarului cu tino-litografie Br Belinsky, (în orașul Nikolaev, Kher, buze), colț Spasskaya și Catedrala, satul Feruza Reclamele sunt și ele acceptate acolo Întrebări de filosofie, KN, Zz, Biblioteca "Runivers " ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE CARTEA DE DECEMBRIE A TIIT JURNAL [redacted] "TSH EDUCATION -" I Articole originale și traduse Rezultatele ficțiunii ruse din secolul al XIX-lea (Continuare) Prof D Ovsyaniko-Kulikov-skago - Probleme de moralitate în educația modernă Evgenia Lozinsky -Reforma școlară de jos (Sfârșit) A G -Tulburări școlare din G Rokova -Școala teologică și viitorul ei L -Caiet verde Andre Lichtenberger (traducere de Maria Veselovskaya) - II Critică și bibliografie Științe naturale și geografie în revistele pentru copii "Vskhody", "Rodnik", "Odihna copiilor" (ianuarie-septembrie) și "Lectură pentru copii" (ianuarie-august) S Grigorieva -Autobiografia lui Herbert Spencer (Ap autobiografie de Herbert Spencer, vol I și II); Herbert Spencer, Autobiografie, ediție prescurtată a A D Korotyaev L S - V V Sipovsky, Istoria literaturii ruse, partea I; Cititor istoric despre istoria literaturii ruse, vol I A E Gruzinsky Povești despre țara natală și despre locuitorii ei, eseuri de A E Sno A P Nechaev Solul și istoria lui; S A Porețki; Peste deșert, povestită de un călător, E Vakhtereva A Potanin, Dorji, un băiat buriat L S - D N Mamin-Sibiryak, Lumini de Crăciun; a lui, Apă vie; Genrikh Senkevich, Povești și povești - Sora Verochka, A Vostrom; Povești militare, A Dode - Oameni întunecați, T Tishchenko și așa mai departe - III Rezumate și mesaje mici Munca, sănătatea și timpul liber al tinerilor care lucrează în Anglia L S - John Morley despre progres Același lui Militarismul și educația militară în Elveția E L - Cum au fost încălcate legile de către administrația educațională G R - "Vivat universitas" G П - IV Cronică Școală, literatură și viață Situația generală a școlii secundare după octombrie - Circulara mandatarului Schwartz și boicotul Schwartz Întâlniri de părinți și sindicate Noi tulburări în școli Scrisoare de

la profesorii Serpuhov Închiderea a de seminarii teologice și așa mai departe este o problemă națională în domeniul afacerilor școlare Iuri Veselovsky - V Anunturi Cartea din ianuarie a Buletinului Educației va fi publicată la sfârșitul lunii ianuarie Abonamentul pentru este deschis Prețul abonamentului: pentru un an fără livrare - ruble, cu livrare și expediere - ruble, pentru o jumătate de an - ruble, cu expediere în străinătate - ruble k ; pentru studenți și persoane insuficiente, prețul este redus cu rub Se acceptă abonamente: în redacție (Moscova, Arbat, Staro-Konyushevny per , satul Mikhailova) și în toate librăriile importante din ambele capitale gg străinii sunt rugați să contacteze direct redacția, Editor-editor Dr H F Mihailov Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul pentru continuă, al zecelea an de publicare la marele cotidian politic, economic și literar "Revista Sudului *", apărut în orașul ODESS, în formatul marilor ziare metropolitane Editor-editor T, JYí ^ Reilehson La abonamentul din la publicațiile lui Serghei Sharapov EDIȚIA ANUL ȘASELEA PUPPIPG P"LPL Ziarul va fi publicat BYA săptămânal ■ Í II ПIÍII Luăm toate măsurile pentru o tranziție rapidă ■ JWwIlUL pentru zilnic TERMENI DE ABONAREA schimbare: An p , V ani p , luni p cu dost si ieres EDITURA ANUL II P D V A P L Prețul abonamentului pentru cărți ale revistei cu toate primele IipAliP cu livrare și expediere este de o rublă Il II AN IU · în magazinul KNIZh p k în favoarea magazinului Rambours la livrare (pe prima carte) p k Abonamentul nu este acceptat pentru alți termeni Un set complet de "Plowman" pentru cu prime gratuite:) cartea "Autoguvernare țărănească" și "Desenul drive-ului siberian" Vrabia "la mașina de treierat" este trimisă pentru frecare Biroul și redacția ambelor publicații din Moscova, strada Skatertny, satul Societății de Construcție a Casei din Moscova În Departamentul S -Petersburg al cabinetului Dr A I Dubrovin (Regimentul Schimbă, compania a IV-a, d) Editor-editor Sergey Sharapov PUBLICAREA ESTE DESCHISĂ ABONAMENT pentru I YURIDICAL NEWSPAPER este o aplicație gratuită Culegere de hotărâri ale Direcției de Casație Penală și Civilă în Adunarea Generală a Guvernului Senatul și Adunarea legilor și regulamentelor Guvernele Iese de două ori pe săptămână: duminica și joia Fără cenzură prealabilă Prețul anual de abonament cu livrare și poștă este de șapte ruble Plata în rate este permisă: la abonare - ruble până la și aprilie - restul - ruble Guvernamental, judiciar și administrativ, la fel ca instituțiile publice și de clasă pot subscrie pe credit, astfel încât banii (ruble) să fie trimiși în termen de șase luni, dar, în orice caz, înainte de expirarea anului de abonament; persoanele care servesc în aceste instituții au dreptul de a semna de-a lungul anilor trezorieri în rate, cu o contribuție lunară de o rublă, bani care trebuie livrați la redacție trezorieri (Adresa: Sankt Petersburg, pr Nevsky, casa nr) La ianuarie la Smolensk iese ZIARUL ZILNIC "Vocea Smolensk- CONDIȚII DE ABONARE: Timp de un an Timp de luni Timp de luni Timp de luna Cu redirecționare e-mail r -k r k r k k Livrare în Smolensk " " "-" " " " Fără livrare în Smolensk "-" "-"- " " " Adresa: Smolensk, Redacția ziarului "Smolensky Golos", Ilyinskaya, satul Voz-yepko- Editor-editor Û Ú Topóamoôckiü * Biblioteca "Runivers " întrebări de filozofie și psihologie: O CARTE NOUA: CONSTIINTA LIBERATA Culegere literară și filozofică Cartea unu Cuprins: A M Buharev Din materiale pentru biografie -A S Buhareva Din experiență -Gr V N Bobrinsky Moartea și nemurirea Referitor la cele trei drame ale lui Maeterlinck, Val Sventsitsky "Nu asta, nu asta" Narațiune - Vl Polivanova Oameni mari Spune -A G Kovaleneka Fecioară din Nazaret Poeme -S Solovyov Din "Acorduri" Poezii - Ellie Coroana lui Dante-Ellis De la Sfântul Ioan

Gură de Aur Poezie - P Astrov Lumină pe drum - Per P Batyushkov Pietre Legendă - V Kharuzina - Poezia Elegia de primăvară de Andrey Belago Îi așteptăm întoarcerea Povestea -Andrey Belago Despre dogmatismul științific -Andrei Belago Despre pesimism -Andrey Belago Câteva cuvinte despre viziunea lui Chicherin asupra lumii -B Vysheslavtsev Libertatea de conștiință -S A Kotlyarevsky Conștiință liberă -M A Ertel Principiul Trinității și aplicarea sa socială Partea a -a a cărţii "La Russie et FEglise universelle" Vladimir Solovyov Traducere de G A Rachinsky Din imnuri bisericeşti -G A Rachinekago Conştiinţă publică -Andrei Belago Adevărul marxismului - P I Astrov, Pe calea libertăţii de Conștiință, Toleranță, Reforma Bisericii, P I Astrov Vândut în librăriile I D Sytin și altele Prețul pe care îl frec cop A doua carte a colecției "Conștiința liberă" va fi publicată în aprilie Ediția "Conștiința liberă" este în curs de pregătire pentru tipărire: Lamennet "Cuvintele credincioșilor" ("Paroles d'un croyant"), trad S M Rogovin, editat și cu o prefață de S A Kotlyarevsky D S Merezhkovsky "Acum sau niciodată", prelegere · Redacție: Moscova, Triumphalnaya-Sadovaya, casa lui Tsvetkova, ap xi" an Un abonament este deschis pentru , xx an, publicat, I într-un cotidian public al publicaţiei "VIAȚA SIBERIANĂ, publicată în orașul Tomsk sub o nouă ediție Prețul abonamentului: Cu livrare în Tomsk: timp de un an - ruble, timp de luni - ruble, timp de luni - ruble k , timp de luni - p k , timp de lună - k Cu livrare și transfer în toate orașele Rusiei: timp de un an - ruble, timp de luni - ruble, timp de luni - Zr , timp de luni - p k , timp de lună - k În străinătate: timp de un an - ruble, timp de luni - ruble, timp de luni - ruble, timp de luni - ruble, timp de lună - ruble Noii abonați anuali - abonații orașului care s-au abonat înainte de decembrie și abonații nerezidenți care se abonează înainte de decembrie - primesc hârtia gratuit de la decembrie Se percepe o taxă pentru tipărirea reclamelor în Sibirskaya Zhizn: de copeici în fața textului pe rând mic, copeici în spatele textului Se acceptă abonament și anunțuri: în librăria lui P I Makushin din Tomsk și în biroul redacției ziarului Nerezidenții își adresează cererile la Tomsk, la biroul redacției ziarului Siberian Life Editori-editori: ! Malinovsky, M Sobolev și Lrii Nshchoiiiii Psychiatry of S S Korsakov", publicată de Societatea Neurologică și Psihiatrie de la Universitatea din Moscova, editată de Prof V K Poma și V, L Serbsky și Pr -Asoc Prof A A Kornilov, L, S Minora , G L Rossolimo și S A Sukhanov, Jurnalul este publicat de ori pe an în - foi redacție: Moscova, Devichye Pole, Clinica de boli nervoase Biblioteca "Runivers" ANUNTURI unsprezece ' ABONAMENTUL ESTE DESCHIS PENTRU pentru o revistă lunară ilustrată pentru copii "FAMILIE și SCOALA Revista este destinată copiilor de vârstă mijlocie și se aplică atât intereselor copiilor care studiază în clasele inferioare ale instituțiilor de învățământ secundar, cât și înțelegerii elevilor din școlile primare, urbane și rurale Programul revistei include următoarele departamente: I Povești și povești, originale și traduse II 'Poezii, cu ilustraţii III Povești și eseuri istorice IV Biografii ale unor oameni remarcabili V Eseuri populare de istorie naturală VI Eseuri și povestiri cu conținut geografic și etnografic Voiaj VII Ilustrații separate VIII Din viața modernă IX Bibliografie: o trecere în revistă a literaturii pentru copii și pedagogice Urmând exemplul din și în , imagini separate vor fi plasate în revistă (câte una în fiecare număr; în principal din fotografii ale artiștilor remarcabili și, în plus, imagini care prezintă vederi tipice ale Rusiei Colaboratori la reviste: E A Bakulina, I A Belousov, N Vasin, E Volkova, N A Goldeva, O D Drozhzhin, P Zasodimsky, П P Infantiev, A A Kizevetter, S A Knyazkov, M A

Krukovsky, V II Lvov, T N Lvov, Vl Lvov, D N Mamin-Sibiryak, II I Mitropolsky, Jur Novoselov, K D Nosilov, Serghei Orlovsky, O P Runova, S II Rerberg, A Serafimovici, V D Sokolov, II D Teleshev, M V Tilicheeva, V II Kharuzina, Yu N Shcherbatskaya și alții Revista apare o dată pe lună în cărți de aproximativ coli tipărite PREȚ DE ABONAMENT pentru cărți pe an Zj RUB OV/ COP expediere Abonamentul este acceptat la Moscova: în redacție, în biroul lui N Pechkovskaya și în toate magazinele Fără livrare la Moscova: în redacție, la or H Pechkovskaya și în librăriile "Trud" și N Karbasnikov Prețul revistei fără livrare este de ruble Copiile rămase pentru sunt vândute în redacție pentru ruble Nerezidenții sunt trimiși pentru ruble de copeici, ramburs la livrare pentru ruble cop Un număr de probă al revistei este trimis la cerere de la redacție pentru trei timbre de șapte copeici, un program detaliat este gratuit Abonații din afara orașului pot aplica direct la redacția revistei "Familie și școală" Moscova, str Goncharnaya, d X? Editor-Editor Vl Lvov SE ACCEPTĂ ABONAREA pentru anul (al treilea an de apariție) la jurnalul lunar de artă, literatură și viață publică "Pravda" În zilele noastre de grupare a forțelor sociale, când o destrămare intensă și o construcție generală a partidului are loc pe tot teritoriul Rusiei, Pravda își propune să fie un purtător de cuvânt neschimbat al intereselor clasei muncitoare și un conducător al acestei ideologii din ea, care în toate țările a fost întotdeauna busola sa de încredere și a servit și servește drept garanție a victoriei În , Pravda a apărut în zilele de și ale fiecărei luni Se acceptă abonament: la Moscova, în redacția revistei Pravda, Kudrino, I, ani, pe Arbat- carte mag Putilova; pe Neglpnaya - kn mag "Journal de afaceri"; pe Tverskaya - cartea magicianului "Trud" și cartea mag "Viața"; pe Domnikovskoi - în casa școlii a Consiliului (biblioteca studenților) și în alte magazine cunoscute Termeni de abonament: an - ruble (cu acces și transfer), un sfert - p În străinătate - ruble k pentru un an si p k pe trimestru Întârziere permisă Extrasul de ramburs este permis (k mai scump) Se acceptă mărci poștale la plată Adresa editorială: Moscova, Kudrino, , telefon - Adresa biroului: Moscova, Neglinnaya, , telefon - Abonament și în toate librăriile Editor-editor Val Kozhevnikov Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE Anul publicării Sh ABONAMENT ACCEPTAT pentru PE REVISTA Buletin de psihologie, antropologie penală și hipnotism, EDIȚIA GENERALĂ Acad V M BEKHTEREV Editori de secțiuni: Pr -Conf univ DAR Lossky - psihologie generală Pr -Conf univ A F Lazursky și Dr A A Nrogius - experiment, psihologie A P Nechaev - psihologie pedagogică Pro(r) L V Blu-menau- psihopatologie Pr -Conf univ V P Osipov - hipnotism D A Dril și prof VF Chizh - antropologie criminală și psihologie socială Revista din va fi publicată în valoare de cărți pe an, cu un volum de - file fiecare, conform programului următor J) articole originale despre psihologia generală, istoria ei, despre psihologia experimentală și pedagogică, despre zoopsihologie , pe psihopatologie și hipnotism, pe antropologie criminală și psihologie socială;) recenzii, recenzii și rezumate ale departamentelor specificate;) corespondență, rapoarte și scrisori;) cronică, biografii și necrologie;) anunţuri și anunţuri Cărțile și vor fi furnizate pentru articole și rezumate care se referă exclusiv la domeniul psihologiei pedagogice În anul curent, sub forma unei cereri gratuite, vor fi trimise eseuri acad Bekhterev "Fundamentele doctrinei funcțiilor" (Numărul IV și V) Articolele originale și rezumatele (în pachete personalizate) sunt rugate cu umilință să fie adresate redacției (Botkinskaya, , Clinica de Boli Mintale și Nervose) Programul de lucru este marți, de la i- , și vineri, de la - Articolele, dacă

este necesar, fac obiectul unor reduceri și modificări editoriale Valoarea plății pentru articole cu o taxă este stabilită de comun acord cu autorii Articolele trimise la redacție fără indicarea condițiilor sunt la dispoziția redacției Se vor face anunțuri despre cărțile trimise la redacție Cărțile și revistele sunt solicitate a fi trimise la biblioteca editorială (Sankt Petersburg, Botkinskaya, nr , Clinica Bolnavilor Mintali) Taxa publicitara ruble per pagină Prețul abonamentului ruble un an pentru cărți, cu Perez p k Preț pentru două cărți pedagogice rub cop cu redirecționare Cereri și bani de adresat: la biroul lui П P Soykina Sankt Petersburg, Stremyannaya, Editați | × V M Bekhterev Secret V Protopopov Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Abonamentul pentru este deschis (al -lea an de publicare) Pe un jurnal pedagogic general pentru școală și familie "SHEOLA RUSĂ" În cursul anului , Școala Rusă * a publicat, printre altele, următoarele articole:) Educația în Statele Unite B Bogen;) Cum trăiește Elveția A G Gotlib;) o privire generală asupra stării învățământului secundar din Germania contele A A Musin-Pușkin;) Învățământul public în Saxonia Evgeniy Elachich;) Reviste pedagogice la slavi A I Yatsimir-ekago; b) Din istoria Universității din Moscova în secolul al XVIII-lea S Ashevekago;) Vederi pedagogice ale lui V D Sipovsky N G Leontieva;) Din amintirile de gimnaziu Prof H θ Sumtsov;) Acum un sfert de secol (Din gimnaziu amintindu-şi) I A Poroshina; În memoria lui Cehov Vlad Gippius;) Igiena cresterii si educatiei Prof Ir Skvortsova;) Nervozitatea copiilor A S Vireniuea;) Principiile dezvoltării mentale și aplicarea lor în practica școlară S Gromenițki;) Eseuri despre psihologia copilăriei A P Nechaeva;) Punct dureros E Grinevici;) Arta în viața unui copil A Gərtsyk;) Tinereţea şi tineretul P Rokova;) La problema sexuală a pedagogiei K Jitomirski;) Universitatea Vivat Prof θ F Zeliyakago;) La defectele gimnaziului Senex'a;) Învățământ comercial în școlile Ministre oameni, proev A Saharova;) Despre organizarea dezirabilă a seminariilor de profesori pentru femei V I Farmakovekago;) Predarea pedagogiei generale în gimnaziile pentru femei K Elnitsky;) Pe problema formării profesorilor populari N Akhutina;) Ce pot și ar trebui să învețe oamenii noștri liderii, oamenii A A Kraeeva;) Învățământul primar și nevoile sale V V Biriukovici;) Școală populară din Finlanda P O Morozova;) Pe școlile orășenești conform Regulamentului din mai V Osternikova;) Legătura școlii populare cu interesele agriculturii M Ne-rucheva;) Trecerea în revistă a activităților zemstvos în de I P Belokonekago;) La problema studiului rugăciunilor în școala elementară Ah Sokolova;) Metoda literei de predare în cea mai recentă prelucrare Cl Tihomirov;) Introducere în metodologia alfabetizării V Konoplev;) La întrebarea programului de matematică prof A Radziga;) Semnificația limbii materne în școala străină a lui I Yakovlev;) Manuale de drept H P Druzhinina și mulți alții Prietene În fiecare carte a "Școlii Ruse", cu excepția departamentului de critică și bibliografie, sunt tipărite: o cronică a învățământului public din Zap Europa, E R ; o cronică a educației publice din Rusia și o cronică a bibliotecilor publice de Ya V Abramov; o cronică a școlilor duminicale, editată de X D Alchveka și M N Saltykova; cronica educației profesionale a lui V V Biryukovich etc "Școala Rusă" este publicată lunar în cărți, nu mai puțin de cincisprezece coli tipărite fiecare Prețul abonamentului: în Sankt Petersburg fără livrare - șapte ruble, cu livrare - ruble copeici; pentru nerezidenți cu expediere - opt ruble; în străinătate - nouă ruble pe an Profesorii din mediul rural care se abonează la un jurnal pe cheltuiala lor pot primi un jurnal pentru șase ruble pe an, cu o

plată în rate în doi termeni Orașele și zemstvos care subscriu cel puțin exemplare beneficiază de o concesiune de ° / Jurnalul "R Sh " aprobat de Comitetul de oameni de știință Min Nar Proev, la un extras pentru bibliotecile fundamentale ale instituțiilor de învățământ secundar, precum și la biblioteca profesorală a instituțiilor de învățământ inferior Medalie de aur la expoziția internațională "Lumea copiilor" în Se acceptă abonamente la redacție (str Ligovskaya,) Editor-editor Ya G Gurevici Biblioteca "Runivers " Biblioteca "Runivers " P Ya Chaadaev SCRISORI FILOZOFICE TRADUCERE SUB EDITORIAL M Gershenzon Litografia tip T-va I II KUSHNEREV și K" str Pimenovskaya, casă proprie MOSCOVA- Biblioteca "Runivers " Biblioteca "Runivers " Prima literă Advniat regiium muni Doamnă, Franchețea și sinceritatea ta sunt cele care îmi plac cel mai mult, acestea sunt cele pe care le prețuiesc cel mai mult la tine Judecă cum trebuie să fi surprins scrisoarea ta Am fost fascinat de aceste calități minunate ale caracterului tău încă din primul minut al cunoștinței noastre și m-au îndemnat să vorbesc cu tine despre religie Totul în jurul tău nu putea decât să mă țină tăcut Judecă din nou, care a fost uimirea mea când am primit scrisoarea ta! Asta este tot ce pot să-ți spun despre părerea pe care crezi că mi-am format despre caracterul tău Dar să nu spunem mai multe despre aceasta și să trecem imediat la partea serioasă a scrisorii tale În primul rând, de unde această frământare din gândurile tale, care te entuziasmează atât de tare și te epuizează atât de mult încât, după tine, ți-a afectat chiar sănătatea? Este într-adevăr o consecință tristă a conversațiilor noastre? În loc de pace și mângâiere, pe care ar fi trebuit să ți le aducă noul sentiment trezit în inima ta, ți-a provocat angoasă, anxietate, aproape remușcări Și totuși, ar trebui să fiu surprins de asta? Aceasta este o consecință firească a acelei triste stări de lucruri, în puterea căreia se află toate inimile și toate mințile noastre Ai cedat doar influenței forțelor care stăpânesc peste toată lumea de aici, de la cele mai înalte culmi ale societății până la sclavul care trăiește doar pentru confortul stăpânului său Și cum ați putea rezista acestor condiții? Chiar calitățile care te deosebesc de mulțime ar trebui să te facă J* Biblioteca "Runivers" - - mai ales accesibilă influenţei nocive a aerului pe care îl respiri Puținul pe care mi-am permis să-ți spun să-ți dea putere gândurilor tale în mijlocul a tot ceea ce te înconjoară? Pot purifica atmosfera în care trăim? Ar fi trebuit să prevăd consecințele și le-am prevăzut De aici și acele tăceri frecvente, care, desigur, ar fi putut să aducă încredere în sufletul tău și, în mod firesc, ar fi trebuit să te ducă în confuzie Și dacă n-aș fi sigur că, oricât de puternică ar fi suferința pe care o poate provoca un sentiment religios netrezit pe deplin în inimă, o astfel de stare este totuși mai bună decât o letargie completă, n-ar trebui decât să mă pocăiesc de zelul meu Dar sper că norii care acum îți acoperă cerul se vor transforma în timp în rouă rodnică, "care va fertiliza sămânța aruncată în inima ta, iar efectul produs asupra ta de câteva cuvinte neînsemnate îmi servește drept garanție sigură a celor încă consecințe mai importante , care fără îndoială va implica munca propriei minți Predați-vă fără teamă mișcărilor sufletului pe care ideea religioasă le va trezi în voi: din această sursă pură pot curge numai sentimentele pure În ceea ce privește condițiile exterioare, mulțumește-te deocamdată cu conștiința că o doctrină bazată pe principiul suprem al unității și transmiterea directă a adevărului într-o linie neîntreruptă a slujitorilor săi corespunde, desigur, mai ales adevăratului spirit al religie; pentru că se rezumă în întregime la ideea amalgamării tuturor

forțelor morale existente în lume într-un singur gând, un singur sentiment și la stabilirea treptată a unui astfel de sistem social sau biserică, care ar trebui să stabilească împărăția adevărului între oameni Orice altă învățătură, prin însuși faptul că s-a îndepărtat de doctrina originală, respinge dinainte acțiunea înaltului legământ al Mântuitorului: Părinte Sfinte, păzește-i, ca să fie una, așa cum suntem noi) și nu face străduiți-vă să stabiliți împărăția lui Dumnezeu pe pământ Nu rezultă însă că ești obligat să mărturisești acest adevăr în fața lumii: aceasta, desigur, nu este chemarea ta Dimpotrivă, însuși principiul din care pornește acest adevăr te obligă) Ioan XVII, i Biblioteca "Runivers" - - vedere asupra poziției tale în societate, recunoaște în ea doar lumina interioară a credinței tale și nimic mai mult Mă bucur că am contribuit la convertirea gândurilor tale la religie; dar aș fi foarte nefericit dacă, în același timp, ți-aș arunca conștiința în confuzie, ceea ce, în decursul timpului, ți-ar răci inevitabil credința Se pare că v-am spus odată că cel mai bun mod de a păstra un sentiment religios este să respectați toate riturile prescrise de biserică Acest exercițiu de ascultare, care conține mai mult decât se crede în mod obișnuit și pe care cele mai mari minți și-au pus asupra lor în mod conștient și deliberat, este un adevărat serviciu pentru Dumnezeu Nimic nu întărește atât spiritul în credințele sale ca îndeplinirea strictă a tuturor îndatoririlor care le revin Mai mult decât atât, cele mai multe dintre riturile religiei creștine, inspirate de o minte superioară, au o adevărată putere dătătoare de viață pentru oricine știe să fie impregnat de adevărurile conținute în ele Există o singură excepție de la această regulă, care este, în general, de natură necondiționată, - atunci când persoana se simte în același timp al Ordinului Superior comparabil cu aceeași, care va mărturisi masa, în mod inerent, urcând spiritul tuturor deciziilor și în același timp, în același timp, nu contrazice credințele populare, ci, dimpotrivă, le susțin; atunci, și numai atunci, este permis să neglijăm ritualurile exterioare pentru a se dedica mai liber unor munci mai importante Dar vai de cel care ar lua iluziile vanității sale sau amăgirea minții sale pentru cea mai înaltă iluminare, ceea ce se presupune că îl eliberează de legea generală! Ei bine, doamnă, ce lucru mai bun ați putea face decât să vă îmbrăcați haina smereniei, care se potrivește atât de mult sexului dvs ? Crede-mă, acest lucru îți va calma cel mai probabil spiritul agitat și va revărsa o bucurie liniștită în existența ta Și credem, spune-mi, chiar și din punctul de vedere al conceptelor seculare, un mod de viață mai natural pentru o femeie a cărei minte dezvoltată știe să găsească frumusețea în cunoaștere și în emoțiile maiestuoase ale contemplației decât o viață concentrată? *) Această expresie a fost omisă din traducerea rusă publicată în Teleskop, Note rsd Biblioteca "Runivers" - б - și dedicat într-o măsură considerabilă meditației și treburilor religiei? Spui că atunci când citești, nimic nu îți excită atât de mult imaginația ca imaginile unei vieți liniștite și serioase, care, precum priveliștea unui peisaj frumos la apus, insuflă liniște în suflet și ne îndepărtează pentru o clipă de realitatea amară sau vulgară Dar aceste imagini nu sunt creații ale fanteziei; depinde numai de tine să realizezi oricare dintre aceste invenții captivante; si pentru asta ai tot ce iti trebuie Vezi tu, eu propovăduiesc o morală nu prea aspră: în înclinațiile tale, în cele mai atrăgătoare vise ale imaginației tale, încerc să găsesc ceva care să-ți dea pace sufletului Există o anumită latură a vieții care nu privește ființa fizică, ci spirituală a unei persoane Nu trebuie neglijat; există un anumit regim pentru suflet la

fel de mult ca și pentru trup; trebuie să înveți să-i asculti Este un adevăr vechi, știu; dar cred că la noi încă de foarte multe ori are toată valoarea de noutate Una dintre cele mai triste trăsături ale civilizației noastre deosebite este că doar descoperim adevăruri care au fost de mult bătute în alte locuri și chiar printre popoare care în multe privințe sunt cu mult în urma noastră Acest lucru se întâmplă pentru că nu am mers niciodată mână în mână cu alte popoare; nu aparținem niciunei dintre marile familii ale rasei umane; nu aparținem nici Occidentului, nici Orientului și nu avem tradiții pentru nici unul Stând, parcă, în afara timpului, nu am fost atinși de educația universală a rasei umane Această legătură minunată a ideilor umane de-a lungul secolelor, această istorie a spiritului uman, care l-a ridicat la înălțimea la care se află acum în restul lumii, nu a avut niciun efect asupra noastră Ceea ce în alte țări a fost de multă vreme baza vieții comunitare, pentru noi este doar teorie și speculație Și iată un exemplu: tu, care ai o organizare atât de fericită pentru perceperea a tot ceea ce este adevărat și bun în lume, tu, căruia însăși natura este destinată să cunoască tot ceea ce dă cele mai dulci și mai pure bucurii sufletești - vorbind Sincer, ce ai realizat cu toate aceste beneficii? Nici măcar nu trebuie să te gândești Biblioteca "Runivers" - - ce să umpleți viața și cu ce să umpleți ziua Însăși condițiile, care în alte țări constituie cadrul necesar de viață, în care toate evenimentele zilei sunt plasate atât de firesc și fără de care o existență morală sănătoasă este la fel de imposibilă ca o viață fizică sănătoasă fără aer curat, nu nu le am deloc Înțelegi că nu vorbim deloc despre principii morale și nu despre adevăruri filozofice, ci pur și simplu despre o viață bine ordonată, despre acele obiceiuri și obiceiuri ale conștiinței care conferă ușurință minții și aduc corectitudine vieții spirituale a unei persoane Aruncă o privire în jurul tău Nu se pare că toți nu putem sta nemișcați? Cu toții arătăm ca niște călători Nimeni nu are o sferă definită de existență, nu există obiceiuri bune pentru nimic, nu există reguli pentru nimic; nu există nici măcar o casă; nu există nimic care să leagă, care să trezească în tine simpatie sau iubire, nimic durabil, nimic permanent; totul curge, totul pleacă, fără a lăsa urme nici în afară, nici în interiorul tău În casele noastre parcă stăm de pază, în familia noastră avem înfățișarea unor străini, în orașe parcă suntem nomazi și cu atât mai mult decât acei nomazi care își pasc turmele în stepele noastre, căci sunt mai atașați de pustii lor decât suntem noi la cetăţile noastre Și vă rog să nu credeți că subiectul în cauză nu este important Suntem deja jigniți de soartă - să nu adăugăm celorlalte necazuri o idee falsă despre noi înșine, să nu ne pretindem la o viață pur spirituală; Să învățăm să trăim rațional în realitatea empirică - Dar mai întâi, să vorbim puțin mai mult despre țara noastră: nu vom depăși sfera subiectului nostru Fără această introducere, nu ați înțelege ce am să vă spun Fiecare națiune are o perioadă de agitație furtunoasă, neliniște pasională, erupție și activitate fără scop În acest moment, oamenii devin rătăcitori în lume, fizic și spiritual Aceasta este epoca sentimentelor puternice, a ideilor largi, a marilor pasiuni ale oamenilor Oamenii se grăbesc apoi entuziasmați, fără un motiv aparent, dar nu fără beneficii pentru generațiile viitoare Toate societățile au trecut printr-o astfel de perioadă Îi datorează cele mai vii amintiri ale lor, elementul eroic al istoriei lor, poezia lor, mai mult Biblioteca "Runivers" - - jidfee cu idei puternice și fructuoase; este fundamentul necesar al oricărei societăţi Altfel, în memoria popoarelor nu ar fi nimic pe care să-l poată preţui, pe care să-l poată iubi; ar fi legați numai de praful

pământului pe care trăiesc Această fază fascinantă din istoria popoarelor este tinerețea lor, epoca în care abilitățile lor se dezvoltă cel mai puternic și a cărei amintire constituie bucuria și lecția vârstei lor mature Nu avem nimic din toate astea Mai întâi barbaria sălbatică, apoi ignoranța grosolană, apoi dominația străină sălbatică și umilitoare, spiritul căruia mai târziu puterea noastră națională l-a moștenit - așa este povestea tristă a tinereții noastre Această perioadă de activitate zbuciumată, jocul însuflețit al forțelor spirituale ale oamenilor, nu am avut-o deloc Epoca vieții noastre sociale, corespunzătoare acestei epoci, a fost plină de o existență plictisitoare și sumbră, lipsită de forță și energie, care nu însuflețea decât fapte rele, nu înmuia nimic decât sclavia Fără amintiri captivante, fără imagini grațioase în memoria oamenilor, fără învățături puternice în tradiția lor Aruncă o privire prin toate secolele pe care le-am trăit, tot spațiul pe care îl ocupăm, - nu vei găsi o singură amintire atrăgătoare, nici un singur monument venerabil care să-ți vorbească cu autoritate despre trecut, care să-l recreeze viu înaintea ta și pitoresc Trăim în prezent singuri, în limitele sale cele mai înguste, fără trecut sau viitor, în mijlocul stagnării moarte Iar dacă uneori ne entuziasmăm, nu este nicidecum în speranța sau socoteala pentru vreun bine comun, ci din frivolitate copilărească, cu care un copil încearcă să se ridice și întinde mâinile la zdrăngănitoarea pe care i-o arată doica Adevărata dezvoltare a omului în societate nu a început încă pentru oameni dacă viața lor nu a devenit mai confortabilă, mai ușoară și mai plăcută decât în condițiile instabile ale epocii primitive Cum ți-ar plăcea să se coacă semințele bunătății în orice societate, în timp ce ea încă vacilează fără convingeri și reguli chiar și în ceea ce privește treburile zilnice și viața este încă complet neordonată? Acesta este un ferment haotic în lumea spirituală, ca acele răsturnări din istoria pământului care au precedat starea actuală a planetei noastre Suntem încă în această etapă Biblioteca "Runivers" - - Anii de tinerețe timpurie, petrecuți de noi într-o imobilitate plictisitoare, nu au lăsat nicio urmă în sufletul nostru și nu avem nimic individual pe care gândul nostru să se poată baza; dar, despărţiţi de o soartă ciudată de mişcarea universală a omenirii, nici noi nu am perceput nimic din ideile succesive ale rasei umane Între timp, pe aceste idei se bazează viața popoarelor; din aceste idei decurge viitorul lor, evoluează morala lor Dacă vrem să ne asumăm o poziție asemănătoare cu cea a altor popoare civilizate, trebuie să repetăm într-un fel în noi întreaga educație a rasei umane Pentru aceasta, istoria popoarelor ne stă în slujba și înaintea noastră sunt roadele mișcării veacurilor Desigur, această sarcină este dificilă și, poate, în limitele unei vieți umane, acest subiect vast nu poate fi epuizat; dar mai întâi de toate este necesar să aflăm care este problema, care este această educație a rasei umane și care este locul pe care îl ocupăm în sistemul general Popoarele trăiesc numai după impresiile puternice pe care secolele trecute le lasă în sufletul lor și prin comuniunea cu alte popoare De aceea fiecare persoană este impregnată de conștiința conexiunii sale cu întreaga umanitate Ce este viața unui om, spune Cicero, dacă amintirea evenimentelor trecute nu leagă prezentul de trecut! Dar noi, venind pe lume ca niște copii nelegitimi, fără moștenire, fără legătură cu oameni care au trăit pe pământ înaintea noastră, nu păstrăm în inimile noastre niciuna dintre acele lecții care au precedat propria noastră existență Fiecare dintre noi trebuie să legăm singur firul rupt al rudeniei Ceea ce a devenit un obicei, un instinct printre alte popoare, trebuie să ne batem în cap cu

lovituri de ciocan Amintirile noastre nu merg mai departe decât ieri; suntem, ca să spunem așa, străini de noi înșine Ne mișcăm atât de ciudat în timp încât, cu fiecare pas pe care îl facem înainte, momentul trecut dispare pentru noi irevocabil Acesta este rezultatul natural al unei culturi bazate în întregime pe împrumut și imitație Nu avem absolut nici o dezvoltare interioară, nici un progres natural; fiecare idee nouă o înlocuiește pe cea veche fără urmă, pentru că nu rezultă din Biblioteca "Runivers" - IO - ei, dar Dumnezeu vine la noi de unde Întrucât percepem întotdeauna numai idei gata făcute, acele brazde de neșters nu se formează în creierul nostru, pe care dezvoltarea succesivă le face în minte și care constituie forța lor Creștem, dar nu ne maturizăm; mergem înainte, dar pe o linie strâmbă, adică unul care nu duce la scop Suntem ca acei copii care nu au fost învățați să gândească singuri; în perioada de maturitate nu au nimic al lor; toată cunoștințele lor se află în ființa lor exterioară, tot sufletul lor este în afara lor Asta suntem Popoarele sunt ființe morale în aceeași măsură ca și indivizii Ei sunt educați de secole, așa cum indivizii sunt educați de ani de zile Dar noi, s-ar putea spune, suntem într-un fel un popor excepțional Noi aparținem numărului acelor națiuni, care, parcă, nu fac parte din umanitate, ci există doar pentru a da lumii o lecție importantă Învățătura pe care suntem chemați să o dăm cu siguranță nu se va pierde; dar cine poate spune când ne vom găsi printre omeniri și câte necazuri suntem destinați să trăim înainte ca destinul nostru să fie împlinit? Toate popoarele Europei au o fizionomie comună, o anumită asemănare de familie În ciuda împărțirii lor fără discernământ în rase latine și teutone, în sudici și nordici, există încă o legătură comună care îi leagă pe toți într-un singur întreg și este clar vizibil pentru oricine a adâncit istoria lor comună Știți că destul de recent întreaga Europă a fost numită lume creștină, iar această expresie a fost folosită în dreptul public Pe lângă caracterul general, fiecare dintre aceste popoare are și caracterul său particular, dar ambele sunt țesute în întregime din istorie și tradiție Ele constituie moștenirea ideologică succesivă a acestor popoare Fiecare persoană se bucură acolo de partea sa din această moștenire; fără muncă și eforturi excesive, el dobândește un depozit din aceste cunoștințe și abilități în viața sa și își trage beneficiul din ele Comparați singuri și spuneți-mi, câte idei elementare găsim în viața de zi cu zi, care ne-ar putea călăuzi în viață cu păcatul la jumătate? Și ține cont, nu este vorba despre dobândirea de cunoștințe Biblioteca "Runivers " - Și - și nu despre lectură, nu despre nimic legat de literatură sau știință, ci pur și simplu despre comunicarea reciprocă a minților, despre acele idei care pun stăpânire pe copilul în leagăn, îl înconjoară printre jocurile copiilor și îi sunt transmise cu mângâierea lui mama, care sub forma diverselor sentimente ii patrund pana in maduva oaselor, impreuna cu aerul pe care il respira, si-i creeaza fiinta morala inca dinainte de a intra in lume si societatete Vrei să știi care sunt aceste idei? Acestea sunt ideile de datorie, dreptate, lege, ordine S-au născut chiar din evenimentele care au format societatea acolo, sunt un element indispensabil în structura socială a acestor țări Aceasta este ceea ce constituie atmosfera Occidentului; este mai mult decât istorie, mai mult decât psihologie: este fiziologia omului european Ce o vei înlocui cu noi? Nu stiu daca se poate deduce ceva cu totul neconditionat din ceea ce tocmai s-a spus si extrage din el vreun principiu imuabil; dar este imposibil să nu vedem în ce stare ciudată se află oamenii, a căror gândire nu se alătură nicio serie de idei care s-au dezvoltat treptat în societate și s-au dezvoltat încet

una din cealaltă și a căror participare la mișcarea generală progresivă a minții umane a fost limitată doar la imitarea orb, superficială și adesea lipsită de pricepere a altor națiuni, ar trebui să influențeze puternic spiritul fiecărei persoane din acest popor În consecință, veți constata că tuturor ne lipsește o anumită certitudine, metodă mentală, logică Silogismul occidental ne este necunoscut Cele mai bune minți ale noastre suferă de mai mult decât de simpla inutilitate Cele mai bune idei, lipsite de conexiune sau consecvență, ne îngheață în creier și devin niște fantome inutile Este firesc ca un om să se piardă atunci când nu găsește o modalitate de a se aduce în legătură cu ceea ce îl precede și ceea ce îl urmează Apoi își pierde toată fermitatea, toată încrederea Neghidat de un sentiment de continuitate, el se vede pierdut în lume Astfel de oameni năuciți se găsesc în toate țările; avem asta în comun Aceasta nu este deloc frivolitatea cu care li s-a reproșat cândva francezilor și care, în esență, nu era altceva decât capacitatea de a asimila cu ușurință Biblioteca "Runivers" - - lucruri care nu excludeau nici profunzimea, nici lățimea minții și au adus în circulație un farmec și o grație extraordinare; este nepăsarea unei vieți lipsite de experiență și previziune, ținând cont de nimic altceva decât de existența trecătoare a unui individ rupt de rasă, o viață care nu pune preț pe onoare sau pe succesul oricărui sistem de idei și interese sau chiar acea moștenire ancestrală și acele nenumărate prescripții și perspective, care, în condițiile de viață, bazate pe memoria trecutului și previziunea viitorului, constituie atât viața publică, cât și cea privată Nu există absolut nimic în comun în capul nostru; totul în ele este individual și totul este tremurător și incomplet Chiar mi se pare că în privirea noastră există o incertitudine ciudată, ceva rece și nesigur, care amintește parțial de fizionomia acelor popoare care stau pe treptele cele mai de jos ale scării sociale În țările străine, mai ales în sud, unde fizionomiile sunt atât de expresive și atât de vii, de mai multe ori , comparând chipurile compatrioților mei cu cele ale băștinașilor, m-a lovit această muțiune a fețelor noastre Străinii ne oferă demnitatea unui fel de curaj nechibzuit, întâlnit mai ales în păturile inferioare ale poporului; dar având posibilitatea de a observa numai manifestări individuale ale caracterului naţional, ei nu sunt în măsură să judece întregul Ei nu văd că același principiu prin care suntem uneori atât de curajoși, ne face întotdeauna incapabili de aprofundare și perseverență; ei nu văd că această indiferență față de pericolele lumești corespunde în noi aceleiași indiferențe complete față de bine și rău, față de adevăr și minciună și că tocmai aceasta ne lipsește de toți stimulii puternici care îi împing pe oameni pe calea perfecțiunii ; ei nu văd că tocmai din cauza acestui curaj nepăsător nici clasele superioare din țara noastră, din păcate, nu sunt scutite de acele vicii care în alte țări sunt caracteristice doar păturilor de jos ale societății; ei nu văd, în sfârşit, că, dacă avem unele din virtuţile popoarelor tinere şi slab dezvoltate, atunci nu deţinem nici una dintre virtuţile care deosebesc popoarele mature şi foarte cultivate Nu vreau să spun, desigur, că avem doar vicii, dar Biblioteca "Runivers" - - Popoarele europene sunt doar virtuți; mantuieste pe Dumnezeu! Dar eu zic că, pentru a face o judecată corectă despre popoare, ar trebui să studiem spiritul general care constituie principiul lor vital, căci numai el, și nu cutare sau cutare trăsătură a caracterului lor, le poate conduce pe calea perfecțiunii morale și dezvoltare nesfârșită Masele populare sunt supuse anumitor forțe care stau în vârful societății Ei nu gândesc singuri; printre ei se numără

un anumit număr de gânditori care gândesc pentru ei, dau impuls minții colective a oamenilor și o duc mai departe Între timp, în timp ce un grup mic de oameni gândesc, restul simt și, ca urmare, are loc o mișcare generală Cu excepția unor triburi stupide, care au păstrat doar înfățișarea exterioară a unui om, ceea ce este adevărat pentru toate popoarele care locuiesc pe pământ Popoarele primitive ale Europei - celții, scandinavi, germani - au avut propriii lor druizi, scalzi și barzi, care au fost gânditori puternici în felul lor Uită-te la triburile Americii de Nord pe care cultura materială a Statelor Unite se străduiește atât de mult să le extermine: printre ei sunt oameni de o profunzime uimitoare Și așa vă întreb, unde sunt înțelepții noștri, gânditorii noștri? Cine a gândit vreodată pentru noi, cine gândește acum pentru noi? Dar, stând între cele două părți principale ale lumii, Est și Vest, sprijinindu-ne un cot pe China, celălalt pe Germania, ar trebui să combinăm în noi ambele mari principii ale naturii spirituale: imaginația și rațiunea, și să combinăm în civilizația noastră istoria întregului glob · Dar nu acesta este rolul pe care ni-l atribuie providenţa Mai mult decât atât: părea să fie complet nepreocupată de soarta noastră Excluzându-ne de la acțiunea ei binefăcătoare asupra minții umane, ne-a lăsat complet singuri, a refuzat să se amestece în treburile noastre în vreun fel, nu a vrut să ne învețe nimic Experiența istorică nu există pentru noi; generațiile și secolele au trecut fără beneficii pentru noi Privind la noi, s-ar putea spune că legea generală a omenirii a fost abolită în raport cu noi Singuri pe lume, nu am dat nimic lumii, nu am învăţat-o nimic; nu am contribuit cu o singură idee la masa ideilor umane, nu am contribuit în niciun fel la progresul minții umane și tot ceea ce am Biblioteca "Runivers" - - a devenit din acest progres, am distorsionat Din primul minut al existenței noastre sociale, nu am făcut nimic pentru binele comun al oamenilor; pe pământul sterp al ţării noastre nu s-a născut nici un gând util; nici un mare adevăr nu a ieşit din mijlocul nostru; nu ne-am dat osteneala să inventăm noi înșine nimic și din ceea ce au inventat alții, am adoptat doar o înfățișare înșelătoare și un lux inutil Este un lucru ciudat: chiar și în lumea științei, care cuprinde totul, istoria noastră nu se învecinează cu nimic, nu clarifică nimic, nu dovedește nimic Dacă hoardele sălbatice care au tulburat lumea nu ar fi trecut prin țara în care trăim, înainte de a ne repezi în Occident, cu greu ni s-ar fi atribuit o pagină în istoria lumii Dacă nu ne-am fi răspândit de la strâmtoarea Bering până la Oder, nu am fi fost observați A vrut odată să ne lumineze un mare om, iar pentru a ne face să ne dorim educație, ne-a aruncat mantia civilizației; am ridicat mantia, dar nu ne-am atins de iluminare Altă dată, un alt mare suveran, prezentându-ne destinul său glorios, ne-a condus victorios de la un capăt la altul al Europei; întorcându-ne din această procesiune triumfală prin cele mai luminate țări ale lumii, am adus cu noi doar idei și aspirații, al căror rod a fost o uriașă nenorocire care ne-a dat înapoi cu jumătate de secol Există ceva în sângele nostru care este ostil oricărui progres adevărat Și, în general, am trăit și continuăm să trăim doar pentru a servi drept o lecție importantă pentru generațiile îndepărtate care vor putea să o înțeleagă; acum, în orice caz, constituim un gol în ordinea morală a lumii Nu mă pot mira de acest gol extraordinar și izolare a existenței noastre sociale Desigur, soarta inscrutabilă este parțial de vină pentru acest lucru, dar, ca în tot ceea ce se întâmplă în lumea morală, persoana însăși este parțial de vină Să ne întoarcem încă o dată la istorie: ea este cheia înțelegerii popoarelor Ce am făcut noi în acea perioadă în care în lupta barbariei energice a popoarelor

nordice cu gândul înalt al creștinismului, templul civilizației moderne lua formă? Ascultând de soarta noastră rea, ne-am îndreptat către pateticul Bizanț, profund disprețuit de aceste popoare pentru acea carte morală, Biblioteca "Runivers" - - care ar fi trebuit să stea la baza educaţiei noastre Din voința unui ambițios x) această familie de popoare tocmai a fost smulsă din fraternitatea universală și am adoptat, așadar, o idee deformată de pasiunea umană În Europa totul era atunci animat de principiul dătător de viață al unității Totul a emanat de la el și totul a venit până la el Întreaga mișcare mentală a acelei epoci era îndreptată spre unificarea gândirii umane; toate motivele erau înrădăcinate în acea nevoie imperioasă de a găsi o idee universală, care este geniul-inspirator al noului timp Neparticipând la acest început miraculos, am devenit o victimă a cuceririi Când am răsturnat jugul străin, și doar izolarea noastră de familia comună ne-a împiedicat să profităm de ideile apărute în acest timp printre frații noștri occidentali, am căzut într-o sclavie și mai crudă, sfințită, de altfel, prin faptul că eliberarea noastră Câte raze strălucitoare luminau deja Europa la acea vreme, care părea învăluită în întuneric! Majoritatea cunoștințelor cu care omul se mândrește acum au fost deja prevăzute de mințile individuale; natura societății era deja determinată și, intrând în lumea antichității păgâne, popoarele creștine au dobândit acele forme de frumos, de care încă le lipseau Ne-am închis în izolarea noastră religioasă și nimic din ceea ce s-a întâmplat în Europa nu a ajuns la noi Nu am avut nimic de-a face cu marea lucrare mondială Înaltele calități pe care religia le-a adus în dar noilor popoare și care, în ochii rațiunii sănătoase, le înalță la fel de mult deasupra popoarelor antice, pe cât stăteau acestea din urmă deasupra hotentoților și laponienilor; aceste noi forțe cu care ea a îmbogățit mintea umană; aceste moravuri, care, ca urmare a supunerii puterii neînarmate, au devenit pe cât de blânde pe cât erau de nepoliticos, toate acestea ne-au trecut complet În timp ce lumea creștină a mărșăluit maiestuos pe calea destinată de întemeietorul ei divin, târând cu ea generații, noi, deși purtăm numele de creștini, nu ne-am mutat din locul nostru Lumea întreagă a fost refăcută din nou, dar la noi nu s-a creat nimic; încă vegetam, înghesuiți în baracile noastre, Fotolia Biblioteca "Runivers" - - făcut din bușteni și paie Într-un cuvânt, noile destine ale rasei umane s-au împlinit în afară de noi Deși eram numiți creștini, rodul creștinismului nu s-a copt pentru noi Vă întreb, nu este naiv să presupunem, așa cum se face de obicei la noi, că acest progres al popoarelor europene, care a avut loc atât de încet și sub influența directă și evidentă a unei singure forțe morale, îl putem asimila deodată, fara macar sa imi dau de cap sa aflu cum s-a realizat?? Cel care nu vede că există o latură pur istorică a creștinismului, care este unul dintre elementele cele mai esențiale ale dogmei și care conține, s-ar putea spune, întreaga filozofie a creștinismului, deoarece arată ceea ce a dat oamenilor și ce imi va da in viitor Privită din acest punct de vedere, religia creștină nu este doar un sistem moral întruchipat în formele trecătoare ale minții umane, ci o putere divină eternă care operează universal în lumea spirituală și a cărei manifestare manifestă ar trebui să ne servească drept o lecție constantă Acesta este tocmai adevăratul sens al dogmei credinței în Biserica unică, inclusă în crez În lumea creștină, totul trebuie să contribuie în mod necesar la - și într-adevăr contribuie la - stabilirea unei ordini perfecte pe pământ; altfel, cuvântul Domnului nu ar fi îndreptăţit că El va rămâne în Biserica Sa până la sfârşitul veacurilor Atunci noua ordine, împărăția lui Dumnezeu, care ar trebui

să fie rodul răscumpărării, nu ar fi diferită de vechea ordine, împărăția răului, care trebuie distrusă prin răscumpărare, și din nou am rămâne doar cu acel vis iluzoriu a perfecțiunii, care sunt îndrăgiți filozofii și pe care fiecare pagină a istoriei îl infirmă, este un joc gol al minții, capabil să satisfacă doar nevoile materiale ale unei persoane și să-l ridice la o anumită înălțime doar pentru a-l răsturna imediat în și mai adânc abisuri Totuși, veți spune, nu suntem noi creștini? și o altă civilizație decât cea europeană este de neconceput? - Fără îndoială, suntem creștini; dar nu sunt creștini și abisinieni? Desigur, este posibilă și o educație diferită de cea europeană; Mai mult, Japonia nu este educată, dacă e de crezut unul dintre compatrioții noștri? Biblioteca "Runivers" - - stvennikov, chiar și într-o măsură mai mare decât Rusia? Dar crezi cu adevărat că ordinea lucrurilor despre care tocmai am vorbit și care este destinul suprem al omenirii poate fi îndeplinită de creștinismul abisinian și de cultura japoneză? Chiar crezi că aceste abateri absurde de la adevărurile divine și umane vor aduce raiul pe pământ? În creștinism trebuie să se distingă două lucruri complet diferite: efectul său asupra individului și efectul său asupra minții generale Ambele se contopesc în mod natural în mintea superioară și conduc în mod inevitabil la același scop Dar perioada în care scopurile eterne ale înțelepciunii divine sunt realizate nu poate fi înțeleasă de viziunea noastră limitată Și de aceea trebuie să distingem între o acțiune divină care se manifestă la un moment dat într-o viață umană și una care are loc în infinit În ziua în care lucrarea mântuirii va fi în cele din urmă împlinită, toate inimile și mințile se vor contopi într-un singur sentiment, într-un singur gând și apoi toți zidurile care despart națiunile și confesiunile vor cădea Dar acum este important ca toată lumea să știe ce loc i se atribuie în chemarea generală a creștinilor, adică ce înseamnă el poate găsi în sine și în jurul său pentru a ajuta la atingerea scopului stabilit pentru întreaga omenire Din aceasta ia naștere în mod necesar un cerc special de idei, în care mințile societății în care acest scop trebuie realizat, adică se rotesc unde ideea pe care Dumnezeu a revelat-o oamenilor trebuie să se maturizeze și să-și atingă plenitudinea Acest cerc de idei, această sferă morală, la rândul său, determină în mod firesc o anumită ordine a vieții și o anumită viziune asupra lumii, care, nefiind identice pentru toată lumea, creează totuși în noi, ca în toate popoarele europene, același mod de viață, care este rodul acelei uriașe lucrări spirituale -Tivic, la care au participat toate pasiunile, toate interesele, toate suferințele, toate visele, toate eforturile minții Toate popoarele Europei au mers înainte de-a lungul veacurilor mână în mână; și oricât de mult s-ar strădui acum să meargă pe drumuri separate, ei converg necontenit pe aceeași cale Pentru a se convinge de cât de legată dezvoltarea acestora Biblioteca "Runivers" - - popoare, nu este nevoie să studiem istoria; citește numai Tacca și îi vei vedea pe toți prosternați la poalele zidurilor Ierusalimului Amintiți-vă că timp de cincisprezece secole au avut o singură limbă pentru a vorbi cu Dumnezeu, o singură autoritate spirituală și o singură convingere Gândiți-vă că timp de cincisprezece secole, în fiecare an, în aceeași zi, la aceeași oră, în aceleași cuvinte și-au ridicat glasul către ființa supremă, lăudându-l pentru cea mai mare binefacere O consonanță minunată, de o mie de ori mai maiestuoasă decât toate armoniile lumii fizice! Dacă, deci, această sferă în care trăiesc europenii și în care numai rasa umană își poate împlini destinul final, este rezultatul influenței religiei și dacă, pe de altă parte, slăbiciunea credinței

noastre sau imperfecțiunea dogmele noastre ne-au ținut până acum departe de această mișcare generală, unde s-a dezvoltat și formulat ideea socială a creștinismului și ne-a redus la o mulțime de popoare care sunt destinate doar indirect și târziu să se bucure de toate roadele creștinismului, ea este clar că ar trebui în primul rând să ne reînvie credința în toate modurile posibile și să ne dăm un adevărat impuls creștin, deoarece totul în Occident a fost creat de creștinism La asta mă refeream când spuneam că trebuie de la început să repetăm asupra noastră întreaga educație a neamului uman Întreaga istorie a societății moderne este făcută pe baza opiniei; astfel, reprezintă o adevărată educație Înființată de la început pe această bază, societatea a mers înainte doar prin puterea gândirii Interesele au urmat întotdeauna ideile acolo și nu le-au precedat; convingerile nu au apărut niciodată din interese acolo, ci întotdeauna interesele s-au născut din convingere Toate revoluțiile politice de acolo au fost în esență revoluții spirituale: oamenii au căutat adevărul și pe parcurs au găsit libertate și prosperitate Aceasta explică caracterul societății moderne și civilizația ei; altfel ar fi complet de neînţeles Persecuții religioase, martiriul pentru credință, propovăduirea creștinismului, ereziile, conciliile - acestea sunt evenimentele care au umplut primele secole Întreaga mișcare a acestei epoci, fără a exclude invazia barbarilor, este legată de aceste prime eforturi infantile ale noilor noi Biblioteca "Runivers" - - shleniya Epoca următoare este ocupată cu formarea unei ierarhii, centralizarea puterii spirituale și răspândirea continuă a creștinismului în rândul popoarelor din nord Urmează cea mai mare creștere a sentimentului religios și consolidarea puterii religioase Dezvoltarea filozofică și literară a minții și îmbunătățirea moravurilor sub puterea religiei completează această istorie a popoarelor noi, care cu același drept pot fi numite sacre, precum și istoria vechiului popor ales În cele din urmă, o nouă întorsătură religioasă, o nouă amploare, împărtășită de religie spiritului uman, a determinat modul actual al societății Astfel, principalul și, s-ar putea spune, unicul interes al noilor popoare a fost întotdeauna în idee Toate interesele pozitive, materiale, personale au fost absorbite de ea Știu că, în loc să admire acest impuls minunat al naturii umane către posibila sa desăvârșire, ei au văzut în el doar fanatism și superstiție; dar indiferent ce spun ei despre asta, judecă singur ce urmă adâncă în caracterul acestor popoare trebuie să fi lăsat o asemenea dezvoltare socială, care decurgea în întregime dintr-un singur sentiment, indiferent - în bine și în rău Lasă filozofia superficială să urle cât îi place despre războaiele religioase și focurile aprinse de intoleranță - nu putem decât să invidiem proporția popoarelor care și-au creat în lupta opiniilor, în bătălii sângeroase pentru cauza adevărului, o întreagă lume de idei pe care ni le putem chiar imagina, nu putem să nu mai vorbim că suntem transportați în ea trup și suflet, așa cum visăm la el Spun din nou: desigur, nu totul în țările europene este impregnat de rațiune, virtute și religie - departe de asta Dar totul în ele se supune în mod misterios puterii care a domnit acolo de atâtea secole, totul se naște din acea lungă succesiune de fapte și idei care a condiționat starea actuală a societății Iată un exemplu care demonstrează acest lucru Oamenii a căror fizionomie este cea mai pronunțată și ale căror instituții sunt cel mai bine impregnate de spiritul noului timp - englezii - de fapt, nu au altă istorie decât una religioasă Ultima lor revoluție, căreia îi datorează libertatea și bunăstarea, de asemenea Biblioteca "Runivers" - - ca și întreaga serie de evenimente care au

dus la această revoluție, începând din epoca lui Henric al VIII-lea, nu este altceva decât o fază a dezvoltării religioase De-a lungul acestei epoci, interesul auto-politic este doar o forță motrice secundară și uneori dispare cu totul sau este sacrificat ideii Și în momentul în care scriu aceste rânduri,) același interes religios stârnește această țară aleasă Și, în general, care dintre popoarele europene nu ar fi găsit în conștiința lor națională, dacă și-ar fi dat osteneala să o înțeleagă, acel element aparte care, sub forma gândirii religioase, a fost invariabil un principiu dătător de viață , o dunie a corpului său social, de-a lungul întregii sale existenţe Acțiunea creștinismului nu se limitează în niciun caz la influența sa directă și imediată asupra spiritului uman Sarcina enormă pe care este chemată să o îndeplinească nu poate fi realizată decât prin nenumărate combinații morale, mentale și sociale, în care libertatea necondiționată a spiritului uman trebuie să-și găsească deplin spațiu Din aceasta rezultă limpede că tot ce s-a întâmplat încă din prima zi a erei noastre, sau, mai bine zis, din momentul în care Mântuitorul a spus ucenicilor săi: Treceți prin lume și propovăduiți Evanghelia întregii creații, inclusiv toate atacurile împotriva creștinismului , este complet acoperit de această idee generală influența sa Trebuie doar să acordăm atenție modului în care autoritatea lui Hristos este exercitată imuabil în toate inimile, conștient sau inconștient, prin bunăvoință sau constrângere, pentru a fi convinși de împlinirea profețiilor sale Prin urmare, în ciuda întregii incompletitudini, imperfecțiuni și depravare inerente lumii europene în forma ei modernă, nu se poate nega că împărăția lui Dumnezeu este într-o anumită măsură realizată în ea, deoarece conține începutul dezvoltării infinite și posedă în germeni și elementele tot ce este necesar pentru așezarea sa definitivă pe pământ * Înainte de a încheia aceste reflecții asupra rolului pe care l-a jucat religia în istoria societății, vreau să citez aici ceea ce am spus despre aceasta odată într-o lucrare pe care nu o cunoașteți Fără îndoială, am scris, asta până învățăm să recunoaștem *) Biblioteca "Runivers" - - acțiunea creștinismului oriunde gândirea umană intră în vreun fel în contact cu ea, chiar și cu scopul de a i se opune, nu avem o concepție clară despre ea De îndată ce numele lui Hristos este rostit, numai acest nume captivează oamenii, indiferent ce ar face Nimic nu dezvăluie atât de clar originea divină a religiei creștine ca această universalitate necondiționată a acesteia, care se manifestă prin faptul că pătrunde în suflete în tot felul de moduri, ia stăpânire pe mintea fără știrea ei și chiar în acele cazuri când pare să-i fie cel mai opus, îl subjugă în sine și îl domină, aducând în conștiința adevărurilor care nu existau înainte, trezind senzații în inimi, până acum străine de ele, și insuflându-ne sentimente care, fără să știm , duce-ne într-o praștie comună Astfel, ea determină rolul fiecărui individ în munca comună și forțează totul să contribuie la un singur scop Cu o asemenea înțelegere a creștinismului, fiecare profeție a lui Hristos dobândește caracterul adevărului tangibil Apoi începeți să distingeți clar mișcarea tuturor pârghiilor pe care mâna sa dreaptă atotputernică le pune în mișcare pentru a conduce o persoană la scopul său final, fără a-i încălca libertatea, fără a-i ucide vreuna dintre abilitățile naturale, ci dimpotrivă, înmulţindu-le puterea înzecită şi aducând-o la o tensiune incomensurabilă parte din puterea care îi este inerentă Atunci vezi că nici un element moral nu rămâne inactiv în noul sistem, că eforturile cele mai energice ale minții, precum izbucnirea arzătoare a simțirii, eroismul unui spirit ferm, ca smerenia respirației blânde - totul își găsește loc și aplicare în ea Accesibilă oricărei ființe raționale,

combinată cu fiecare bătaie a inimii noastre, indiferent de ce bate, ideea creștină poartă totul cu ea, iar chiar obstacolele pe care le întâmpină o ajută să crească și să devină mai puternică Cu geniu, ea se ridică la o înălțime inaccesibilă altor oameni; cu un spirit timid bâjbâie și merge înainte cu pas măsurat; în mintea contemplativă este absolută și profundă; în suflet, supus imaginaţiei, este aerisit şi bogat în imagini; într-o inimă tandră și iubitoare, ea se rezolvă în milă și iubire; și fiecare conștiință care i se predă, ea o conduce în mod imperios înainte, umplând-o cu căldură, claritate și putere Uite ce variat Biblioteca "Runivers" - personaje, câte forțe pune în mișcare, ce elemente diferite servesc aceluiași scop, câte inimi diverse bat pentru o idee! Dar și mai surprinzător este impactul creștinismului asupra societății în ansamblu Extindeți pe deplin imaginea evoluției noii societăți și veți vedea cum creștinismul transformă toate interesele oamenilor în propriile sale interese, înlocuind pretutindeni nevoia materială cu nevoia morală și stârnind în domeniul gândirii acele mari controverse, precum nu timpul, nicio societate, nu a cunoscut înaintea lui confruntări teribile de opinii, când întreaga viață a popoarelor s-a transformat într-o idee măreață, într-un sentiment nemărginit; vei vedea cum totul devine unul și unul singur - viața privată și publică, familia și patria, știința și poezia, rațiunea și imaginația, amintirile și speranța, bucuriile și tristețile Fericiți sunt cei care poartă în inimile lor o conștiință clară a rolului pe care îl creează în această mare mișcare, pe care Dumnezeu Însuși a comunicat-o lumii Dar nu toate sunt instrumente active, nu toate lucrează în mod conștient; masele necesare se mișcă orbește, neștiind forțele care le pun în mișcare și nevăzând scopul spre care sunt atrase - atomi fără suflet, mase inerte Dar este timpul să mă întorc la tine, doamnă Mărturisesc că îmi este greu să mă despart de aceste perspective largi În tabloul care mi se deschide ochii de la această înălțime este toată mângâierea mea, iar dulcea credință în fericirea viitoare a omenirii numai îmi servește drept refugiu, când, abătut de realitatea mizerabilă care mă înconjoară, simt nevoia să respir mai curat aer, uită-te la un cer mai senin Totuși, nu cred că ți-am folosit timpul greșit Trebuia să vă arăt punctul de vedere din care ar trebui să privim lumea creștină și rolul nostru în ea Ceea ce am spus despre țara noastră trebuie să ți se pară amar; între timp, am spus un singur adevăr, și nici măcar întregul Mai mult decât atât, conștiința creștină nu tolerează nici un fel de orbire, iar prejudecățile naționale sunt cel mai rău tip, din moment ce îi dezbină pe oameni cel mai mult Scrisoarea mea este lungă și cred că amândoi avem nevoie de odihnă Începând-o, m-am gândit că voi putea spune în câteva cuvinte ce vreau să vă spun; dar, gândindu-mă mai profund, Biblioteca "Runivers" Văd că s-ar putea scrie un întreg volum despre asta Este pe placul inimii tale? Voi astepta raspunsul tau Dar, în orice caz, nu puteți evita o altă scrisoare de la mine, pentru că abia am început să luăm în considerare subiectul nostru Între timp, v-aș fi extrem de recunoscător dacă v-ați demnita, prin lungimea acestei prime scrisori, să scuzați faptul că v-am ținut să o așteptați atât de mult timp M-am așezat să-ți scriu în aceeași zi în care am primit scrisoarea ta: dar grijile triste și dureroase m-au înghițit apoi cu totul și a trebuit să scap de ele înainte de a începe o discuție cu tine despre subiecte atât de importante; apoi a trebuit să-mi rescriu maranie, care era complet ilizibilă De data asta nu va trebui să aștepți mult: mâine îmi voi lua din nou condeiul Necropola, decembrie A doua scrisoare Se poate întreba cum, în mijlocul atâtor răsturnări, războaie civile,

conspirații, crime și nebunie, în Italia, și mai târziu în alte state creștine, au fost atât de mulți oameni care lucrau în domeniul artelor utile sau plăcute; in tarile supuse turcilor nu vedem asta Voltaire, Un eseu despre morală Doamnă, În scrisorile mele anterioare ați văzut cât de important este să înțelegeți corect dezvoltarea gândirii de-a lungul veacurilor; dar ar fi trebuit să mai găsești în ele încă un gând: odată pătruns cu această idee de bază că în spiritul uman nu există alt adevăr decât cel pe care Dumnezeu l-a pus în el cu propria Sa mână când l-a scos din inexistență, este nu mai este posibil să luăm în considerare mișcarea veacurilor așa cum o face istoria cotidiană Atunci devine clar că nu numai un fel de providență sau o rațiune complet înțeleaptă direcționează cursul fenomenelor, ci și că are un efect direct și continuu asupra spiritului uman De fapt: dacă doar admitem că mintea unei creaturi, pentru a se pune în mișcare, trebuie Biblioteca "Runivers" - - a primit inițial un impuls care nu a venit din propria sa natură, că primele sale idei și primele sale cunoștințe nu puteau fi altceva decât sugestiile miraculoase ale unei minți superioare, atunci nu rezultă că această forță care l-a format trebuie să fi fost de-a lungul timpului dezvoltarea lui să exercite asupra lui același efect pe care l-a produs ea în momentul în care l-a informat despre prima sa mișcare? O astfel de idee despre viața istorică a unei ființe raționale și progresul ei, totuși, ar fi trebuit să vă devină destul de familiară, dacă v-ați asimilat pe deplin ideile despre care am convenit anterior Ați văzut că raționamentul pur metafizic dovedește necondiționat continuitatea influenței externe asupra spiritului uman Dar în acest caz nici nu a fost necesar să se recurgă la metafizică; o concluzie este incontestabilă în sine, a o respinge înseamnă a respinge premisele din care decurge Dar dacă ne gândim la natura acestei acțiuni constante a minții divine în lumea morală, nu putem să nu observăm că nu numai că trebuie să fie, așa cum tocmai am văzut, asemănătoare impulsului ei inițial, ci trebuie și dusă la îndeplinire în aşa fel încât mintea umană să rămână complet liberă şi ar putea să-şi dezvolte toate activităţile Prin urmare, nu este nimic surprinzător în faptul că a existat un popor în adâncul căruia tradiția primelor inspirații ale lui Dumnezeu s-a păstrat mai pur decât printre alți oameni și că din când în când au apărut oameni în care, parcă , s-a reînnoit faptul primar al existenței morale Eliminați acest popor, eliminați acest popor ales și va trebui să recunoașteți că în toate popoarele, în toate epocile istoriei lumii și în fiecare persoană, gândul divin s-a desfășurat la fel de deplin și la fel de vital - și acest lucru ar însemna, desigur, negarea oricărei individualități și a oricărei libertăți în sfera spirituală, cu alte cuvinte, a nega ceea ce este dat Este evident că individualitatea și libertatea există doar în măsura în care există o diferență de minți, forțe morale și cunoaștere Și atribuind doar câtorva indivizi, un singur popor, câteva intelecte separate, special concepute pentru a fi gardienii acestei comori, un grad extraordinar de Biblioteca "Runivers" - - smerenie la sugestiile inițiale, sau o susceptibilitate deosebit de largă în raport cu adevărul care a fost implantat inițial în spiritul uman, afirmăm doar un fapt moral, complet analog cu cel care are loc constant în fața ochilor noștri, și anume că unele popoare și indivizii posedă anumite cunoștințe, de care alte popoare și persoane sunt lipsite În restul rasei umane, aceste mari tradiții s-au păstrat și mai mult sau mai puțin în forma lor pură, după situația fiecărui popor, iar omul de pretutindeni putea merge înainte pe calea destinată lui numai în lumina acestor adevăruri mărețe , născut în creierul lui nu din propria sa

minte, ci din altă minte; dar pe pământ exista o singură sursă de lumină Adevărat, această lampă nu strălucea ca știința umană; nu a răspândit o strălucire înșelătoare departe în jurul lui; concentrat într-un singur punct, deopotrivă strălucitor și invizibil, ca toate marile mistere ale lumii, de foc, dar ascuns, ca flacăra vieții, a luminat totul, această lumină inexprimabilă și totul a fost atras de acest centru comun, între timp, cum totul părea să strălucească propria strălucire și s-a străduit pentru obiectivele cele mai opuse x) Dar când a venit momentul marii catastrofe din lumea spirituală, toate forțele goale create de om au dispărut instantaneu și doar tabernacolul adevărului etern a supraviețuit în mijlocul focului general Numai așa poate fi înțeleasă unitatea religioasă a istoriei și numai din acest punct de vedere acest concept se ridică la o adevărată filozofie istorică, în care o ființă rațională este supusă unei legi comune pe picior de egalitate cu toate celelalte creare Mi-aș dori foarte mult, doamnă, să vă obișnuiți cu acest punct de vedere abstract și profund asupra fenomenelor istorice; nimic nu ne extinde gândirea și ne purifică sufletul într-o măsură mai mare decât această contemplare a voinței divine, stăpânind de-a lungul veacurilor și conducând rasa umană la scopurile sale finale) Este inutil să încercăm să stabilim exact unde în pământ se afla această sursă de lumină; dar este cert că tradițiile tuturor popoarelor lumii sunt unanim recunoscute ca locul de naștere al primei cunoștințe umane a uneia și aceleiași țări Biblioteca "Runivers" - Ô - Dar să încercăm în primul rând să formulăm pentru noi înșine o filozofie a istoriei capabilă să reverse pe întregul tărâm nemărginit al amintirilor omenești lumina care ar trebui să fie pentru noi, parcă, zorii zilei viitoare Acest studiu pregătitor al istoriei ne va fi cu atât mai util cu cât poate reprezenta în sine un sistem complet, cu care ne-am putea mulțumi cel puțin dacă ceva fatal ne-ar întârzia progresul ulterioară Totuși, vă rog să nu uitați că nu vă spun aceste reflecții de la înălțimea amvonului și că aceste scrisori sunt doar o continuare a conversațiilor noastre întrerupte, acele conversații care mi-au oferit atâtea minute plăcute și care, repet, au fost o adevărată consolare pentru mine în acele zile zile în care aveam mare nevoie de el Prin urmare, nu vă așteptați de la mine de data aceasta mai instructiv decât de obicei și nu vă refuzați, ca întotdeauna, să compensați cu propria dumneavoastră presupunere pentru tot ceea ce se dovedește a fi incomplet în acest eseu Fără îndoială că ați observat deja că tendința modernă a spiritului uman îl determină să îmbrace tot felul de cunoștințe într-o formă istorică Gândind la fundamentele filozofice ale gândirii istorice, nu se poate decât să admită că ea este acum chemată să se ridice la o înălțime incomparabil mai mare decât a avut-o până acum; se poate spune că acum mintea se simte în largul său doar în sfera istoriei, că încearcă în fiecare minut să se bazeze pe trecut și doar atât de mult prețuiește forțele care apar din nou în ea, în măsura în care este capabilă să le înțelegi prin prisma amintirilor sale, înțelegerea drumului parcurs, cunoașterea acelor factori care i-au ghidat mișcarea de-a lungul veacurilor Această direcție, luată de știință, este, desigur, extrem de benefică Este timpul să ne dăm seama că mintea umană nu este limitată de puterea pe care o extrage din prezentul îngust, că există o altă putere în ea, care, combinând într-un singur gând atât timpurile trecute, cât și timpurile promise, își formează adevărata esență și o ridică în adevărata sferă a activității sale Dar nu vi se pare, doamnă, că istoria narativă este neapărat incompletă, întrucât în toate condițiile ea nu poate conține decât ceea ce este reținut în memoria oamenilor,

iar aceasta din urmă nu reține tot ce se întâmplă? Biblioteca "Runivers" - Deci este evident că punctul de vedere istoric actual nu poate satisface rațiunea În ciuda lucrării utile de critică, în ciuda ajutorului pe care științele naturii au încercat să-i acorde în ultima vreme, ea, după cum vedeți, nu a reușit să realizeze nici unitatea, nici acea înaltă instructivitate morală care ar rezulta inevitabil dintr-un idee clară a unei legi universale care guvernează schimbarea epoca Spiritul uman s-a străduit întotdeauna pentru acest mare scop, adâncindu-se în sensul trecutului; dar acea învățătură superficială, care este dobândită prin atât de multe metode diferite de analiză istorică, aceste lecții de filozofie banală, aceste exemple de tot felul de virtuți - de parcă virtutea ar fi capabilă să se prezinte pe piața zgomotoasă a lumii - această vulgară instructivitate a istoria, care n-a creat niciodată un singur om cinstit, ci făcând mulți ticăloși și nebuni, și doar îndemnând să tragă în repetiții nesfârșite comedia mizerabilă a lumii, toate acestea au abătut mintea de la acele învățături adevărate, pe care era sortită să le tragă din tradiția umană În timp ce spiritul creștinismului domnea în știință, o gândire profundă, deși prost formulată, a extins la această ramură a cunoașterii o parte din acea inspirație sacră din care ea însăși a fost generată; dar în acea epocă, critica istorică era încă atât de imperfectă, atât de multe fapte, mai ales din istoria timpurilor primitive, au fost păstrate de memoria omenirii într-o formă atât de distorsionată încât toată lumina religiei nu a putut risipi acest întuneric adânc și istoric studiu, deși luminat de o lumină mai înaltă, nu am bâjbâit mai puțin Acum, un mod rațional de a studia datele istorice ar duce la rezultate incomparabil mai fructuoase Motivul epocii cere o filozofie a istoriei cu totul nouă, o filozofie care să se aseamănă la fel de puțin cu cea care predomină acum, precum investigațiile precise ale astronomiei moderne nu se aseamănă cu observațiile gnomonice elementare ale lui Hiparh și ale altor astronomi antici Este necesar doar să remarcăm că nu vor fi niciodată suficiente fapte pentru a dovedi totul și că deja în zilele lui Moise și Herodot erau mai multe decât era necesar pentru a face posibil să se prevadă totul Prin urmare, oricât de mult ar acumula, nu vor duce niciodată la certitudinea deplină pe care doar metoda de grupare a acestora ne-o poate oferi Biblioteca "Runivers" - - interpretare, înțelegere și distribuire; exact în același mod ca, de exemplu, experiența veacurilor, care l-a învățat pe Kepler legile mișcării corpurilor cerești, nu a putut în sine să-i dezvăluie legea generală a naturii și, pentru această descoperire, așa cum este bine cunoscut, era necesară o iluminare supranaturală a gândirii evlavioase Și mai presus de toate, ce rost au aceste comparații de secole și popoare, pe care le îngrămădește erudiția deșartă? Care este sensul acestor genealogii de limbi, popoare și idei? La urma urmei, filozofia oarbă sau încăpățânată va putea întotdeauna să scape de ele cu vechiul ei argument despre uniformitatea universală a naturii umane și să explice împletirea minunată a vremurilor cu teoria sa preferată despre dezvoltarea naturală a spiritului uman, care se presupune că nu nu dezvăluie niciun semn al intervenţiei providenţei lui Dumnezeu şi realizată numai de propria sa forţă dinamică a naturii Spiritul uman pentru ea, după cum se știe, este un bulgăre de zăpadă, care, rostogolindu-se, crește Totuși, ea vede pretutindeni fie progres și îmbunătățire naturală, inerente, după părerea ei, naturii însăși a omului, fie mișcare fără cauză și fără sens În funcție de natura minții diferiților săi reprezentanți, fie că este sumbră și fără speranță, fie plină de

speranță și credință în răzbunare, această filozofie fie vede într-o persoană decât un muschiu, care se agita fără sens în soare, apoi o creatură care se ridică mai sus și mai înalt în virtutea naturii sale înalte; dar ea vede mereu în fața ei doar un bărbat și nimic mai mult Ea s-a condamnat de bunăvoie la ignoranță și, imaginându-și că cunoaște lumea fizică, de fapt știe din ea doar ceea ce ea dezvăluie curiozității lenede a minții și a sentimentelor Fluxurile de lumină revărsate continuu de această lume nu ajung la ea, iar când, în cele din urmă, ea decide să recunoască în cursul lucrurilor planul, intenția și rațiunea, să le subordoneze mintea umană și să accepte toate consecințele care decurg din ordinea morală generală a lumii, acest lucru se dovedește a fi imposibil pentru ea Deci, nici a căuta legătura timpurilor, nici a lucra pentru totdeauna pe material faptic, nu duce la nimic Trebuie să ne străduim să înțelegem sensul moral al marilor epoci istorice; trebuie să încercăm să definim trăsăturile fiecărei epoci tocmai după legile rațiunii practice